

4 tarptautinė taikomosios kalbotyros konferencija

KALBOS IR ŽMONĖS: ĮVAIROVĖ IR DARNA

2016 m. rugsėjo 28–30 d.

Vilnius

Pranešimų santraukos

4th International Conference of Applied Linguistics

LANGUAGES AND PEOPLE: DIVERSITY AND HARMONY

28–30 September 2016

Vilnius, Lithuania

ABSTRACTS

PLENARINIAI PRANEŠĖJAI / PLEARNARY SPEAKERS

Anne Pauwels

London University

Superdiversity, globalisation and heritage language maintenance: challenges and opportunities in 21st century Europe

Multilingualism and linguistic diversity have always been key features of the linguistic make up and landscapes of Europe. Not unexpectedly, the treatment and management of such diversity has varied considerably across times and across locations, moving between suppression, even attempts at elimination to tolerance and sometimes support. Although states and polities have regularly been challenged in their management of linguistic diversity, more recent world-wide developments, especially globalization are presenting unprecedented challenges to such management. For example, the range of languages that now make up the European linguistic landscape is not only much more diverse but is also constantly subjected to rapid changes. Many more individuals present with complex linguistic repertoires drawing upon various languages although often these are ‘truncated’ systems (Blommaert 2010). Furthermore, cross-national and supranational communication is widespread – both in real-life and online- often involving the use of English, seen as the current ‘global’ lingua franca. The result of these linguistic developments is increasing linguistic complexity as well as fluidity. Minority (heritage) speakers and their languages in particular are affected by these developments. For example, if speakers are increasingly seen as multilingual involving ‘truncated’ repertoires, the question arises what constitutes language maintenance or language maintenance efforts in this context? Using the preliminary findings of a large-scale survey on multilingual practices and attitudes towards multilingualism among young adults together with some case studies of multilingual families I explore this question as well as discuss the impact these changes may have on the management of multilingualism in 21st Century Europe.

Reference

Blommaert, Jan (2010) *The sociolinguistics of globalization*. Cambridge: Cambridge University Press.

Norbert Schmitt

University of Nottingham

How does vocabulary work?: Key questions for building better vocabulary tests

There have been numerous vocabulary tests published recently, and it seems almost like a cottage industry. However, very few of them have been validated to any degree and most seem to be a 'one-size-fits-all' variety, with no indication of how they should be used, or how their scores should be interpreted. I have been involved in developing a 'next generation' vocabulary test at the University of Nottingham, and this required thinking about some basic issues concerning what vocabulary is, how it behaves, and how we should test it. This presentation will discuss some of these issues, including questions like:

1. What is the best test item format to use?
2. What about guessing on multiple-choice tests?
3. Should we still be using word families as the counting unit in vocabulary tests?
4. Vocabulary has typically been bundled into 1,000-word frequency bands (i.e. 1st 1,000, 2nd 1,000, 3rd 1,000 etc.). Is this the optimum method for vocabulary testing?
5. How should test scores be interpreted so that they are useful for learning, pedagogy, and research?

Zoltán Kövecses

Eötvös Loránd University

Applications of conceptual metaphor theory to foreign language teaching

In the talk, I offer several methodological principles that I take to be essential to teaching metaphors to learners of English in an FLT context. By metaphor I mean both conceptual metaphor and linguistic expressions belonging to conceptual metaphors. The principles are the following:

- Teach metaphors in systems.
- Teach how and why metaphors are motivated.
- Make students consciously aware of the metaphorical status of expressions.
- Teach metaphors as multimodal and multigenre structures.
- Teach metaphors in a cross-linguistic / cultural perspective.
- Use corpus-linguistic evidence for the metaphors you teach.
- Make students use metaphors creatively.

I will discuss each of these principles and provide a number of examples that demonstrate them from my own work and those of others.

Readings from my own work related to the topic:

1996. Idioms: A View from Cognitive Semantics. In: *Applied Linguistics* 17, 326–355.
2001. A Cognitive Linguistic View of Learning Idioms in an FLT Context. In: Pütz, M./Niemeier, S./Dirven, R. (Eds.): *Applied Cognitive Linguistics*. Language Pedagogy, vol. II, Berlin: Mouton de Gruyter, 87–115.
2005. *Metaphor in Culture. Universality and Variation*. Cambridge UP.
2008. Using conceptual metaphors and metonymies in vocabulary teaching. [with: Márta Beréndi and Szilvia Csábi] In Frank Boers and Seth Lindstromberg, eds. *Cognitive Linguistic Approaches to Teaching Vocabulary and Phraseology*. Berlin: Mouton de Gruyter. 65–99.
2010. *Metaphor. A Practical Introduction*. Oxford UP. Second edition.
2015. Anger metaphors across languages: a cognitive linguistic perspective. 2015. [with: Veronika Szelid, Eszter Nucz, Olga Blanco-Carrion, Elif Arica Akkök, and Réka Szabó] In Roberto Heredia and Anna Cieslicka (eds.). *Bilingual Figurative Language Processing*. 341–367. Cambridge and New York: Cambridge University Press.
2015. *Where Metaphors Come From. Reconsidering Context in Metaphor*. Oxford UP.

KOLOKVIUMAS / PANEL

The best language in the media – idealizations and realizations

Chair Loreta Vaicekauskienė

Vilnius University and Institute of the Lithuanian Language

Discussant Jacob Thøgersen

University of Copenhagen

Jacob Thøgersen

University of Copenhagen

Media evidence of sociolinguistic change. How media language changes and how symbolic meaning changes with it

Loreta Vaicekauskienė

Institute of the Lithuanian Language, Vilnius University

On the way out of the ideological captivity: ‚good language‘ according to Lithuanian broadcast journalists

Jenny Stenberg-Sirén

University of Helsinki

Model or mirror: journalists' conflicting opinions about the role of broadcast news language

Laima Nevinskaitė

Institute of the Lithuanian Language

Conversationalization on TV and radio during the last 5 decades: overlaps and interruptions

Ramunė Čičirkaitė

Institute of the Lithuanian Language

From formal to informal: has the changing role of TV and radio changed the ‚best‘ pronunciation in the Lithuanian broadcast media?

Giedrius Tamaševičius

Institute of the Lithuanian Language, Vilnius University

Why they do not follow the prescriptions? On the use of non-standard and informal vocabulary in broadcast media

The focus of the session is on the development of language in the spoken media seen in the light of the normative expectations and developments of the media themselves.

Among different aspects of the study of media language, a prominent perspective is that of language standardization ideology (cf. Stuart-Smith 2011, among others). The gate-keepers consider mass media in general responsible for the reinforcement and dissemination of the ‚best‘ (the standard) language (cf. Spitzmüller 2007); broadcasting more so due to its potential influence on the standardisation of pronunciation. This model role of mass media is established in the lay perceptions as well. Attitudinal research shows that people regard the language of broadcasting, particularly of the public broadcaster, as the language standard.

If we accept that standard language itself is nothing but the idea of the existence of the best language, which, depending on the determination and the authority language planners, is sought to be implemented into usage (cf. Milroy and Milroy 1999; Coupland and Kristiansen 2011), then spoken media becomes the space where the idea of the best language is formally shaped.

In this relatively simple paradigm the things are complicated by the fact that, firstly, ideas are not only imposed from above by official ideologies, and, secondly, they are not static. What community perceives as the 'best' can change in time and space. Taking the schoolbook standard as the point of reference, the change of the 'best language' would mean destandardization: either formal (the so called demotisation, when the idea of the best language is implemented by other linguistic variants), or ideological (when the idea of *one* best variety of language is abandoned altogether) (cf. Coupland and Kristiansen 2011). Theoretically (and also practically), the interpretations are furthermore complicated by the concept of 'language variety'. In postmodern mobile and global communities it is increasingly difficult to operate with it, since pure 'varieties' are hardly produced anymore. Public language usage varies in the amount of different structural and stylistic forms and employs socially meaningful indexical features from different registers.

Additionally, the changes of the public sphere that we witness today are very complex and also due to the developments in mass media itself. There are many more media operators (commercial media outlets besides public broadcasting); the content and the idea of the public speaking is transformed (it increasingly assumes the function of entertainment besides information); the media serve less as a teacher to the public and assume the role of the dialogue partner; new types of participants enter the scene (Pečiulis 2007). All this changes the conditions and forms of talk: the formal monologue speech that dominated once is outweighed by dialogue and informal talk, which at the first sight seems to have been taken over from a private talk (Scannell 1991; Fairclough 1995). Since neither social locations and identities, nor language are static, this language change in a changing locus can as well be interpreted as an *intentional construction* of new social meanings of language variation (Eckert 2003: 393).

Thus in accordance with the changing conditions, the attitudes towards the 'best language' and the 'best language' itself is being transformed. What attitudinal, linguistic and discursive features characterise this development? How much of the schoolbook standard remains in broadcast media? To what extent the development indicates the *structural* and to what the *stylistic* change? How are social identities manipulated by bringing the informal, colloquial indexical features into the public sphere?

These questions will be discussed in the following presentations and the final discussion of the thematic session.

References

- Eckert, Penelope. 2003. Elephants in the room. *Journal of Sociolinguistics* 7/3, 392–397.
- Coupland, Nik and Tore Kristiansen. 2011. SLICE: Critical perspectives on language (de)standardization. In Nik Coupland and Tore Kristiansen (eds.) *Standard Languages and Language Standards in a Changing Europe*. Oslo: Novus Press, 11–35.
- Fairclough, Norman. 1995. *Media Discourse*. London: Edward Arnold.
- Milroy, Lesley and Milroy, James. 1999. *Authority in Language. Investigating Standard English*. London: Routledge.
- Pečiulis, Žygyntas. 2007. *Iki ir po televizijos*. Vilnius: Versus Aureus.
- Scannell, Paddy. 1991. The relevance of talk. In *Broadcast Talk*. Ed. Paddy Scannell. London: Sage, 1–13.
- Spitzmüller, J. 2007. Staking the claims of identity: purism, linguistics and the media in post-1990 Germany. *Journal of Sociolinguistics* 11(2), 261–285.
- Stuart-Smith, Jane. 2011. The view from the couch: Changing perspectives on the role of television in changing language ideologies and use. In Tore Kristiansen & Nikolas Coupland (eds.) *Standard Languages and Language Standards in a Changing Europe*, Oslo: Novus Press. 223–239.

PRANEŠIMAI / INDIVIDUAL PAPERS

Daiva Aliūkaitė

Vilniaus universitetas

Tarmių mentalinių žemėlapių tipai vakarų aukštaičių kauniškių areale

2014–2016 m., naudojant pagal perceptyviosios dialektologijos principus parengtą empirinį tyrimo instrumentą verbalizuojamoms ir vizualizuojamoms mentaliniuose žemėlapuose sąmoningosioms nuostatomis tirti, keliuose etnografiniuose Lietuvos regionuose vykdomas projektas „Bendrinės kalbos vieta mentaliniame lietuvių kalbos žemėlapyje“. Projektas vykdomas pagal Lietuvių bendrinės kalbos, tarmių ir kitų kalbos atmainų funkcionavimo ir kaitos tyrimų 2011–2020 metų programą. Projektą finansuoja Valstybinė lietuvių kalbos komisija. Gauta projekto medžiaga sudaro galimybę plėtoti nevienalytį geolingvistikos ir sociolingvistikos diskursą.

Šiame pranešime, daugiausia remiantis vakarų aukštaičių kauniškių areale (Vilkaviškio punkte) sukaupia medžiaga, apsispręsta svarstyti tarmių mentalinių žemėlapių tipų klausimą. Tiriamajam klausimui svarstyti pagrindinė medžiaga – Vilkaviškio jaunuolių (tyrimo imtį sudarė 15–18 m. tiriamieji) tarmių (tarminių zonų) mentaliniai žemėlapiai. Tyrimo anketoje naudoti du žemėlapiai: vienas skirtas tiramiesiems žinomoms tarmėms, kitoms regioninėms atmainoms žymėti; antras – bendrinės kalbos zonomis žymėti. Vakarų aukštaičių kauniškių arealo punkte sukaupiti 168 piešiniai tarmių ir bendrinės kalbos zonų žemėlapiai. Pranešime bendrinės kalbos mentaliniai žemėlapiai nėra tikslinė tyrimo medžiaga, taigi šių žemėlapių duomenys naudojami tik tiek, kiek reikalinga tarmių mentalinių žemėlapių informacijai tikslinti. Pranešimo išvalgų svaresnei argumentacijai pasitelkiami ir kitų projekto punktų (pvz., Biržų, Ukmergės, Plungės, Kretingos, Mažeikių, Varėnos geolektų zonų, Panevėžio regiolekto zonos ir kt.) pieštinių žemėlapių užduočių duomenys. Per projektą iš viso sukaupta daugiau kaip 2000 mentalinių žemėlapių.

Vilkaviškio jaunuolių tarminių kodų mentaliniai žemėlapiai pagal vadinamųjų suvokimo izoglosių (angl. perceptual isoglosses – dėl termino žr. Preston 1999: 361) pobūdį ir tankį juose skirstytini į tris pagrindines grupes:

- 1) kalbinės giminės (dėl termino žr. Diercks 2002: 51–52) žemėlapiai, t. y. žemėlapiai, kuriuose tiriamų gyvenamoji vietovė pažymima kaip tarminių kodų zona;
- 2) prototipinių tarminių zonų žemėlapiai, t. y. žemėlapiai, kuriuose tiriamieji suvokimo izoglosėmis išskiria (arba atskiria) tik kai kurias vietas kaip tas, kuriose kalbama tarmiškai;
- 3) tradicinių (pa)tarmių žemėlapiai, t. y. žemėlapiai, kuriuose tiriamieji suvokimo izoglosėmis suskaido lietuvių kalbos plotą į tradicines tarmes ir patarmes (pvz., aukštaičius ir žemaičius; aukštaičius, žemaičius, suvalkiečius ir dzūkus; ir kt.).

Pranešime kiekvienas iš tarmių mentalinių žemėlapių tipų aiškinamas kaip tam tikras variantiškumo konceptualizavimo modelis (taip pat plg. Purschke 2011). Be to, mentalinių žemėlapių tarmiškumo zonos lyginamos su stipriosiomis tarmiškumo zonomis, identifikuotomis vykdant projektą „Šiuolaikiniai geolingvistikos tyrimai Lietuvoje: punktų tinklo optimizacija ir interaktyvioji tarminės informacijos sklaida“ (žr. Aliūkaitė, Mikulėnienė 2014: 257–262).

Literatūra

- Aliūkaitė Daiva, Mikulėnienė Danguolė. 2014. Geolektų ir regioninių dialektų formavimosi ypatumai Lietuvoje. – *XXI a. pradžios lietuvių tarmės: geolingvistinis ir sociolingvistinis tyrimas: (žemėlapiai ir jų komentarai)*, sud. Danguolė Mikulėnienė, Violeta Meiliūnaitė. Vilnius: Briedis, 257–262.
- Diercks, W. 2002. Mental Maps. Linguistic-Geographic Concepts. – *Handbook of Perceptual Dialectology 2*, ed. by Daniel Long, Dennis R. Preston. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 51–70.
- Preston Dennis R. 1999: A Language Attitude Approach to the Perception of Regional Variety. – *Handbook of Perceptual Dialectology 1*, ed. by Dennis R. Preston. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 359–373.
- Purschke Christoph 2011: Regional Linguistic Knowledge and Perception. On the Conceptualization of Hessian. – *Dialectologia. Special Issue II 2*, 91–118.

Ingrida Balčiūnienė, Eglė Krivickaitė

Vytauto Didžiojo universitetas

Ankstyvoji dvynių kalbos raida: specializuoto tekstyno kūrimas ir analizė

Dvynių kalbos specifika pasaulyje susidomėta jau praėjusio amžiaus pirmojoje pusėje, atkreipus dėmesį į tai, kad ankstyvoji dvynių kalbos raida, nors ir nelaikoma sutrikusia, gerokai atsilieka nuo tipinės nedvynių kalbos [1]. Sutariama, kad mokykliniame amžiuje dvynių ir nedvynių kalba jau yra pasiekusi vienodą lygį, tačiau ankstyvosios dvynių kalbos raida iki šiol nėra kompleksiskai iširta, tad įvairių sričių mokslininkai (medikai, psichologai, lingvistai, psicholingvistai, sociolingvistai, pedagogai ir kt.) vis dar ieško priežasčių, lemiančių tiek dvynių kalbos raidos vėlavimą, tiek tam tikrų specifinių ypatybių formavimąsi.

Daugiausia dvynių kalbos tyrimų atlikta tiriant anglakalbių vaikų kalbos duomenis [1, 2, 3, 4, 5], paminėtini bandymai tirti turkiškai [6], japoniškai [7] kalbančių dvynių kalbines ir socialines kompetencijas. Dauguma šių tyrimų atlikta eksperimento metodu, o ilgalaikiai tyrimai apima ne nuoseklų kalbos raidos stebėjimą, o tik tam tikrų kalbinių testų periodišką atlikimą kas metus ar keletą metų. Suprantama, dvynių kalbos tyrimų fragmentiškumas daugiausia nulemtas finansinių ir žmogiškųjų išteklių bei laiko ribotumo (nuosekliai stebint kalbos raidą, sukaupiama keliasdešimt valandų vaizdo / garso įrašų, kurių tolesnis apdorojimas reikalauja itin kruopštaus ilgai trunkančio rankinio darbo) ir tam tikrų techninių galimybių stokos (reikalinga itin geros kokybės vaizdo įrašymo ir nuskaitymo aparatūra, leidžianti transkribuojant įrašą atskirti vieno vaiko šneką nuo kito). Apskritai kompleksiniai ankstyvosios dvynių kalbos raidos tyrimai net ir pasaulio kontekste atliekami itin retai (nors pripažįstamas jų reikalingumas ir šiuo metu dvynių kalbos tyrimams skiriamas vis didesnis dėmesys), o Lietuvoje dvynių kalbos raida iki šiol visiškai netyrinėta. Tad šio pranešimo tikslas – pristatyti unikalų Vytauto Didžiojo universitete kaupiamą vienos dvynių poros kalbos raidos (2,5–3,5 m.) duomenų tekstyną, aptarti tekstyno kūrimo principus ir metodines problemas. Pranešimo metu bus aptariama tekstyno kūrėjų naudojama metodika, integruojanti ilgalaikio natūraliojo stebėjimo ir tekstynų lingvistikos metodus ir pritaikyta būtent dvynių kalbos raidos fiksavimui bei analizei atsižvelgiant į netipišką kalbinių duomenų kaupimo situaciją ir specifinius techninius iššūkius.

Tikimasi, kad ateityje sukaupti sisteminiai ankstyvosios dvynių kalbos raidos duomenys ir atlikta kompleksinė jų analizė leis atskleisti specifines dvynių kalbos raidos ypatybes ir bus naudingi tiek mokslininkams, tiek specialistams praktikams, profesinėje veikloje susiduriantiems su dvynių ir kitais netipiškos kalbos atvejais.

Literatūra

- [1] Day, E. J. 1932. The development of language in twins. I. A comparison of twins and single children. *Child Development* 3, 179–199.
- [2] Hay, D. et al. 1987. Speech and language development in pre-school twins. *Acta Genet Med Gemellol* 36, 239–248.
- [3] Lewis, B. A., Thompson, L. A. 1992. A study of developmental speech and language disorders in twins. *Journal of Speech and Hearing Research* 35, 1086–1094.
- [4] Dodd, B., McEvoy, S. 1994. Twin language or phonological disorder? *Journal of Child Language*, 21, 273–289.
- [5] Bishop, D. et al. 1999. Different origin of auditory and phonological processing problems in child with language impairment: Evidence from a twin study. *Journal of Speech and Hearing Research* 42, 155–168.
- [6] Hayashi, C. et al. 2013. The relationship between twin language, twins' close ties, and social competence. *Twin Research and Human Genetics* 17 (1), 27–37.
- [7] Özçakar, Z. et al. 2003. Physical and mental development of Turkish twins. *Pediatrics International* 45, 712–718.

Olga Belyaeva, Irina Krasnova

St. Petersburg Polytechnic University

On decoding of non-verbal and compressed components of creolized scientific text in oral discourse

Iconic presentation of information has always been very important in scientific discourse since it strives to convey information in a clear, concise and unambiguous form. As visualization is getting increasingly popular, special features of a creolized scientific text tend to attract attention of researchers in the field of applied linguistics who realize an important difference between written and oral scientific discourse and relevance of special linguistic skills for the latter.

A scientific text can be described as a heterogeneous policode system as it contains components of different semiotic systems, verbal and non-verbal constituents that are interrelated both in terms of content and communication targets. Non-verbal components include chemical and mathematical symbols and formulae, schemes, diagrams, graphs, lay-outs, drawings, figures and photos, as well as animation strips. Beside their supplementary and illustrative functions these paralinguistic components are essential for conveying information and facilitating its perception thus ensuring successful communication in scientific discourse.

Conciseness is another typical feature of a scientific text, which is achieved by various means of verbal compression that include abbreviations and acronyms denoting chemical elements, constants, physical and mathematical units. Some of them are borrowed from Greek and Latin and their usage in oral scientific discourse implies correct pronunciation (for example, of Greek letters). Many acronyms like names of international organizations, scientific institutions, substances, devices are part of both scientific and general vocabulary. Some abbreviations such as linking words of Latin origin are essential syntactic elements.

Encoding information by semiotically different means contributes to facilitation of a foreign text perception as many components are either non-verbal (visual) or international elements. On the other hand, usage of these components in oral scientific discourse may present considerable problems when it is necessary to explain, develop some points or ideas, comment on data, curves, diagrams, etc., in short, to clarify any information presented in a non-verbal form. Thus, in an oral presentation of a scientific report or during a discussion a reporter has to use verbal means of expression, which implies transformation of non-verbal elements into their verbal equivalents.

Diagrams, schemes and lay-outs are an effective tool in information presentations as they help to attract and retain audience's attention and are often a starting point for a discussion, which in its turn may pose problems for a reporter as it implies spontaneous response. This response may involve verbal expression of non-verbal elements of the content or usage of full forms of compressed elements, for example, English names of chemical elements or measurement units.

Thus oral scientific discourse requires acquisition and activation of a specific vocabulary.

This aspect of language teaching has not escaped the attention of Business English teachers, however, it is somehow ignored in English for Special Purposes courses for science majors. However, in modern scientific community participants of scientific discourse rely increasingly on personal communication, with oral discussion being its most effective tool.

Correlation between written and oral aspects of scientific discourse is a significant aspect of EPS teaching. It is aimed at acquisition of the relevant vocabulary and communication skills for successful oral discourse. Neglecting this relevant aspect of EPS teaching may result in inferior quality of oral presentations and limit potential communication in scientific discourse.

Tatjana Bicjutko

University of Latvia

Perceptual deixis of childhood memoirs

The unfortunate separation of literary research from linguistics seems to have come to its end with the ‘cognitive turn’ and the growing appropriation of cognitive linguistic approaches to literary research. Being an important field of research in pragmatics and semantics, deixis has become the subject of research in literature. Thus, if the prototypical speech situation (anchored in the deictic centre, or Origo, based on the coordinates of the speaker ‘I’, place ‘here’, and time of utterance ‘now’ (Bühler, 1934)) is extended into writing, deixis is seen as building a mental space where the reader and the narrator are co-present. The analysis of deictic expressions being integrated into the stylistic analysis of fiction, the category of deictic projection can be successfully used to describe the means of readers’ involvement.

The specificity of deictic projection in memoirs of childhood lies in their point-of-view oscillation between the young narrator and her older contemporary self. Keeping in mind the fusion of perceptual and linguistic processes and relying on the deictic shift theory, Stockwell (2002) introduces the notion of perceptual shift referring to the movements between perceptual viewpoints. Thus, the paper deals with perceptual deictic shift in childhood memoirs as manifested in personal pronouns, noun phrases, perception and mental predicates (mental-state verbs such as *think*, *believe*). The analysis of several childhood memoirs allows us to single out typical patterns contributing to the creation of fictional minds in this type of literary discourse. The resulting model is well suited for pedagogical purposes, namely, in teaching literature and creative writing.

References

- Bühler, K. 1982 [1934]. The deictic field of language and deictic words. In R.J. Jarvella & W. Klein (eds.), *Speech, Place and Action* (pp. 9–30). New York: Wiley.
- Stockwell, P. 2002. *Cognitive Poetics: An Introduction*. London and New York: Routledge.

Christine Biebricher

University of Auckland

‘I am quite different when I teach Mandarin’– The Journeys of four primary teachers in New Zealand constructing their language teacher identity

The study is set in New Zealand where primary school teachers are not trained in teaching languages, but where an increasing amount of schools introduce languages for their learners, especially after the Ministry of Education launched a fund to support Asian language learning in schools.

The four teachers selected for this study are at a school where the decision was made to introduce Mandarin to all 9–12 year olds. The teachers (n=15) had to include Mandarin in their teaching and relied on self-study and a year-long professional development programme based on communicative and task-based language teaching tailored to their needs. The two male and female teachers have no language teaching qualifications and range from being experienced teachers to being a beginning teacher. The project reports on the teachers’ journey of constructing identities as language teachers. It follows the development and negotiation of their professional identities and self-perception as teachers taking into account the effects of the professional development programme, their attitudes about teaching, their approaches to language teaching and their struggle to juggle several identities (Armour 2004, Kano & Stuart 2011, Ortactepe 2015).

The project uses a qualitative approach based on written documentation of the participants’ teaching inquiry portfolio, interviews and lesson observations.

The four journeys are quite different showing very open-minded attitudes and approaches to language teaching to anxiety transforming into enjoyment and to initial resistance moving into acceptance.

References

- Armour, W.S. 2004. Becoming a Japanese language learner, user, and teacher: Revelations from life history research. *Journal of Language, Identity and Education*, 3(2), 101–125.
- Kanno, Y. & Stuart, C. 2011. Learning to become a second language teacher: Identities in-practice. *Modern Language Journal*, 95(2), 236–252.
- Ortactepe, D. 2015. EFL Teachers’ Identity (Re)Construction as Teachers of Intercultural Competence: A Language Socialization Approach. *Journal of Language, Identity and Education*, 14(2), 96–112.

Eva Birzniece

Latvian Dyslexia Association

Literacy vs proficiency in acquiring English in Latvian high school students with dyslexia

Even though there is no valid identification tools and system of dyslexia in Latvia and not a single high school student receives any special education services in secondary schools in Latvia, there is a growing awareness that there are students with severe reading disabilities in every mainstream class. This disability – better or worse remediated in one’s native language – definitely manifests in acquiring foreign languages. As the first foreign language in Latvia is English which simultaneously is a lingua franca of modern times and a very complex orthographic system to master, especially for a student whose phonological and orthographic skills are somehow impaired.

There is a variety of profiles students with dyslexia have. One of them is what L. Sparks and L. Ganschaw in 1991 called proficient but struggling with literacy aspects – reading and writing – in a foreign language while the semantic aspects – understanding and speaking – of the language are intact. They called this phenomenon Linguistic Coding Differences Hypothesis: “Poor readers have problems with phonological/orthographic (sound and sound/symbol) and syntactic (grammatical) but not the semantic (meaning) components of language”.

This profile is quite frequent in students with dyslexia in Latvia as dyslexia already in their native language is weakly identified and poorly remediated but opportunities and interest to learn English are wide-spread and many dyslexic students become proficient in English early in their school years despite their dyslexia.

This report will outline some problems such students face in learning English on secondary level and what are the implications for improvements in instruction, grading, testing and high stake exams for these students.

Agnė Blažienė

Vytauto Didžiojo universitetas

„Katis buvo lipo medį“ – vaikų gimtosios lietuvių kalbos raida anglakalbėje aplinkoje

Tam tikroje šalyje apsigyvenę įvairių šalių emigrantai suformuoja daugiakalbę aplinką, kurią sudaro dominuojanti (priimtinės) šalies kalba (ar kalbos), imigrantų bendruomenių (mažumų) kalbos ir šeimose vartojamos (namų) kalbos. Tokioje aplinkoje randasi dvikalbės, trikalbės ar daugiakalbės šeimos. Tokiose šeimose tėvų gimtoji (-osios) kalba (-os), taikomos kalbės (-ų) vartojimo strategijos lemia, vieną ar dvi gimtąsias kalbas vaikas pradės įsisavinti nuo gimimo, ar nuo gimimo įsisavinama kalba (ar viena kalbų) bus tokia pati, kaip ir dominuojanti šalies kalba, ar dominuojančią (priimtinės) šalies kalbą vaikas pradės mokytis darželyje / mokykloje, taigi turėdamas gimtosios kalbos pagrindus ir pan. Minėti veiksniai sudaro sąlygas rasti įvairiems dvikalbystės (daugiakalbystės) atvejams. Vienas tokių – nuosekioji dvikalbystė, kai antroji – daugumos – kalba pradedama įsisavinti susiformavus pagrindinėms gimtosios kalbos ypatybėms. Tokia dvikalbystės forma dažna lietuvių, gyvenančių Didžiojoje Britanijoje, šeimose, kuriose vaikai nuo gimimo iš abiejų tėvų įsisavina lietuvių kalbą, o dominuojančią anglų kalbą, kurią nuolat girdi aplinkoje, pradeda sistemingai mokytis darželyje ar pradinėje mokykloje. Vaikų vis dažniau įvairiose situacijose, vietose ir aplinkose vartojama anglų kalba daro įtaką, dažnai, tik namuose vartojamai lietuvių kalbai, pavyzdžiui, 5 m. ir 8 mėn. informanto, gimusio lietuvių šeimoje, anglų kalbos pradėjusio mokytis darželyje nuo 3 m., Lietuvoje nėra buvęs, sukurtas pasakojimas:

Mama nuskrido, ir katis atėjo. Šita katė norėjo valgyti. Šuniuka atėjo. Ir šuniukui [= šuniukas] kanda šitaip. Katis buvo lipo medį. Ten šuniukas atėjo įkasti. Mamytė skrenda, ir katis tuoj ateina. Ir šuniuka jau bėga į katę, ir katis bėga. Māmas* jau myli [: mama jau myli (vaikus) / mamą (vaikai) jau myli].

*sukirčiuota pagal vaiko tarimą.

Norint padėti tėvams, bendruomenėms, lituanistinių mokyklų, švietimo įstaigų darbuotojams puoselėti gimtąją lietuvių kalbą, svarbu, visų pirma, išsiaiškinti, kokia yra anglų kalbos aplinkoje įsisavinta lietuvių kalba, kokį poveikį dominuojanti kalba daro lietuvių kalbos žodyno, gramatikos, fonetikos ir kt. lygmenims; kokie sociolingvistiniai veiksniai (individo lytis, amžius, kitos kalbos aplinkoje pragyventas laikas ir kt.) daro didžiausią poveikį lietuvių kalbos raidai ir kaitai dominuojančios kalbos aplinkoje ir kt.

Pranešime pristatomi tyrimo, kuriuo siekta išsiaiškinti anglų kalbos aplinkoje gyvenančių vaikų gimtosios lietuvių kalbos leksikos ir gramatikos raidą, rezultatai. Tyrimo medžiaga rinkta keturiose Londone įsikūrusiose lituanistinėse mokyklose taikant rišliojo pasakojimo (pagal 6-ių paveikslėlių seką) kūrimo metodą. Tyrimo medžiagą sudaro 100 rišliųjų pasakojimų, kuriuos sukūrė 4–10 m. respondentai, ir 76 tėvų užpildytos sociolingvistinės apklausos anketos. Siekiant nustatyti leksikos ir gramatikos raidą, rišlieji pasakojimai analizuoti atliekant kiekybinę (produktyvumo, leksinių ir gramatinių formų įvairovės, mini-paradigmų) ir kokybinę (klaidų) analizę, taip pat atliekant statistinę kiekybinę, kokybinę ir anketinę apklausos duomenų analizę.

Monika Bogdzevič

Vilniaus universitetas

Neišsemiamos kalbos galimybės rinkodaroje. Kalbinė rinkodaros tekstų vertimų analizė

Pranešime aptariami rinkodaros tekstų vertimų kalbiniai ypatumai ir iššūkiai šio tipo tekstų vertimus atliekant. Pranešimo tikslas – atskleisti plačias kalbos galimybes rengiant rinkodaros tekstus bei kalbos vaidmenį siekiant rinkodaros tikslų, taip pat aptarti probleminius rinkodaros tekstų vertimų atvejus ir galimus jų sprendimo būdus. Tikslui pasiekti keliami uždaviniai: aptarti teorinius rinkodaros tekstų pagrindus (tipus, struktūrą, paskirtį), atlikti kalbinę rinkodaros tekstų vertimų analizę. Tyrimui atlikti naudojami kokybiniai ir kiekybiniai tyrimų metodai.

Pirmoje pranešimo dalyje autorės aptariami pagrindiniai rinkodaros tikslai, uždaviniai ir mechanizmai, rinkodaros tekstų tipai, struktūra, paskirtis bei vaidmuo sėkmingai įmonės ar kitos rūšies įstaigos, organizacijos veiklai. Ypatingas dėmesys skiriamas kalbos reikšmei rengiant rinkodaros tekstus, taip pat kultūriniam, politiniam ir kitiems šio pobūdžio tekstų rengimo ir skelbimo kontekstams. Antroje pranešimo dalyje pristatomi autorės atlikto tyrimo rezultatai.

Tyrimo esmė – skirtingų vertimų biurų atliktų rinkodaros tekstų vertimų kalbinė analizė, palyginimas tarpusavyje ir su originaliais tekstais. Tyrimui atlikti buvo sukurti kelių sričių (nekilnojamojo turto verslo, medicinos, kultūros, biometrinių ir intelektinių sistemų bei paslaugų) rinkodaros tekstai lietuvių ir lenkų kalbomis. Tekstai buvo išsiųsti vertimui į skirtingus vertimų biurus, vykdančius savo veiklą tiek Lietuvos, tiek Lenkijos teritorijose. Atlikta išsami kalbinė gautų išverstų tekstų analizė.

Trečios pranešimo dalies turinį sudaro originalių tekstų palyginimas su verstiniais tekstais. Iš pradžių aptariamos originalių tekstų kalbinės ypatybės, konstrukcijos, vartojamų žodžių formos ir reikšmė bei jų sąsajos su pagrindiniais rinkodaros mechanizmais. Toliau originalūs tekstai tiek turinio, tiek formos aspektais yra lyginami su jų vertimais, aptariami skirtingų biurų atliktų vertimų panašumai ir skirtumai, probleminiai atvejai ir jų sprendimo būdai. Taip pat pristatomi papildomi statistinio pobūdžio duomenys (grafikais), surinkti iš tekstus vertusių biurų anketavimo būdu, apie rinkodaros tekstų vertimų užsakymų dalį, dažniausiai pasitaikančias sritis, vertimų atlikimo trukmę ir kt. Pateikiama pačių vertimų biurų rinkodaros tekstų vertimo įvertinimas.

Išvadose pateikiamas atliktų tyrimų apibendrinimas, pasiūlymai rinkodaros tekstų vertimą atliekantiems specialistams bei pastaruosius rengiančioms įstaigoms.

Justina Bružaitė

Vilniaus universitetas

Lietuvių kalbos kaip svetimšios giminės kategorijos išmokimas: pradedančiųjų atvejo tyrimas

Kaip rodo įvairių kalbų lingvodidaktikos specialistų tyrimai, svetimšios kalbos besimokantiesiems giminės išmokimas – nemaža sunkumų keliantis reiškinys (Franceschina 2005). Lietuvių kalbos giminės kategorijos išmokimas yra dar nedaug tirtas. Paminėtinas Simonos Mačiukaitės (2012) darbas, kuriame tiriama gimtosios kalbos įtaka lietuvių kalbos kaip svetimšios giminės išmokimui. Taigi šiame pranešime pristatomas giminės išmokimo pradedančiųjų atvejo tyrimas, kurio tikslas – atsakyti į klausimus, kaip pradedantieji mokytis lietuvių kalbos kaip svetimšios dorojasi su semantinės ir gramatinės giminės raiška ir kokie veiksniai lemia šio proceso sėkmę.

Tyrime, kuris atliktas 2015 m. lapkričio–gruodžio mėn., dalyvavo 14 Vilniaus universiteto Lituanistinių studijų katedros pradedančiųjų lygio lietuvių kalbos kursų dalyvių. Respondentų amžius – 21–58 m. Tyrimo metu 10 respondentų buvo neseniai atvykę į Lietuvą, likusieji čia gyveno jau ilgiau: nuo pusės iki 7 metų. Didžiosios tyrimo dalyvių grupės gimtoji kalba turi gramatinę giminės kategoriją (šešių iš jų gimtoji kalba yra ukrainiečių, trijų – rusų, vieno – latvių ir vieno – ispanų), tačiau 3 respondentų (jų gimtoji kalba yra anglų) – giminės kategorijos neturi. Interpretuojant duomenis buvo atsižvelgiama į tyrimo dalyvių amžių, gyvenimo Lietuvoje trukmę ir gimtąją kalbą. Lyties kintamasis analizuojamas nebuvo.

Tiriamųjų grupei buvo pateiktos trys skirtingos užduotys. Pirmąją užduotimi tikrinta, kurie (semantiniai ar formalieji) giminės raiškos požymiai pasitelkiami pirmiausia, kai pradedantieji lietuvių kalbos kaip svetimšios mokiniai atpažįsta daiktavardžio giminę. Lietuvių kalbai buvo pritaikytas analogiško vokiečių kalbos tyrimo eksperimentas (Menzel 2005). Užduotį sudarė 50 punktų: įtrauktas 21 daiktavardis, kurio semantinė ir formalioji giminė sutampa, taip pat 5 nežymėtiosios giminės formos, 11 konfliktinės giminės atvejų ir 13 semantiškai nemotyvuotos giminės daiktavardžių.

Antrąją užduotimi tikrinta prielaida, kad dažnesnės įvesties ir reguliarių formų giminės galūnės įsisavinamos lengviau (Saville-Troike 2012, Menzel 2005). Tam parengtos dvi atskiros užduoties dalys, kurias sudarė po 24 punktus: dvylikos skirtingoms linksniavimo paradigmoms priklausančių daiktavardžių vienaskaitos vardininko ir galininko arba kilmininko formos. Abiejose užduoties dalyse tikrintas mokinių gebėjimas su daiktavardžiu derinti asmeninį įvardį, tik pirmojoje užduoties dalyje pateikti vieni daiktavardžiai, o antrojoje – ir su daiktavardžiais suderinti būdvardžiai. Daryta dar viena prielaida, kad taisyklingiau įvardžiai su daiktavardžiais bus derinami tada, kai prie daiktavardžio bus pavartotas būdvardis. Taigi mokinyms galės remtis ne tik morfologiniais, bet ir sintaksiniais gramatinės giminės raiškos požymiais.

Trečioji užduotis – galūnių įrašymo. Šioje užduotyje mokiniai buvo prašyti įrašyti po dvidešimt dvi daiktavardžių ir su jais derinamų būdvardžių galūnes: skirtingų linksniavimo paradigmų daiktavardžiai buvo pavartoti bent po vieną kartą, taip pat užduotyje užkoduota po lygiai moteriškosios ir vyriškosios giminės daiktavardžių. Be to, šia užduotimi taip pat buvo tikrinama, kaip mokiniai atpažįsta skirtingo įvesties dažnumo ir reguliarumo galūnių daiktavardžių gimines, ja aiškintasi, ar nežymėtąją giminės reikšmę laikoma vyriškoji giminė vartojama taisyklingiau negu moteriškoji (Dewaele ir Véronique 2001, McCowen ir Alvord 2006, Martínez-Gibson 2011, Oliphant 1997).

Visų šių trijų užduočių rezultatai ir aptariami pranešime, kuriame taip pat svarstoma, kokį poveikį individualūs mokinių skirtumai gali daryti giminės išmokimui. Pranešimo autorė supranta, kad tiriamųjų skaičius yra palyginti nedidelis, todėl tyrimas traktuotinas kaip žvalgomojo pobūdžio, tačiau jis gali būti įdomus ir naudingas tiems mokslininkams, kurie analizuoja lietuvių kalbos kaip svetimšios mokymosi klausimus.

Victoria Chalagaeva

Minsk State Linguistic University

Sentiment detection in newspaper media discourse in the English and Russian languages

Cognizing the world, a man forms a specific attitude to the object being cognized which possesses peculiar features of some evaluative nature. In fact, evaluation and opinions are central to almost all human activities and are key influencers of our behavior. One of the sources of opinions and emotions in the modern world are mass media.

The purpose of the research is to identify the polarity of sentiment (positive, negative or neutral) of the newspaper media discourse based on one of its informative genres – news-in-brief in the English and Russian languages. The data of the research include 200 political news-in-brief from quality papers in the English and Russian languages.

The key role in representing sentiment belongs to the language lexical level comprising positive, negative, modal evaluative words and word phrases. We have classified evaluative means into ones expressing rational and affective evaluation. These evaluation types differ in 1) evaluation ground; 2) word semantics. Analyzing news-in-brief we have scored affective and rational evaluative means of the texts as well as sentiments on a text level which is presented as sentiment of its constituent elements and their combinability. The analysis of the lexis of news-in-brief is carried out by the methods of contextual and definition analyses allowing to identify the lexis as positive, negative and neutral.

As a result, the analysis has revealed the prevalence of negative evaluation in the English and Russian political news-in-brief – 83% and 76,9% respectively. Moreover, we have scored percentage ratio of the most frequently used basic parts of speech expressing sentiment in both languages: adjective (38,5% and 28%), noun (41,8% and 42%), verb (15,6% and 25,8%), adverb(4% and 4,3%) in the English and Russian languages respectively.

The growing importance of sentiment analysis coincides with the growth of mass and social media and can be applicable in almost every social and business domain because opinions are indispensable to all human activities. Thereby, the current research makes an attempt to reveal some similarities and differences in representing sentiment in mass media discourse in the English and Russian languages in a comparative aspect.

Jurga Cibulskienė

Lithuanian University of Educational Sciences

Metaphor as a loaded weapon: translating political commentaries

To paraphrase Bolinger's famous words "language is a loaded weapon" (1980), it is possible to claim that metaphor in political discourse is inevitably a loaded weapon. A number of metaphor studies conducted within the framework of Critical Metaphor Analysis (Chilton 2004, Musolff 2004, Goatly 2007, Hart 2010, Charteris-Black 2011, 2013, Cibulskienė 2012, 2013, etc.) demonstrate that metaphors are used as an argumentative tool with the aim to persuade and manipulate the audience. The paper poses a question whether ideologically loaded novel metaphors in political commentaries retain their manipulative power when they are translated from Lithuanian (source text) into English (target text). Metaphor translation has recently become a point of interest for cognitive scholars (Schäffner 2004, 2014, Steen 2014, Kövecses 2014), who devoted much attention to its translatability. Therefore, this paper attempts to investigate the translatability issue in terms of ideological implications and takes not a prescriptive approach but descriptive. A parallel corpus of Lithuanian (ST) and English texts (TT), featuring Rimvydas Valatka political commentaries, consisting of 15 156 and 12 324 words, respectively, was constructed and analysed within the framework of Critical Metaphor Analysis (CMA) by applying a three-step metaphor analysis procedure (Identified→ Interpreted→ Explained) (Charteris-Black 2005, Musolff 2004, etc.). First, novel linguistic metaphors were identified in the Lithuanian political commentaries and later compared to their translation into the English language. Secondly, they were interpreted in relation to their underlying conceptual metaphors through establishing mappings between the target and source domains. Furthermore, the emphasis was on the final Explanation stage, where the attempt was made to establish the ideological relation between the source text metaphors and the target text metaphors. This was performed looking at ideological implications of the metaphors used – whether the translated metaphors were able to render ideological implications of the source language. The findings indicate that mostly the translator tended to use verbatim rendition of metaphors, thus fully or partially conveying ideological implications. However, cases when metaphors are rendered non-metaphorically or are left out untranslated seem to be most interesting taking into consideration different perspectives: cross-cultural, political ideological or translatability issue.

Liucija Černiuvienė

Vilniaus universitetas

Versti kultūrą: meninio filmo „Intouchables“ („Noliečiamieji“) vertimo iš prancūzų kalbos į lietuvių kalbą analizė

Vertimas yra glaudžiai susijęs su atitinkamos kultūrinės terpės ir erdvės literatūra – šį teiginį vienas pirmųjų vertimo, kaip svetimo ir savo sampratų sąsajos, mąstytojų Prancūzijos mokslininkas Antoine'as Bermanas išsakė 1984 m. Anksčiau daug siauresne prasme – apie vieno kultūrinio elemento originalo tekste adaptaciją verčiant – panašias mintis išsakė vieni pirmųjų lingvistinės vertimo teorijos kūrėjų Jeanas-Paulis Vinay ir Jacques'as Darbelnet (1958). 1997 m. Andrew Chestermanas išskyrė „kultūrinio koštuvą“, „kultūrinio filtro“ (angl. *cultural filtering*) vertimo būdą. Apie kompensavimą, kaip tam tikrų reikšmės nuostolių „padengimą“, rašė ir Lietuvos vertimo teoretikas Lionginas Pažūsis (2014). Akivaizdu, kad vertimas neišvengiamai yra dviejų kultūrų sandūra, tad vertimo teoretikai taip pat neišvengiamai turi kalbėti šia tema.

Audiovizualinis vertimas pastaruoju metu sulaukia didelio vertimo mokslininkų dėmesio. Mūsų laikais rodant įvairiausių šalių iš įvairių žemynų filmus kino teatruose ar per televiziją nyksta sienos. Svetima yra įdomu, netgi pamažu tampa sava. Be to, Europos kultūros erdvė bendra visiems europiečiams, ir vis dėlto, nepaisant tiek bendrakultūrinės erdvės, tiek globalizacijos padarinių, kiekviena Europos tauta turi tik jai būdingų kultūros bruožų, kuriuos perteikti verčiant vieno ar kito pobūdžio tekstą vertėjui ne visuomet yra paprasta, ypač verčiant filmus. Juos subtitruojant, juos įgarsinant ar juos dubliuojant vertimo tekstas trumpėja, vertėjas negali išnašoje paaiškinti kultūrinių realiųjų ir pan.

Filmo „Intouchables“ („Noliečiamieji“) vertimas tyrimui pasirinktas dėl kelių priežasčių: pirma, filmas sulaukė didelio populiarumo visoje Europoje ir už jos ribų, antra, filme analizuojamos iš esmės visai Europai aktualios problemos, trečia, filmas neišvengiamai atskleidžia ir tam tikrus prancūzų kultūros aspektus. Filmą buvo rodomas Lietuvoje per festivalį „Kino pavasaris“ 2012 m., tačiau būta tik paties filmo recenzijų, ne filmo vertimo tyrimų. Tad iš tiesų verta paanalizuoti, kaip filmas buvo verstas į lietuvių kalbą: ar lietuviui žiūrovui jis galėjo tapti savas, ar dėl vienokių ar kitokių priežasčių liko svetimas, o galbūt tapo ir šiek tiek savas, ir liko šiek tiek svetimas.

Analizei pasirinktas tik kultūrinis vertimo aspektas, nes aptarti visą filmo vertimo problematiką (o ji kur kas platesnė) vieno pranešimo metu būtų neįmanoma.

Agnė Dumbliauskaitė, Vilma Zubaitienė

Vilniaus universitetas

Vertinimo raiška lietuviškose ir itališkose knygų recenzijose

Pranešime tiriama vertinamoji vyrų bei moterų leksika lietuviškose ir itališkose knygų recenzijose. Skirtingi vyrų ir moterų kalbėjimo bruožai pastebėti seniai, o genderlekto terminą pirmoji pavartojo Debora Tannen (1990), apibrėždama jį kaip skirtingus vyrų ir moterų kalbėjimo stilius. Įvairūs mokslininkai dažnai teigia, kad sėkminga lyčių komunikacija gali įvykti tik tuomet, kai abi kalbančiosios pusės suvokia ir žino jiems būdingus kalbėjimo skirtumus. D. Cameron (1998) tyrinėjo vyrų ir moterų pokalbius, Danielis Maltzas ir Ruth Borkeris (1998) aiškino, kas lemia vyrų ir moterų nesusikalbėjimą, R. Lakoff (1975) įvardijo konkrečius lyčių kalbėjimo skirtumus, Fern Johnson kartu su Elizabeth Aries (1998) analizavo, kaip moterys kalba teisme, Lori Labotka (2009) domėjosi net homoseksualų kalbėjimo ypatybėmis. Todėl, kaip matyti iš teorinės ir praktinės medžiagos gaunos, vyrų ir moterų kalbėjimas – plačiai tyrinėta ir vis dar tyrinėjama sritis visame pasaulyje.

Lietuvoje apie genderlektus rašyta palyginti nedaug. Vyrų ir moterų kalbos ypatybes šiek tiek tyrinėjo Rūta Marcinkevičienė (2001), taip pat Reda Galinskaitė (2007) straipsniuose „Pritarimo strategija pokalbiuose: funkcijos ir raiška“ ir „Pritarimo strategija jaunimo pokalbiuose“. Būta ir kitokio pobūdžio straipsnių, kuriuose gilintasi į socialinius veiksnius, lemiančius skirtingus genderlektus (Abromavičius, Daugirdaitė, Germanavičiūtė 2003). Vertinimą tekste jau ne vieną dešimtmetį tyrinėja daugelis užsienio mokslininkų (Labov, 1972, Toolan, 1988, Bell, 1991, Thompson ir Hunston, 2000, Bednarek, 2006, etc.). Remiantis jų apibrėžimais ir įžvalgomis, vertinimu nuspręsta vadinti tam tikrą žodžių ar žodžių junginių reikšmę, kuria teksto autorius išreiškia savo požiūrį, nuomonę, poziciją tam tikro įvykio, situacijos, reiškinio ar asmens atžvilgiu.

Pasauliniu mastu iki šiol daugiausia kalbėta apie lyčių pokalbių strategijas, komunikacijos modelius. Lietuvoje didesnis dėmesys skirtas psichologiniams, sociologiniams veiksniams, lyčių padėčiai visuomenėje, politikoje aptarti, o kalbiniai raiškos skirtumai nėra plačiau analizuojami. Vyrų ir moterų kalbėjimas vertinimo aspektu, gretinant recenzijas, parašytas lietuvių ir italų kalbomis – netirtas. Paminėti galima Birutės Ryvitytės disertaciją „Vertinimas angliškų ir lietuviškų lingvistinių knygų recenzijose“ (2008), tačiau čia tiriama ir gretinama vertinimo raiška lietuviškose ir angliškose mokslinio stiliaus knygų recenzijose. Tad teisinga būtų teigti, jog pranešimo tema – vertinimas lietuviškose ir itališkose knygų recenzijose – nauja ir mažai tyrinėta sritis.

Pagrindinis šio tyrimo tikslas – išsiaiškinti, kaip skiriasi vyrų ir moterų vertinimo raiška lietuviškose ir itališkose knygų recenzijose. Šiam tikslui įgyvendinti keliami tokie uždaviniai: nustatyti, kokius leksinius vienetus, vertindami knygas, vartoja italai vyrai ir italės moterys, suskirstyti atrinktąsias leksemas į teigiamą / neigiamą vertinimą perteikiančias, iširti, kurie žodžiai vartojami tiesiogine, kurie perkeltine reikšme, palyginti su lietuvių vartojama vertinimo leksika. Norint atlikti tyrimą, sudaryti du 100 000 apimties tekstynai, kurie tiriama taikant tekstynų lingvistikos metodą, kiekybinę ir kokybinę turinio analizę bei gretinamąją analizę.

Literatūra

- Bednarek, M. 2006. *Evaluation in Media Discourse: Analysis of a Newspaper Corpus*. New York: Continuum.
 Bell, A. 1991. *The Language of News Media*. Oxford: Blackwell.
 Cameron, D. 2007. *The myth of mars and venus: Do Men and Women Really Speak Different Languages?* Oxford: Oxford university press.
 Hunston, S.; Thompson, G. 2000. *Evaluation in Texts*. Oxford.

- Johnson, F. L.; Aries, E. J. 1998. The Talk of Women Friends. In Coates, J. (ed.) (1998) *Language and Gender: A Reader*, 215–225.
- Labov, W. 1972. The internal evolution of linguistic rules. In R. Stockwell & R. Macaulay (eds.), *Linguistic Change and Generative Theory*. Bloomington: Indiana U. P. Pp. 101–171.
- Labotka, L. 2009. *Language and Woman's Place in Drag: Power, Femininity, and Gay Speech*. University of Arizona. http://studentorgs.utexas.edu/salsa/proceedings/2009/03_TLS53/Labotka.pdf.
- Marcinkevičienė, R. (2003) *Ar tikrai vyrai kilę iš Marso, o moterys – iš Veneros?* Prieiga per internetą: http://www.apiekalba.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=22.
- Lakoff, R. 1975. *Language and woman's place*. New York: Harper Colophon Books.
- Maltz, D. N.; Borker, R. A. 1998. A Cultural Approach to Male – Female Miscommunication. In Coates, J. (ed.) (1998) *Language and Gender: A Reader*, 417–434.
- Ryvitytė, B. 2008. *Vertinimo raiška lingvistinių knygų recenzijose. Expression of evaluation in linguistic book reviews*. Daktaro disertacija, VU.
- Tannen, D. 1990. *You just don't understand: Women and Men in Conversation*. New York: William Morrow and Company.
- Toolan, M. J. 1988. *A Critical Linguistic Introduction*.

Kinga Geben

Vilniaus universitetas

Lenkų mokyklų Šalčininkuose ir Horodoke jaunimo kalbinės savimonės ir leksinės interferencijos padarinių palyginimas

Pranešime siekiama palyginti lenkų mokyklos Lietuvoje (Šalčininkuose) ir Horodoke (Ukrainoje) jaunimo leksinę kompetenciją, kalbines nuostatas bei savimonę sociolingvistinių anketų, surinktų 2015 metais, pagrindu. Tyrime iškelta hipotezė, kad daugiakalbių bendruomenių nariai skirtingose valstybėse panašiai vertins savo lenkiškąją tapatybę bei patirs panašią rytų kalbų įtaką, todėl mokiniai užpildė vienodą sociolingvistinį klausimyną lenkų kalba. Tyrimui atlikti pasirinkta po keturiasdešimt 14–16 metų mokinių, besimokančių vidurinėse mokyklose lenkų kalba Šalčininkuose ir Horodoke (tyrimą Ukrainoje padėjo atlikti mgr. Maria Zielinska iš Lvovo Ivano Franko valstybinio universiteto). Moksleiviai atsakė į klausimus apie tapatybę, gimtąją kalbą, kalbų mokėjimą, vartojimą ir prestižą. Išryškėjo tam tikri skirtumai: 70 proc. moksleivių Šalčininkuose deklaruoja lenkų tautybę ir tik 43 proc. Horodoke, tačiau pagrindžiant tautybės pasirinkimą abiejų valstybių jaunimas mini tėvų ir (ar) senelių kilmę bei lenkų kalbos mokėjimą ir vartojimą šeimoje. Dauguma Šalčininkų mokinių deklaruoja tik lenkų gimtąją kalbą, dauguma Horodoko lenkų mokyklos moksleivių pasirenka ukrainiečių gimtąją kalbą, tačiau bendrinės lenkų kalbos vartojimas abiejuose miestuose apsiriboja mokyklos sfera. Apklausos rezultatai rodo įdomių skirtumų rusų kalbos vartojimo atžvilgiu. Siekiant iširti interferencijos padarinius jaunimo lenkų kalboje pasirinktas šeimos narių pavadinimų leksinis sluoksnis. Mokiniai, pateikdami tėvo, močiutės, senelio, uošvės, uošvio, brolio, pusbrolio, sesers, pusseserės, tetos, dėdės ir kt. šeimos narių lenkiškus pavadinimus, vartoja ne tik lenkiškus žodžius: pasireiškia netaisyklinga leksika, kurioje gausu interferencijos padarinių bei iškreiptos struktūros žodžių. Jaunimo leksikoje išsiskiria bendras rytų paribio leksikos sluoksnis, bet atsiranda skirtumų vertinant rusų kalbos įtaką, be to, Šalčininkuose moksleiviai pavartojo baltarusių kilmės šeimos narių pavadinimų, o Horodoke – ukrainiečių kalbos žodžių. Tyrimas atskleidė lenkakalbių moksleivių Lietuvoje ir Ukrainoje kalbinės savimonės ir leksinės kompetencijos panašumus bei skirtumus.

Veronika Girininkaitė

Vilniaus universitetas

Keliakalbio emocijų verbalizavimas.

Vytauto Civinskio (1887–1910) *Dienoraščio* diskurso analizė

Ilgamečiai lingvistų tyrimai įrodė, kad vienoje kalboje funkcionuojantis emocijų konceptas turi reikšmių, neįeinančių į kitos kalbos žodį, lyg ir įvardinantį tą pačią emociją (A. Wierzbicka). Be to, vienose kalbose prasmė išreiškiama daiktavardžiu, kitose kalbose ta pati prasmė gali būti išreikšta visai kitomis kalbos dalimis. Z. Kövesces, plėtojantis konceptualiųjų metaforų teoriją įrodė, kad norint apibūdinti emocijų konceptus, neužtenka remtis nei lakoniškąja komponentine analize, nei vien konceptualiųjų metaforų tyrimu. Dera atsižvelgti taip pat ir į metonimijas, frazeologizmus, priešodžius, kolokacijas, kitus kalbos išteklius.

Pranešime pristatau analizę, kuri atskleidžia emocijų verbalizavimo ypatybes daugiakalbio asmens diskurse. Tyrimui pasirinktas studento Vytauto Civinskio (1887–1910) *Dienoraštis*. Saugomas Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyriuje egodokumentas filologiškai dar netirtas. Dienoraštis rašytas lenkų, rusų, lietuvių, vokiečių, prancūzų kalbomis. Tai sąlygojo autoriaus kilmę, gyvenamojo meto okupuotos Lietuvos daugiakalbė situacija, biografija: lenkiškai bendravo šeimoje, rusiškai mokėsi realinėje mokykloje, lietuvių kalbos savarankiškai mokėsi jau mokyklą baigęs, vokiškai studijavo Leipcigo, Berlyno universitetuose, rusiškai Dorpato (dab. Tartu) veterinarijos institute, prancūziškai bendravo privačiai. Dienoraštininko emocionalumą liudija tekste gausūs išiktukai ir skyrybos ženklai (daugtaškiai, brūkšniai, šauktukai). Lankęs taip pat ir įžymiojo psichologo W. Wundto paskaitas jaunuolis tekste skyrė nemažai dėmesio savo jausenų fiksavimui, jų refleksijai.

Dienoraščiai ar kiti neskirti viešumai dokumentai suteikia galimybę tirti laisvą, nesuvaržytą kalbą, priartėti prie žmogaus verbalinės raiškos ne eksperimento, o įprastomis sąlygomis. Tai formulavo ir sociolingvistai (Belikov, Krysin 2001, St. Elspass 2012). Ilgesnį laiką kurtas toks dokumentas leidžia tirti ir diachroninį aspektą, stebėti asmens idiolekto pokyčius. Privačių raštų analizė pranaši tuo, kad leidžia išvengti tyrėjo įtakos informanto šnekai, pasitaikančios sociolingvistinių interviu metu.

Tyrime atskleidžiama emocijų verbalizavimo įvairovė daugiakalbio asmens kalboje bei įvairių kalbų emocijų raiškos specifiškumas, pavyzdžiui, posakiai *телячий восторг*, *распускать нюни*, *humor pod pseem*, *Katzenjammer* ar kiti. Remiantis turima medžiaga, sudarytas informanto emocijų verbalizavimo tezasauras. Dienoraštininko emocijas išreiškiantys žodžiai ir posakiai išrašyti, sugrupuoti pagal kilmės kalbas, perteikiamus konceptus. Nustatyti įvairių kalbų leksikos pasiskirstymo veiksniai, apžvelgti tokios leksikos chronologiniai pokyčiai bei derinimai sakiniuose. Rezultatai gretinti su emocijų konceptų, jų raiškos atskirose kalbose ir daugiakalbystės tyrėjų pastebėjimais.

Analizė leidžia spręsti: 1) ar daugiakalbis asmuo, įdėmus, sąmoningas kalbos vartotojas, geba susikurti emocijų konceptų idiosistemą, komponuodamas ją iš įvairių kalbų / kultūrų ryškesnių (angl. *salient*) emocijų konceptų, 2) ar jis lieka vienos kurios kalbos konceptų ribose. Tai apibendrinant, leidžia spręsti, ar keliakalbystė gali tapti ne tik kelių kodų įvaldymu, bet taip pat gali sąlygoti savitą pasaulio reiškinių kategorizavimą. Šias prielaidas patvirtintų pastebėtas asmens daugiakalbio emocijų įvardinimo tezauro stabilumas. Jei įvairių kalbų leksemų ir įvairių kultūrų emocijų konceptų konglomeratas nesubyra, o funkcionuoja ir paties asmens suvokiamas kaip vientisa sistema, manytina, kad daugiakalbis asmuo užima išskirtinę poziciją lingvistinio reliatyvumo kontekste.

Jonė Grigaliūnienė, Eglė Markuckaitė

Vilnius University

What is right in translation: cross-cultural differences from linguistic point of view

The present paper reports on the study of the cultural word right, which is arguably one of the most culture-specific words in the English language and has no exact equivalents in other European languages (Wierzbicka 2006: 64). One of the means of measurement of culture-specificity of a word is its translation into other languages since it gives ways to gain insights into different cultural realities and distinct cultural identities. The data for this research comes from the Parallel English-Lithuanian Corpus, compiled at the Centre of Computational Linguistics of Vytautas Magnus University (www.tekstynas.vdu.lt). The corpus-based approach employed both quantitative and qualitative methods to distinguish and compare the senses and uses of the English key word right and its Lithuanian translations and to offer an insight into the possible existence of differences between Anglo culture and Lithuanian culture. The research findings show that while the concept of the English word right is based on respect for rational thinking, logical deductions and distrust of metaphysics (Wierzbicka 2006: 72), the Lithuanian correspondences are more associated with metaphysical truth and the dichotomy between the universal concepts GOOD and BAD (Maceina 2004: 206). Research findings have also revealed that truth in Anglo culture is regarded valuable only if it is based on rationality and experience. In Lithuanian philosophy and Lithuanian culture, however, the understanding of truth seems more judgement than reason-based. Interestingly, it has been discovered that the bigger part of Lithuanian translations is rendered not by the use of the concepts relating to knowledge, rationality, reason and logicity, but by the use of the concept TRUTH as in tiesa, teisybė, teisingas, teisus (Lith. Truth and its derivatives). The high proportion of the equivalents of the concept TRUE confirms the claim, at least partially, that cultures other than English might really have no exact equivalents of the word right. The very subtle meaning lying in the English word right does not always reflect in Lithuanian translations and it is questionable whether the Lithuanian speaker of English is capable of fully understanding the underlying fundamental meaning aspects of right, as for a Lithuanian speaker, this is a concept of a different nature.

Aurelija Griškevičienė

Vilniaus universitetas

Dalinių ekvivalentų paaiškinimai ir aprašomieji atitikmenys dvikalbiuose žodynuose

Pranešime nagrinėjama ekvivalentiškumo problema dvikalbiuose žodynuose. Ekvivalentų nebuvimo verčiamojame kalboje problema aktuali ir leksikografams, ir įvairių tekstų žanrų vertėjams (Pažūsis 2014: 255–292, Svensen 2004: 332–335). Pranešime nagrinėjami visi Oslo ir Vilniaus universiteto leksikografų rengiamo dvikrypčio „Norvegų-lietuvių kalbų žodyno“ (apie 47 000 lemu) su antraštinių žodžių vertimu susiję dalinių ekvivalentų ir antraštinių žodžių aiškinimai.

Kai verčiamojame kalboje ekvivalento nėra, dvikalbiame žodyne paaiškinimai vartojami dviem atvejais: kai teikiami daliniai ekvivalentai ir jie papildomai patikslinami, arba kai neteikiami jokie ekvivalentai, o jų vietoje duodami tiksliai antraštinio žodžio reikšmės nusakymai, t. y. aprašomieji atitikmenys.

Pastebėta, kad dalinis ekvivalentiškumas yra dažnas reiškinys, nes ekvivalentai papildomai aiškinami kas dešimtame „Norvegų-lietuvių kalbų žodyno“ straipsnyje. Verčiamosios (lietuvių) kalbos ekvivalentų papildomuose paaiškinimuose teikiami svetimžodžių perfrazavimai, ekvivalentais reiškiamų daiktų ar sąvokų skiriamieji požymiai, vartojimo situacijos, vartotojai ir kt. Ši informacija skirta vartotojui, kurio žodyno pagrindinė (norvegų) kalba yra gimtoji. Verčiamosios (lietuvių) kalbos gimtakalbiui vartotojui skirti paaiškinimai kitokio pobūdžio. Juose dažniausiai tikslinama polisemiškų arba homoniminių lietuviškų ekvivalentų reikšmė.

Kokį vertimą teikti prie antraštinių žodžių, kurių ekvivalentų verčiamojame kalboje nėra, leksikografijos teorijoje ir praktikoje siūloma įvairių išeičių: gali būti teikiamas tiesioginis lemos vertimas, kuriami naujadarai, duodami tiesioginiai skoliniai arba apytiksliai ekvivalentai, hiperonimai, hiponimai ir kt. „Norvegų-lietuvių kalbų žodyne“ lietuvių kalbos ekvivalentų nebuvimo atveju pagrindinis, dažniausias žodyno sudarytojų sprendimo būdas yra aprašymas, kuris gali būti derinamas ir su kitais būdais.

Pranešime pristatomi kiekybiniai duomenys apie ekvivalentų nebuvimo ir dalinių ekvivalentų atvejus „Norvegų-lietuvių kalbų žodyne“, jų kokybinė analizė, dalinius ekvivalentus tikslinančios informacijos bei aiškinamųjų ekvivalentų tipai, žodyno rengėjų pasirinktos išeitys verčiant tokias problemines lemas, bei diskutuojama, ar / kuo šie leksikografų sprendimai gali būti naudingi vertėjams ir leksikologams.

Literatūra

Svensén, Bo. 2004. *Handbok i lexikografi*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.
Pažūsis, Lionginas. 2014. *Kalba ir vertimas*. Vilnius: Lodvila.

Joana Gruodytė

Lietuvių kalbos institutas

Made in Pabradė! Pabradės kalbinis kraštovaizdis

Pranešime pristatomas kiekybinis Pabradės skelbimų tyrimas. Juo tęsiami 2008 m. pradėti Pabradės kalbinio kraštovaizdžio tyrimai. Fotografuojant įvairius užrašus šios vietovės viešosiose erdvėse, stebima, kokios kalbos (rašytine forma) vartojamos mažame (5542 gyventojų) daugiataučiamame mieste. Pabradėje gyvena daugiau nei 5 tautybių žmonės, didžiausia etninė grupė – lenkai (42,5%). 2015 m. 3 kartus (sausį, gegužę ir gruodį) fotografuoti 5 miesto skelbimo lentų ir kitų vietų skelbimai. Fotografuoti visi tuo metu buvę skelbimai, vėliau analizei atrinkta 400 skirtingų skelbimų. Vienkalbiai skelbimai mieste rašomi lietuvių, rusų ir lenkų kalbomis, esama dvikalbių ir trikalbių skelbimų. Medžiaga rūšiuota pagal atlikimo būdą (rašyta ranka, spausdinta, mišru – ir spausdinta, ir rašyta ranka), kalbas, kalbų skaičių skelbime, kalbų eilės tvarką (jei skelbimas ne viena kalba). Žiūrėta, ar kuri nors iš vartojamų kalbų vyrauja, kaip tai reiškama. Skaičiuojant mieste gyvenančių etninių grupių kalbomis parašytus skelbimus nustatyta, kad daugiausia skelbimų, parašytų lietuvių kalba, mažiausiai – lenkų. Vertinant kalbų svarbos ženklus dvikalbiuose ir trikalbiuose skelbimuose, taip pat pastebėtas lietuvių (valstybinės) kalbos išskirtinumas: lietuvių kalba dažniau yra pirmoji skelbimo kalba, ji vartojama visuose dvikalbiuose ir trikalbiuose skelbimuose. Vertinant kalbos sklandumą ir taisyklingumą, labai tikėtina, kad lietuvių kalba pasirenkama rašyti ir negimtakalbių.

Dialektologiniuose ir sociolingvistiniuose darbuose (daugiausia dėmesio skyrusiems sakytinei raiškai – kalbėjimui) Pabradė ir (arba) jos apylinkės apibūdinamos kaip plotas, kuriame vietos gyventojai kalba slavų kalbomis, lietuvių kalba išmoktinė arba vartojama atsikėlusiu žmonių, tradicinė tarmė nevartojama. Kalbinio kraštovaizdžio tyrimai analizuoja rašytinę viešųjų vietų raišką. Sakytinės ir rašytinės raiškos tyrimus skiria tiriamasis objektas, tyrimo metodologija, atlikimo laikas, todėl jų rezultatai nelygintini.

2008 m. ir 2015 m. fotografuotų užrašų (tiltų užrašai ir skelbimai) tyrimų rezultatai miesto etninių kalbų vartojimo aspektu pasiskirsto labai panašiai: vyrauja užrašai lietuvių kalba, mažiausiai užrašų lenkų kalba, panašus užrašų rusų kalba santykis (10,7 % ir 15,5 %). Skiriasi tik užrašų anglų kalba skaičius: ant tiltų anglišku užrašų daugiau nei miesto skelbimuose. Suprantama, kad taip yra dėl skirtingo rašančiųjų amžiaus, potencialių užrašų skaitytojų ir užrašų rašymo tikslų.

Inga Hilbig

Vilniaus universitetas

„Zwei Sprachen gleichzeitig? Das schaff ich nicht...“: dviejų brolių kelias subalansuotosios dvikalbystės link

Remiantis kelerių metų stebėjimo ir užrašų duomenimis pranešime iš sociolingvistinės perspektyvos apžvelgiama dviejų mišrios lietuvių-vokiečių šeimos vaikų (g. 2010 m. rugsėjį ir 2012 m. spalį) ankstyvosios dvikalbystės raida.

Lietuvės motinos ir vokiečio tėvo nuosekliai taikytas populiariausias „vienas asmuo – viena kalba“ dvikalbystės ugdymo metodas. Tačiau nors puikiai suprato abi kalbas, vyresnysis sūnus iki penkerių metų kalbėjo tik viena – dominuojančia aplinkos kalba. Šeimai gyvenant Lietuvoje tai buvo lietuvių, o 2013 m. persikėlus į Vokietiją per pusantro mėnesio visiškai persiorientuota į vokiečių; iš esmės tik šią kalbą nuo pat pradžių vartojo ir Vokietijoje šnekėti pradėjęs jaunėlis. Kadangi abu tėvai gerai moka vienas kito kalbas ir tais retais atvejais, kai labai prireikdavo, vaikams pavertėjaudavo, vienakalbėse gyvenamosiose aplinkose sūnams iš esmės nekildavo didesnių sunkumų – galima manyti, kad tai ir leido jiems ilgą laiką apsiriboti pasyviaja dvikalbyste.

2015 m. vasarą šeimai grįžus į Lietuvą įvyko esminis abiejų tiriamųjų dvikalbės raidos lūžis: pasyvi buvusi lietuvių kalba per labai trumpą laiką aktyvuota, bet vokiečių, kitaip nei buvo spėjama remiantis ankstesne patirtimi, neatsisakytą: pagaliau imtos vartoti abi gimtosios kalbos ir dvikalbystė ėmė stabilizuotis. Galima teigti, kad tai lėmė išaugęs vaikų, ypač vyresniojo sūnaus, metalingvistinis sąmoningumas, o svarbiausia – keičiant gyvenamąsias šalis radęsis suvokimas, kad jiems išties reikalingos abi kalbos.

Pranešime daroma išvada, kad būtent praktinis pragmatinis veiksnys – kilusi reali gyvenimiška komunikacinė būtinybė tiriamiesiems patiems susikalbėti su abiejų kalbų vienakalbiais, ypač kitais vaikais, buvo esminis postūmis aktyviajai dvikalbystei rasti ir pradėti balansuoti. Turimi duomenys rodo, kaip tinkamomis sąlygoms, kai vaikai aplinkybių motyvuojami vartoti abi kalbas, pasyvioji dvikalbystė gali greitai ir sėkmingai tapti aktyviaja.

Vokiečių kalbą Lietuvoje labiausiai palaiko vyresniojo vaiko, kurio kalbinį elgesį noriai perima jaunėlis, apsisprendimas ir toliau ją vartoti namų aplinkoje: daugiausia vokiškai tebekalbinama bei atsakinėjama lietuvei mamai, vokiečių kalba ir toliau smarkiai dominuoja namie vaikams bendraujant tarpusavyje ir žaidžiant – mokslinėje literatūroje teigiama, kad tai ypač reikšminga silpnosios mažumos kalbos puoselėjimui. Vokiečių kalba berniukų siejama su juos vienijančia brangia vokiška kultūrine bei asmenine patirtimi, turi jų akyse aukštą prestižą, todėl bent jau artimoje ateityje jos perspektyvos atrodo neblogos.

Vis dėlto yra aišku, kad šeimai toliau gyvenant Lietuvoje vokiečių kalba neišvengiamai vis labiau užleis pozicijas lietuvių kalbai. Tėvai susiduria su iššūkiu palaikyti, kiek tai priklauso nuo jų, vaikų vartojamų kalbų balansą, kurti kuo daugiau natūralių paskatų jiems bendrauti vokiškai.

Literatūra

- Barron-Hauwaert, S. 2011. *Bilingual Siblings. Language Use in Families*. Clevedon: Multilingual Matters.
Caldas, S. J. 2006. *Raising Bilingual-Biliter Children in Monolingual Cultures*. Clevedon: Multilingual Matters.
Cunningham-Andersson, U. 2011. *Growing Up With Two Languages*. London: Routledge.
Hoffmann, Ch. 1991. *An Introduction to Bilingualism*. London: Routledge.

Philippe Hilgsmann, Amélie Josse, Camille Spinhayer

Université catholique de Louvain

Posture verb constructions in French-speaking CLIL and non-CLIL learners of Dutch

Recent research on Content and Language Integrated Learning (henceforth CLIL), i.e. the teaching of some curricular subjects such as history, geography, and science, through the medium of a new target language, has confirmed that CLIL learners clearly outperform non-CLIL learners as far as target language test scores are concerned. It nonetheless remains largely unclear to what extent and in what respect CLIL learners show increased language gains compared to non-CLIL learners (see Dalton-Puffer 2011, Lasagabaster 2008). In recent years, voices have even started to rise downplaying the conclusions drawn from CLIL research (see Bruton 2011, Ruiz de Zarobe 2011).

In CLIL research, lexicon has often received pride of place (Ruiz de Zarobe 2011: 135). This is likely due to the fact that the content-based approach typical of CLIL provides more opportunities to learn target vocabulary in meaningful situations. It is however striking that research on vocabulary in CLIL has rarely been pushed beyond the word level (see Ruiz de Zarobe 2011, Llinares e.a. 2012). This paper therefore investigates the acquisition of Dutch posture verb constructions in French-speaking CLIL and non-CLIL learners.

As in other Germanic languages, Dutch frequently uses compulsory posture verb constructions (staan [to stand], zitten [to sit] and liggen [to lie]), whereas French resorts to neutral verbs like être [to be] or se trouver [lit. to find oneself. Eng. to be] (Lemmens 2002). Thanks to the content-based approach typical of CLIL, which provides more opportunities to learn target vocabulary/constructions in meaningful situations, we expect to find qualitative and/or quantitative differences between CLIL and non-CLIL learners.

Data were collected from French-speaking CLIL and non-CLIL secondary school sixth graders having Dutch as target language (Josse 2015). Following Lemmens & Perrez (2012), the learners had to describe pictures from wordless children's books. Each picture displayed a different type of environment (e.g. a bedroom, a clothing shop) featuring several objects located in different manners and in different places.

Our data show that CLIL learners use significantly more posture verb constructions than non-CLIL learners, but this does not mean that the use of posture verbs in CLIL learners can yet be regarded as 'near-native' or 'nativelike'. Quite unexpectedly, CLIL learners still remain strongly influenced by their mother tongue: as compared to native Dutch, they display an overall underuse of posture verb constructions, concomitantly with an overuse of neutral verbs to locate objects. Although we notice some confusion between the different posture verb constructions in both groups, the CLIL learners use the appropriate posture verb construction significantly more often than the non-CLIL (see Lemmens & Perrez 2012). Other quantitative and qualitative results will be discussed during our talk.

References

- Bruton, A. 2011. Is CLIL so beneficial, or just selective? Re-evaluating some of the research. In: *System* 39, 523–532.
- Dalton Puffer, C. 2011. Content-and-Language Integrated Learning: From Practice to Principles? In: *Annual Review of Applied Linguistics* 31, 182–204.
- Josse, A. 2015. *Vergelijkend onderzoek naar het gebruik van positiewerkwoorden door immersie- en niet-immersieerlingen*. Unpublished MA-thesis. Louvain-la-Neuve.
- Lasagabaster, D. 2008. Foreign language competence in content and language integrated learning. In: *Open Applied Linguistics Journal*, 1, 31–42.
- Lemmens, M. 2002. The semantic network of Dutch posture verbs. In: *Typological studies in language*, 51, 103–140.
- Lemmens, M. & J. Perrez. 2012. A quantitative analysis of the use of posture verbs by French-speaking learners of Dutch. In: *CogniTextes* [on line], Volume 8 | 2012 (01/31/2016). URL: <http://cognitextes.revues.org/609>
- Llinares, A., Morton, T., & Whittaker, R. 2012. *The role of language in CLIL*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ruiz de Zarobe, Y. 2011. Which language competencies benefit from CLIL? An insight into applied linguistics research. In: Y. Ruiz de Zarobe, J. M. Sierra & F.G. del Puerto (eds.) (2011), *Content and Foreign Language Integrated Learning. Contributions to Multilingualism in European Contexts*. Bern: Peter Lang, 129–153.

Violeta Kalėdaitė

Vytautas Magnus University

Existence in a parallel corpus: a corpus-based analysis of English and Lithuanian

Translations in contrastive studies provide a unique insight into the relationship that exists between different languages. On the other hand, generalized contrastive facts regarding specific features of contrasted languages offer a possibility to create a reliable source of data for building up translation competence (see Aijmer & Altenberg 2013, Ebeling 1999, Granger, Lerot & Petch-Tyson 2003, Hasselgård & Oksefjell 1999, Johansson 2007, Johansson & Oksefjell 1998, Mauranen 2002, among others).

The paper examines the qualitative and quantitative parameters of equivalence between the expression of existence in English and Lithuanian. It presents a contrastive analysis of the existential sentence type in the two languages based on the data drawn from ParaCorp EN-LT-EN, a bidirectional parallel corpus (<http://tekstynas.vdu.lt/page.xhtml?id=parallelCorpus>) compiled from original English fiction texts and their translations into Lithuanian and original Lithuanian fiction texts and their translations into English. The size of the corpus is 2,084,159 words: ParaCorp EN→LT contains 70,813 parallel sentences (2,023,005 words), while ParaCorp LT→EN consists of 1614 sentences and 61,154 words. Though the search was automatic, the analysis was carried out manually due to the fact that the ParaCorp EN-LT-EN is not annotated.

The specific research questions address several issues. First, the frequency and position of the locative element in original English ESs / Lithuanian ESs and their translations into Lithuanian / English are analysed to see whether the translated material follows the established patterns of the existential construction in English and Lithuanian (see Kalėdaitė 2002, Tekorienė 2011). Another issue of considerable interest is rendering of the English existential verb *be* into Lithuanian; it is a characteristic feature of Lithuanian ESs that they more often incorporate a verb with its full lexical meaning than do their English counterparts. Finally, non-equivalent translations are considered to find out what other constructions are chosen by the translators to relay the meaning of an English ES / Lithuanian ES. The findings point to constructional and pragmatic differences in expressing existence in the two languages.

References

- Aijmer, Karin and Bengt Altenberg (eds). 2013. *Advances in Corpus-based Contrastive Linguistics*. Studies in Honour of Stig Johansson. John Benjamins.
- Ebeling, Jarle. 1999. *Presentative Constructions in English and Norwegian. A Corpus-Based Contrastive Study*. Department of British and American Studies. University of Oslo.
- Granger, Sylviane, Lerot, Jacques and Stephanie Petch-Tyson (eds). 2003. *Corpus-Based Approaches to Contrastive Linguistics and Translation Studies*. Amsterdam / Atlanta: Rodopi.
- Hasselgård, Hilge and Signe Oksefjell (eds). 1999. *Out of Corpora. Studies in Honour of Stig Johansson*. Amsterdam: Rodopi.
- Johansson, Stig. 2007. *Seeing Through Multilingual Corpora: On the Use of Corpora in Contrastive Studies*. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins.
- Johansson, Stig & Signe Oksefjell (eds). 1998. *Corpora and Cross Linguistic Research: Theory, Method, and Case Studies*. Amsterdam: Rodopi.
- Kalėdaitė, Violeta. 2002. *Existential Sentences in English and Lithuanian. A Contrastive Study*. Peter Lang.
- Mauranen, Anna. 2002. Will 'Translationese' Ruin a Contrastive Study? *Languages in Contrast* 2 (2): 161–86.
- Tekorienė, Dalija. 2011. Lietuvių kalbos egzistenciniai sakiniai ir jų vertimas į anglų kalbą. *Kalbos ir literatūros darbai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 186–199.

Laura Kamandulytė-Merfeldienė

Vytauto Didžiojo universitetas

Leksinės ir gramatinės sakinės kalbos atmainų ypatybės

Kalba yra ne tik pagrindinė bendravimo priemonė, bet ir kiekvieną žmogų jungianti grandis su tam tikromis visuomenės grupėmis amžiaus, išsilavinimo, lyties, vertybinių nuostatų atžvilgiu. Skirtingos visuomenės gyvenimo sritys turi įtakos kalbos pobūdžiui: su draugais ar namuose bendraujame neoficialiai, nevaržomai reiškiamo emocijas, o viešose įstaigose ar bendraudami su aukštesnio rango pašnekovu renkame oficialią, glaustą ir aiškią kalbą.

Atsižvelgiant į tai, kad skirtingos situacijos ir pokalbio dalyvių vaidmenys lemia kalbos kokybę bei leksikos elementų, gramatinių formų ir sintaksinių konstrukcijų vartojimą, pasirinktas šio pranešimo objektas – įvairių sakinės kalbos registrų (atmainų) analizė. Pranešimo tikslas – pristatyti šiuolaikinės sakinės lietuvių kalbos leksikos ir gramatikos ypatybes, būdingas skirtingiems sakinės kalbos registrams. Tyrimas atliktas analizuojant natūraliojo stebėjimo metodu 2006–2008 m. sukauptą sakinės lietuvių kalbos duomenų bazę Sakinės lietuvių kalbos tekstyną. Tyrimo metu analizuoti skoliniai, keiksmažodžiai, kreipiniai, jaustukai, mandagumo raišką žymintys žodžiai, redukuotos formos, nepilnieji sakiniai, inversinė žodžių tvarka.

Atliktas tyrimas atskleidė, kad pagal tai, kokiose srityse kalba yra vartojama, kokias funkcijas atlieka, taip pat atsižvelgiant į socialinius veiksnius, sakinę kalbą reikėtų skaidyti į dar smulkesnes kalbos atmainas taip, kaip rašytinė kalba skaidoma į funkcinius stilius, nes skirtingose sakinės kalbos atmainose reikšmingai skiriasi analizuotų kalbos vienetų dažnumas ir vartosenos ypatybės.

Tatiana Karpilovitch

Minsk State Linguistic University

Language representation of the author's position: a cross-cultural perspective

Modern media discourse is becoming more and more subject-oriented, i.e. it abounds in the opinions of the participants of media communication, including the author of the discourse. Being a bright feature of the analytical materials, subjectivity finds expression in other media discourse genres: news articles, feature stories, interviews, etc. The necessity of studying the language means of the author's position is stipulated not only by the theoretical reasons but also by the importance of developing opinion mining algorithms, which are based on the linguistic characteristics of the discourse types.

The cross-cultural analysis of the media texts from modern American newspapers and Belarusian press (in the Belarusian language) has shown the prevalence of common language means in signalling the author's viewpoint. These means are predominantly of indirect character as the use of direct means (personal and possessive pronouns of the first person singular) is limited in media discourse due to the objectivity principle of the press.

The most frequent indirect means of manifesting the author's position in the media discourse in the two languages are lexical units of rational and emotional evaluation belonging to such notional parts of speech as adjectives (right, true; лепшы, мізэрны), adverbs (objectively, purely; выдатна, добра), verbs (fail, fancy; непакоіць, рызыкаваць), nouns (isolation; абсурд). The difference in the linguistic means of conveying the author's evaluation is a much wider use of metaphors and phraseological units, which can be explained by the general tendency of making the language of media discourse more vivid and expressive.

Subjective evaluation meanings are also frequently conveyed in the two languages by modals expressing possibility (may; магчы), obligation and necessity (must, necessary; павінен, трэба), certainty (of course; відавочна). In this aspect, the difference between the two discourses lies in the more frequent use of modal verbs in American press, and modal adverbs – in Belarusian newspapers.

This contribution also shows how the language means of expressing the author's position in American and Belarusian newspapers are implemented in the opinion mining algorithms aimed at analyzing different media genres.

Sergey Khromov

Plekhanov Russian University of Economics

Nina Nikonova

Pskov State University

The new education master programs for effective language teaching and learning at non-language Russian universities and faculties

The past decades have witnessed integration processes and cooperation across national borders making linguistics, philology and cultural sciences increasingly important for higher institutions in Russia. The education organization of non-language universities (on 'economics', 'political sciences') facing cultural awareness and innovation into content and language learning, suggest new types of education programs at the juncture of different professions: political sciences plus linguistics and cross-cultural communication, public communication (PR) plus linguistics and cross-cultural communication. Education programs mentioned above paved the way in Russia about 10 years ago. We spoke about this tendency at the Narva Linguistic conference (the Narva college in March 2015) referring to the example of the Master program introduced and exploited at Moscow State University of Economics, Statistics and Informatics. Now we'll speak about the innovation in the master program at the faculty of political sciences at the Lomonosov Moscow state university.

New education programs are aimed at achieving good academic results focusing mostly on:

- integrated coordination at every level of language acquisition;
- developing options of professional education curriculum;
- combining language education with specialization in an applied field;
- mutual enrichment and dissemination of different disciplines;
- working out various models of cross-cultural and language application to political sciences, international and cross-cultural communication, public relations and etc;
- optional education programs suggest additional professional education for students – their main goal to raise linguistic and cultural competences of future-to-be-specialists.

The main issues of the paper are illustrated with examples of curricula and programs and personal experience of the speaker. The paper shows the attempts and first steps in designing programs suitable for the academic needs of students in different fields of studies.

Birute Klaas-Lang

University of Tartu

Attitudes and motivation of students with other first language for learning the official language in Estonia and Lithuania

According to the Constitution and the Language Act of Estonian Republic Estonian is the official language of Estonia and is spoken by approximately 69 % of the population. Although according to the 2011 census the 1.32 million people living in Estonia speak more than 150 different first languages, for socio-political reasons for the past 60 years Russian, spoken as first language by approximately 29 % of the population, has the second largest number of speakers next to Estonian. While Estonian is the main language of instruction in the general education in Estonia there are at the same time also Russian-language and / or bilingual (Estonian and Russian) comprehensive schools. In the 2015/2016 academic year 23,431 students study in Russian, which constitutes 20 % of the total number of students. A Russian-speaking student spends approximately 1000 hours learning Estonian during basic school which should ensure B1 level at minimum. Regrettably, about one third of the students graduating from Russian-language basic schools cannot successfully participate in Estonian-language subject classes in upper secondary school.

One of the most acute questions of language politics, but also of education, during the period of restored independence – the need, desire and success of learning Estonian in Russian-language schools – has been relevant for the past couple of decades. One of the main goals of education and integration policy of any country is successful official language teaching in other-language schools. The government must ensure equal conditions in the education system and labour market for youths with other first language which certainly presupposes very good knowledge of the official language. The topic of the talk is the learning motivation and attitudes of the students of Russian-language basic schools in Estonia towards learning the official language while comparing these attitudes with the attitudes of students of Russian- and Polish-language basic schools in Lithuania. The talk is based on the qualitative studies *Opinions and Assessments about the Organization of Official Language Learning in Russian-Language Schools* (Klaas-Lang et al. 2014, Klaas-Lang, Praakli 2015) and *The Comparative Study of Teaching the Official Language in Estonia, Latvia, Lithuania, Finland, Ireland and Canada* (Klaas-Lang et al. 2015) conducted at the University of Tartu Institute of Estonian and General Linguistics in 2014-2015. The aim of the studies was to identify the factors that hinder successful learning of the official language, including factors related to integrative and instrumental motivation and attitudes. The data was collected in the form of group interviews conducted in eight Russian-language basic schools in Estonia, one Russian-language and one Polish-language basic school in Lithuania. For analyzing the interviews the content analysis method was used, for the theoretical framework of motivation see Dörnyei, Schmidt 2001, Ellis 2008, Jalkanen, Ruuska 2007: 27, Pihko 2007 among others.

The study showed both similarities and differences between the attitudes of Estonian and Lithuanian students with other first language towards the necessity and motivation of learning the official language. The students are motivated to learn the official language but the motivation is mainly instrumental. For the Russian-speaking youth of Estonia and the Polish-speaking youth of Lithuania the official language is primarily a mandatory subject, a language that must be studied and understood because of the position of the official language. The official language is viewed as means for continuing the studies in an upper secondary school or a vocational school. There was very little (if any) evidence of integrative motivation in official language learning, i.e. the learner's personal relationship with the language and culture, perceiving Estonian/Lithuanian as part of the identity. Perceptual connection with the official language was most evident in the students of the Russian-language school in Lithuania who also saw their future associated with Lithuania the most. Many Russian-speaking students in Estonia and Polish-speaking students in Lithuania expressed a

desire to leave their respective countries in the future in order to acquire an education and find work abroad. Obvious pragmatism in language learning and language choices is evident in the arguments given during the interviews and the language considered important is the language that is 'bigger' and 'more widely spread' and which via these characteristics grants the language user wider personal gains.

References

- Dörnyei, Zoltán; Schmidt, Richard (eds.) 2001. *Motivation and Second Language Acquisition*. Second Language Teaching & Curriculum Center. University of Hawaii at Mānoa.
- Ellis, Rod. 2008. *The Study of Second Language Acquisition*. Oxford: Oxford University Press.
- Jalkanen, Liisa; Ruuska, Johanna. 2007. *Affektiiviset tekijät vieraan kielen opiskelussa*. Tapaustutkimus alakoulun englannin tunnista oppilaiden kokemana. Master's thesis. Jyväskylän yliopisto.
- Klaas-Lang, Birute et al. 2014. = Klaas-Lang, Birute; Praakli, Kristiina; Peedisson, Anni; Lašmanova, Alla. *Arvamusi ja hinnanguid riigikeele õppe korraldamise kohta vene õppekeele koolides*. Tartu ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituut. <http://dspace.utlib.ee/dspace/handle/10062/45121>
- Klaas-Lang, B.; Praakli, K. 2015. *Milleks mulle eesti keel? Riigikeele oskuse vajalikkusest vene koolinoorte pilgu läbi*. Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat, 11, 111–126.
- Klaas-Lang, Birute et al. 2015. *Eesti, Läti, Leedu, Soome, Kanada ja Iirimaa riigikeeleõppe võrdlev uuring*. Tellija: Haridus- ja Teadusministeerium. <https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/49667/>
- Pihko, Marja-Kaisa. 2007. *Minä, koulu ja englanti*. Vertaileva tutkimus englanninkielisen sisällönopetuksen ja perinteisen englannin opetuksen affektiivista tuloksista. Jyväskylän yliopisto: Opettajankoulutus-laitos, Tutkimuksia 85.

Eglė Krivickaitė

Vytauto Didžiojo universitetas

Vaikų taikomos žodžių tarimo paprastinimo strategijos. Eksperimentinis tyrimas

Mažiems vaikams sunku išstarti sudėtingesnius kalbos garsų junginius, todėl dažniausia juos paprastina ir ištaria taip, kaip jiems lengviau ir patogiau. Pavyzdžiui, sudėtingus ar neįprastus garsus ir jų junginius žodyje vaikai praleidžia arba keičia labiau įprastos artikuliacijos garsais ir jų junginiais. Tai natūralus fonologinis procesas, motyvuotas fiziologijos, – vaikai mokosi suderinti kalbos padargų veiklą ir sieti artikuliaciją su girdimais garsais (Dziubalska-Kołodczyk 2007).

Pranešimo tikslas – pristatyti vaikų taikomas žodžių tarimo paprastinimo strategijas. Duomenys rinkti taikant lietuvių kalbos išgalvotų žodžių pakartojimo testą. Tirtos trys tipinės kalbos raidos amžiaus grupės: ikimokyklinio amžiaus (ketverių metų), priešmokyklinio amžiaus (šešerių metų) ir jaunesnio mokyklinio amžiaus (aštuonerių metų).

Vaikų gebėjimas pakartoti pirmą kartą išgirstą ir neturintį jokios reikšmės žodį, tapatinamas su gebėjimu įsisavinti naujus žodžius. Kiekvienas žodis, kurį vaikas kadaise išgirdo pirmą kartą, jam skambėjo naujai, neįprastai – taip pat, kaip ir žodžiai, kuriuos prašoma pakartoti atliekant išgalvotų žodžių kartojimo testą (Gathercole 2006).

Yra nustatytos universalios, visoms kalboms būdingos, žodžių tarimo paprastinimo strategijos: 1) sunkesnės artikuliacijos garsai pakeičiami lengvesnės artikuliacijos garsais; 2) pridedamas garsas; 3) garsai sukeičiami vietomis (metatezė); 4) praleidžiami pavieniai garsai arba visas skiemuo; 5) garso iš vieno žodžio skiemens perkėlimas į kitą skiemenį (McLeod 2001; Velleman, Vihman 2007; Harley 2010).

Gauti tyrimo rezultatai parodė, kad lietuviai vaikai taip pat taiko universalias žodžių tarimo paprastinimo strategijas: vyrauja garsų keitimas, šiek tiek mažiau rasta garsų ar jų junginių praleidimo pavyzdžių. Kitos žodžių tarimo paprastinimo strategijos taikytos kur kas rečiau. Pranešime, remiantis natūralumo teorijos pagrindiniais teiginiais (Dressler 1993, 2006), išsamiau aptariami skirtingose amžiaus grupėse dažniausiai pasitaikę žodžių tarimo paprastinimo pavyzdžiai.

Tyrimas atskleidė, kad vaikams sunku atsimiti ilgesnio nei dviejų skiemenų pirmą kartą išgirsto žodžio pabaigą. Pastebėta, kad dalis tiriamųjų žodžio pabaigą praleidžia, kita dalis – galimai remdamiesi asociacijomis su žinomais žodžiais arba jų darybiniais elementais, ištaria pakeistą pabaigą. Nustatyta ir amžiaus įtaka, vyresni vaikai pirmą kartą išgirstą žodį geba išstarti tiksliau, nes, kaip rodo tyrimo rezultatai, rečiau taiko įvairias žodžių tarimo paprastinimo strategijas nei jaunesni vaikai.

Literatūra

- Dressler, W. U. 2006. Introduction: Natural morphology. *Folia Linguistica: Acta Societas Linguistica Europaea* 40 (1/2), 1–6.
- Dressler, W. U. 1993. What is Natural in Natural Morphology (NM)? *Prague Linguistic Circle Papers*. Prague: Charles University, 135–145.
- Dziubalska-Kołodczyk, K. 2007. *Natural Phonology: Universal Principles for the Study of Language* (Insiders Meet Outsiders). Saarbrücken 6 (10), 71–75.
- Harley, T. A. 2010. The psychology of language. Psychology press. *Journal of Educational Psychology* 89 (4), 621–630.
- McLeod, Sh., van Doorn J., Reed, V. A. 2001. Normal Acquisition of Consonant Clusters. *American Journal of Speech – Language Pathology* 10 (2), 99–110.
- Velleman, S. L., Vihman, M. V. 2007. Phonology development in infancy and early childhood: implications for theories of language learning. *Phonology in Context*. Luton: Palgrave Macmillan, 25–50.

Ala Lichačiova, Svetlana Markova

Vilniaus universitetas

Neišjunk televizoriaus: laikas prie ekrano šeimos kalbų vadyboje

Siekis šeimos pastangomis išlaikyti kuo turtingesnę gimtąją kalbą gyvenant kitos kalbos aplinkoje reikalauja atsakingo požiūrio į kalbų vadybą. Šeimos kalbų vadyba gali būti apibrėžta kaip nespontaniškos, apgalvotos vyresniųjų šeimos narių pastangos kontroliuoti namų sociolingvistinę aplinką, kai sąmoningai pasirenkama tarpusavio bendravimo arba bendravimo su vaikais kalba, duodamos aiškios su kalba susijusios instrukcijos (Spolsky 2009; taip pat Juan-Garau 2014; Schwartz 2008; Pavlenko 2004).

Viena iš kitos etninės kalbos dominavimo pasekmių yra stipriai redukuota, nevisavertė gimtoji kalbinė kultūrinė erdvė. Pagal savo prigimtį nacionalinė kalbinė kultūrinė erdvė – tai informacinis emocinis etnis laukas, virtualus ir kartu realus, kuriame žmogus egzistuoja ir veikia, ir kuris tampa juntamas susiduriant su kitos kultūros reiškiniais; trumpai tariant, tai kultūros egzistavimas žmogaus, kalbančio tam tikra kalba, sąmonėje (Briliova ir kt. 2004). Gyvenant ne savo etninės kalbos šalyje susiaurinta gimtoji kalbinė kultūrinė erdvė paprastai priimama kaip neišvengiamybė, o bandymai išlaikyti nenuoseklų, fragmentiški ir jau dėl to mažai efektyvūs. Pamačiau tai analizuodama rusiškai kalbančių šeimų gimtosios kalbos ir kultūros išsaugojimo nuostatas sociolingvistinių tyrinėjimų metu.

Šiame pranešime siekiama parodyti ypatingą televizijos vaidmenį šeimos kalbų vadyboje. Iš sociolingvistinės perspektyvos, galima kalbėti apie televizijos produkcijos poveikį įsisavinant skirtingų žanrų ir komunikacinių registrų tekstus; konvencines bei nekonvencines leksinių elementų (žodžių, žodžių junginių, paremių, precedentinių tekstų) prasmes; tautos komunikacinės kultūros ypatumus; nacionalinio humoro ir potekstės specifiką; autentišką prozodiją, intonavimą, kalbėjimo ritmą; neverbalinių reiškinų savitumą. Iš psichologinės perspektyvos, laikas, leidžiamas kartu su šeimos nariais prie televizijos ekrano, smarkiai skiriasi nuo individualaus buvimo prie kompiuterio ar visų kitų komunikacijos priemonių (Michalkovič 2000). Pirma, tai bendras šeimos laikas, skiriamas ne vien žiūrėjimui, bet ir to, kas išvysta, aptarimui, nes panašių galimybių už namų ribų vaikai dažniausiai neturi. Antra, sinchronizuodama asmeninius žiūrinių laikus, televizija suteikia jiems galimybę aiškiai pasijusti esant bendrame intelektualiniame emociniame lauke su kitais jų gimtosios kalbos ir kultūros atstovais.

Vienos rusakalbės sociolingvistinių apklausų dalyvės, aptarusios savo įspūdžius iš kelionės į Rusiją, žodžiais tariant, „labai malonu kartu su tėvais pabūti ten, kur visi kalba rusiškai“. Bet dažniausiai jaunieji Lietuvos rusakalbiai po savo vizitų į Rusiją prisipažįsta, kad dėl savo akcento ir menko „tikrų“ rusų bendravimo įpročių išmanymo jie ten nesijautė visiškai savi. Tuo tarpu televizija sugeba imituoti tokius vizitus, suteikia galimybę juos išmėginti, išvengiant komunikacinių nesėkmių. Sociolingvistinės apklausos taip pat rodo, kad nemažai jaunų rusakalbių, lankančių lietuvių mokyklas, neišmoksta skaityti ir rašyti rusiškai. Tačiau galima teigti, kad nuo mažens priprasdami derinti ekrane parašytą ir girdimą tekstą – su situaciniu vizualiniu palaikymu ir tėvų paaiškinimais – jie būtų nesunkiai (ir natūraliai) išmokę gimtosios kalbos raštingumo. Be abejo, teigiamo televizijos produkcijos vaidmens nedera suabsoliutinti, tačiau apgalvotas, selektyvus, reguliarus laikas prie televizoriaus ekrano suteikia nepakeičiamą pagalbą šeimoms, siekiančioms išugdyti vaikus, gyvenančius nevienalytėje kalbinėje aplinkoje, kaip kompetentingus abiejų (ar net kelių) kalbinių bei komunikacinių sistemų narius.

Pranešime bus aptartos tam tikrų televizijos laidų panaudojimo galimybės kompensuojant realios nacionalinės kalbinės kultūrinės erdvės ribotumą.

Aušra Lukošaitytė

LCC International University

When the original is a translation of the target culture: challenges for the translator

Translation is a complex activity that poses linguistic, cultural and ethical challenges for translators. Various professional codes of ethics urge translators for accuracy, impartiality, and faithfulness to the original. Translators, in their turn, are often forced to make transformations in order to achieve textual and cultural equivalence.

The presentation investigates a rather unusual communicative situation where the original text is written to represent a foreign culture and the translation attempts to ‚bring‘ the text back to the culture it speaks about. Such a translation situation presents additional challenges to a translator as the translator has to clearly recognize domestication and / or foreignization strategies applied by the author in the original text and in way reverse them to make the translation natural and acceptable to the target audience. This creates ethical dilemmas for the translator: the questions of fidelity to the author, faithfulness to the original, accuracy and impartiality arise.

The analysis of the novel *Between Shades of Grey* by Ruta Sepetys and its translation into Lithuanian *Tarp Pilkų Debesų* by Lina Būgienė is used to illustrate the problems the translator faces in such a communicative situation. To support the arguments, various examples of representing and translating culture-specific items (CSIs) are provided.

Ruta Sepetys wrote the novel to explain the story of the people in the Baltics that is largely unknown in the U.S. That’s a huge responsibility and challenge. While writing the original, she had to take a role of a mediator, a kind of a translator, between the two cultures: American and Lithuanian. In the process, naturally, the author domesticated culture-specific items, such as names of people, places, foods, objects, etc., so that they are more understandable to the American audience, and especially the younger generation. Some CSIs were transferred to give the text the taste of foreignness. As a result, the translator of the novel into Lithuanian had to re-domesticate CSIs so that they naturally and accurately represent the reality described in the book. This must have been not easy due to certain writer’s choices and raised ethical dilemmas of faithfulness to the original and impartiality, as well as questions related to the functional equivalence of the translated text.

The presentation reveals that the unique communicative situation, when the audience of the translation is more familiar with the historical and cultural background than the audience of the original, requires different translation strategies and approaches.

Justina Mandravickaitė

Vilnius University

Stylometric analysis of parliamentary speeches: gender dimension

Relation between gender and language has been studied by many authors, however, there is no general agreement regarding gender influence on language usage in the professional environment. This could happen because in most of the studies data sets are too small or texts of individual authors are too short in order to capture differences of language usage according to gender successfully. This study draws from a larger corpus (~24 mln. words) of transcribed Lithuanian parliamentary speeches (March 1990 – December 2013) with the purpose to assess and explore gender differences in a language use (lexical dimension) with a setting of political debates in the Lithuanian Parliament.

This corpus was created for the project “Automatic Authorship Attribution and Author Profiling for the Lithuanian Language” (acronym ASTRA) (No. LIT-8-69). It covers speeches only of members of the Parliament with at least 200 speeches. The minimum number of words in an individual speech is 100. The whole corpus contains 23 908 302 words (2 357 596 – female members of the Lithuanian Parliament; 21 550 706 – male members of the Lithuanian Parliament). In this paper language is studied with respect to style, i.e., male and female style of the language usage (genderlect) by applying computational stylistics or stylometry. Stylometry is based on two hypotheses: (1) each individual has a unique style of language use; (2) the unique style of an individual can be measured. From an information retrieval perspective, stylometry allows the derivation of meta-knowledge, i.e., what can be learned from the text about the author. Thus stylometry is relevant not only for authorship attribution (common application of the method) but also for exploration of stylistic differences based on, e.g., age, gender, political affiliation, locality, etc.

Experimental set up consists of stylistic features that do not require external linguistic tools (most frequent words and most frequent word n-grams) and they are combined with unsupervised machine learning algorithms. For the chosen approach firstly raw frequency list of features is generated, then normalized using z-scores. The z-scores are calculated by subtracting the mean frequency of a certain feature in one text from its mean frequency in all the texts in the corpus and dividing this difference by the standard deviation. Then dissimilarity between the objects is calculated using selected distance measure, and distance matrix is generated. Finally, for capturing stylistic dissimilarities/variations, positions of the text samples in relation to each other according to gender were mapped via (hierarchical) clustering. Generated dendrograms represented relation of the text samples according to gender in terms of usage of most frequent words and most frequent word n-grams.

The results allowed indication of words and word sequences which are more characteristic to members of the Lithuanian Parliament according to their gender. The findings lend support to the argument that gender differences in language use remain in professional environment.

Dalia Mankauskienė

Vilniaus universitetas

Priešiškų kalbų vertimo sociolingvistinė analizė

Pranešime pristatomoje atvejo analizėje nagrinėjami sociolingvistiniai ir komunikaciniai priešiškų kalbų vertimo aspektai. Vertėjo vaidmeniui aptarti ir iliustruoti pasirinktas netiesioginio pokalbio verčiamasis įvykis Europos Parlamente – unikali komunikacijos aplinka. Siekiant išnagrinėti, kaip vyksta komunikacija, kai kalbėtojas nusižengia įprastoms mandagumo formoms, pasirinktos tirti europarlamentaro Nigelo Farage'o, Jungtinės Karalystės nepriklausomybės partijos (angl. *UK Independence Party* – UKIP) vadovo, kalbos Europos Parlamento generalinėse asamblėjose 2008–2014 m. ir jų vertimai į lietuvių kalbą. Šiuo laikotarpiu Nigelas Farage'as įvairiais klausimais kalbėjo 108 kartus, vidutinė kalbos trukmė – 2,07 minutės. UKIP yra aiški Europos Sąjungos priešininkė ir Jungtinės Karalystės pasitraukimo iš jos šalininkė, o jos vadovas nevensgia tiesiogiai pulti ir šaipytis iš savo oponentų.

Šių kalbų analizė parodo, kokias retorines priemones (pvz., įvardžių vartojimas, metaforos, sarkazmas) renkasi kalbėtojas, siekdamas pažeisti klausytojo (-ų) įvaizdį. O tokias kalbas versdami vertėjai dažnai stengiasi sušvelninti įvaizdį pažeidžiančius aktus (angl. *face threatening acts*) arba net pakeisti juos įvaizdį išsaugančiais aktais (angl. *face saving acts*). Pranešime pristatomi konkretūs tokios strategijos pavyzdžiai, nagrinėjamos galimos priežastys bei pasekmės.

Literatūra

- Bartłomiejczyk, M. 2002. Realisation of Emotiveness in Simultaneous Interpreting. *PASE Papers in Language Studies: Proceedings of the Ninth Annual Conference of the Polish Association for the Study of English*. D. Stanulewicz (ed.). Gdansk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdanskiego. 335–340.
- Brown, P., S. T. Levinson. 1987. *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge / New York: Cambridge University Press.
- Bülow-Møller, A. M. 2003. Second-hand Emotion: Interpreting Attitudes. *The Interpreters' Newsletter*, 12. Trieste: Università degli studi di Trieste. 1–36.
- Culpeper, J. 2008. Reflections on impoliteness, relational work and power. *Impoliteness in Language*. D. Bousfield, M. A. Locher (eds). Berlin/New York: Mouton de Gruyter. 17–44.
- Jakobson, R. 1960. Closing statement: Linguistics and poetics. *Style in language*. T. A. Sebeok (ed.). Cambridge: M.I.T. Press. 350–377.
- Monacelli, C. 2009. *Self-preservation in Simultaneous Interpreting: Surviving the Role*. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins.
- Roy, C. 2000. *Interpreting as a Discourse Process*. Oxford: Oxford University Press.
- Silis, J. 2007. Translator's Faithfulness in the 21st Century: a Sociolinguistic View. *Kalbotyra* 57(3). 211–218.

Christoph Neuenschwander

University of Bern

Linguistics and mythology: how Tok Pisin became a 'National Language'

The status of any given linguistic variety is hardly ever stable. Particularly in multilingual settings, ideas about languages constantly compete and adapt while economic, sociocultural and political circumstances change. Yet, every metalinguistic comment made in public discourse is, to some degree, a reproduction of former comments, as “[e]very text incorporates, reformulates, reinterprets or re-reads previous texts” (Blommaert 1999: 5). This process is highly dynamic in contexts of decolonisation and political emancipation, where the dominant voices in discourse have changed dramatically over the past decades. The prestige and functions that certain languages in contact are seen to have – or are desired to have – seem especially elusive, if we look at new languages, i.e. pidgins and creoles. In these cases, the objects of meta-linguistic comments are themselves rapidly changing and have often not been around as long as the ideologies that come into play when describing, assessing and negotiating these new varieties.

Even though this section of public discourse is often neglected, it goes without saying that linguists and their research on pidgins and creoles – being very heated and politically motivated at times – are an important factor in the production and reproduction of language ideologies. Concentrating on Tok Pisin, I want to focus on one particular instance of ideological production. In the 1970s, a time of transition from colonial dependence to autonomy and nationalism, linguists were remarkably active in public debates on language policy. In particular, scholars like Stephen Wurm or John Lynch aimed at promoting Tok Pisin as a national language.

Today, Tok Pisin is regarded as a language that unites the linguistically fragmented state of Papua New Guinea, but at the same time isolates the country from the rest of the world. Many Papua New Guineans seem to acknowledge the lingua franca as a marker of national identity, and simultaneously reject it as an inferior language to English when it comes to formal (written) language. In other words, the functions and the status of Tok Pisin is very strongly associated with a national and nationalist context. Moreover, while the Constitution of Papua New Guinea is very vague when it comes to language issues, Tok Pisin is often referred to as a national or even official language – together with English and Hiri Motu. The spread of this “myth” (informant DN, quoted in Neuenschwander, forthcoming), I would argue, was most likely facilitated by this discourse of linguistic emancipation initiated by academics around PNG’s transition to nationhood.

I will follow Watts’ (2011: 21) observation that to “trace out the development of a language ideology, we should be able to identify the complex myths that form the basis of the set of beliefs constituting that ideology”, and will try to establish a category of language ideologies based on this myth.

References

- Blommaert, Jan. 1999. The debate is open. In Blommaert, Jan (ed.), *Language Ideological Debates*. Berlin: Mouton De Gruyter, 1–38.
- Watts, Richard J. 2011. *Language Myths and the History of English*. Oxford: Oxford University Press.

Laura Niedzviegienė

Vilniaus universitetas

Garsinis vaizdavimas audiovizualinio vertimo kontekste: tikslinės grupės ir poreikis

Garsinis vaizdavimas (angl. *Audio Description*) yra viena iš audiovizualinio vertimo rūšių (Gambier 2004). Tai (audio)vizualinės produkcijos pritaikymo žmonėms su specialiais poreikiais metodika, intersemiotinis vertimas, nes verčiama iš vieno kodo į kitą – iš vaizdo į sakinį tekstą, o tas tekstas įterpiamas į natūralias audiovizualinio kūrinio pauzes, t. y. tarp dialogų, monologų ir svarbių foninių garsų. Šiuo aspektu vizualinius produktus pritaikyti paprasčiau, nes garsinio vaizdavimo komentarų nereikia derinti prie kūrinio originalaus garso takelio (nes tokio apskritai nėra).

Pasaulyje ši metodika pradėta taikyti prieš daugiau nei 40 metų, o Lietuvoje yra palyginti naujas reiškinys: produktai su garsiniu vaizdavimu mūsų šalyje pradėti rengti tik 2012 m. ir yra menkai žinomi plačiajai visuomenei, nes demonstruoti tik aklių ir silpnaregių bendruomenei, netransliuoti per televiziją.

Būtent aklieji bei silpnaregiai ir yra pagrindinė taip pritaikytos (audio)vizualinės medžiagos tikslinė grupė, tačiau garsinio vaizdavimo metodika gali būti pasitelkiama ir dirbant su autistais ar žmonėmis, turinčiais mokymosi sutrikimų, dislektikais ir apskritai su besimokančiais žmonėmis, taigi – ir su besimokančiais gimtosios ar užsienio kalbos. Be to, garsinis vaizdavimas gali pasitarnauti bet kuriam iš mūsų, taigi būtų neteisinga manyti, kad ši metodika labai ribota ar itin specifiška.

Kiekviena tikslinė grupė iš garsinio vaizdavimo gauna individualią naudą: akliems – tai būdas sužinoti, kas vyksta audiovizualiniame produkte (filme, spektaklyje, madų šou ar sporto varžybose), kas pavaizduota vizualiniame kūrinyje (paveiksle, skulptūroje). Besimokantiems kalbų arba turintiems su kalbos įsisavinimu, jos valdymu arba apskritai bendravimu „per“ kalbą susijusių sutrikimų – tai būdas mokytis, plėsti žodyną, „prisijaukinti“ kalbą. Regos problemų ar kitų sutrikimų neturintiems bei kalbą puikiai įvaldžiusiems garsinis vaizdavimas padeda sekti audiovizualinio produkto (pvz., filmo) siužetą nesėdint priešais televizorių ar kompiuterį, o, pvz., tuo metu dirbant buities darbus.

Garsinis vaizdavimas suteikia įvairių galimybių, tačiau iš tekstą rengiančio ir perteikiančio specialisto reikalauja ypatingo kūrybiškumo, kruopštumo, greitos reakcijos (jei garsinis vaizdavimas atliekamas „gyvai“), pastabumo, gebėjimo kalbėti vaizdžiai, bet itin taikliai ir objektyviai. Šių ir kitų savybių reikia atliekant garsinį vaizdavimą bet kuriai iš tikslinių grupių.

Pranešime bus gilinamasi į tai, kokią vietą garsinis vaizdavimas užima audiovizualinio vertimo kontekste, kuo ši metodika ypatinga, bus lyginama garsinio vaizdavimo situacija Lietuvoje ir užsienyje. Taip pat bus išsamiau kalbama apie galimas garsinio vaizdavimo tikslines grupes, jų poreikius, bus apžvelgiama keletas pasitelkus garsinį vaizdavimą vienai ar kitai grupei jau pritaikytų (audio)vizualinių produktų.

Anželika Nikelė

Vilniaus universitetas

Lietuvių gestų kalba: perkeltinės reikšmės suvokimo ir mokymo problemos

Visos didesnės ir labiau išsivysčiusios valstybės didžiuojasi greta valstybinės kalbos turėdamos lygiavertę, gimtąją pripažintą gestų kalbą. Lietuva yra šių valstybių sąrašė. Tačiau lietuvių gestų kalbą (toliau LGK) palyginti su kitose šalyse (JAV, Prancūzija, JK ir kt.) vartojamomis gestų kalbomis, pradėta tyrinėti visai neseniai – praėjus metams po LGK pripažinimo kurčiųjų gimtąją kalbą, 1996 m. įsteigus Surdologijos centrą. Čia dirbantys žmonės kaupė LGK leksiką ir pradėjo rengti gestų kalbos žodyną, tyrinėjo šios kalbos gramatiką. Pirmasis žodyno tomas pasirodė 1998 m., o visas darbas – penki tomai – buvo baigtas leisti 2004 m. Nors ir toliau atliekami LGK norminimo ir sisteminimo darbai, vis dar susiduriama su įvairiais komunikacijos ar vertimo sunkumais. Pvz., dirbant Lietuvos kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centre, mokant vaikus gestų kalbos poezijos ir teatro pagrindų, kaip mokomoji medžiaga naudojami lietuviški dainų tekstai. Per pamokas verčiant dainas į LGK buvo pastebėta, kad mokiniams kyla didelių dainų supratimo ir vertimo sunkumų, ypač kai susiduriama su perkeltinėmis reikšmėmis. Šiame pranešime keliamas tikslas – aptarti, kokie sunkumai iškyla, kai kurtiesiems reikia suprasti metaforas ir pateikti metodinių rekomendacijų, kaip kurčiuosius ir neprigirdinčiuosius mokyti perkeltinių reikšmių supratimo ir perteikimo. Pranešime analizuojama darbo patirtis, sukaupta Lietuvos kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centre, dirbant su keturiais dvyliktosios klasės mokiniais. Taip pat aptariami metodai, kurie padeda mokiniams suprasti lietuvių kalbos metaforas. Tyrimai ir praktiniai pastebėjimai šia tema yra labai svarbūs ne tik siekiant, kad klausos negalia turintys žmonės išvengtų komunikacijos ir saviraiškos problemų, bet ir norint užtikrinti geresnę mokymo kokybę, didesnę kurčiųjų susidomėjimą lietuvių kalba, literatūra.

Julia Ostanina-Olszewska

University of Warsaw

Cross-linguistic and cross-cultural connotation of food used in Russian, Polish and English idioms

Food is essential in our life and eating and drinking are universal human activities which play a fundamental, life-sustaining role for humans. A well-known saying “We are what we eat” in a way sums up the idea. Although all people eat and drink, not in all languages people have separate words meaning ‘eat’ and ‘drink’ eg. ngarni in Warlpiri. Thus, the conceptualization of such activities depends to some extent, on what is culturally salient in a particular society (Wierzbicka, 2009).

The paper will focus on how we name our food and what are its connotations in different languages. Most idioms are typical to its original language and don’t have equivalents, for example in English: ‘spill the beans’ (tell a secret) or ‘big cheese’ (important person), in Polish ‘flaki z olejem’ (something boring), małe piwo (something easy), in Russian бить баклуши (to be lazy) зарубить себе на носу (to remember), etc. However, there is a number of expressions that use the same food, but the meaning is different: ‘cut the mustard’ (do what is necessary), musztarda po obiedzie (too late and unnecessary), there is also a number of expressions that are the same in all three languages: ‘cry over spilt milk’, hard nut to crack, eat like a bird, etc.

The analysis of food categorization will be presented which will show the most frequent connotations that appear in Russian, English and Polish food idioms.

Joana Pribušauskaitė

Vilniaus universitetas

JAV lituanistinių mokyklų mokinių lietuvių kalbos B1 mokėjimo lygio ypatumai

JAV lituanistinių mokyklų mokiniams lietuvių kalba pirmiausia yra *paveldėtoji* kalba. Dažnai ji yra gimtoji, bet mokinių kalbinės kompetencijos dažnai nėra tokios kaip gimtakalbių, gyvenančių lietuviškoje kalbinėje aplinkoje, dėl daugybės veiksnių (vartojimo kontekstų, motyvacijos ir pan.). Pastaruoju metu ryškėja JAV lituanistinio švietimo strategų pastangos įtraukti lietuvių kalbą į bendrą mokinių ugdymo kontekstą – formalizuoti pasiekimų vertinimą susiejant su išoriniais kriterijais, kad šios kalbos kompetencijų patvirtinimas būtų reikšmingas studijuojant JAV švietimo sistemos įstaigose. Tuo tikslu 2016 m. buvo parengtas specialus lietuvių kalbos mokėjimo A1–B1 lygių egzaminas 14–16 m. kandidatams, jį laikė 89 kandidatai. Nustatyta, kad iš jų 3 kalbos mokėjimo lygis yra A1, 12 kalbos mokėjimo lygis yra A2 ir 84 mokinių – B1. Egzaminą rengė grupė Vilniaus universiteto Lituanistinių studijų katedros dėstytojų, turinčių įvairiopus testavimo patirties.

Produkcinių kalbinės veiklos rūšių atliktys buvo analizuojamos keliais aspektais: užduoties atlikimo, kalbinės raiškos (gramatika, žodynas), teksto organizavimo. Buvo keliamos tokios hipotezės: 1) gali pasitaikyti užduočių atlikimo trūkumų dėl mokiniams nelabai įprastų komunikacinių situacijų ar ydingos užduoties formuluotės; 2) dažnai vartojamos šnekamajam stiliui ir neoficialiam registrai būdingos gramatikos formos (nors B1 paprastai būdingas neutralus registras); 3) leksikos aprėptis platesnė negu tipiškų B1 kalbos mokėjimo lygio vartotojų, gali būti vartojama tarmybių, buitiniam stiliui būdingų svetimybių ir pan.; 4) mažiau dėmesio skiriama teksto organizavimui.

Kokybinė atlikčių analizė parodė, kad hipotezės iš esmės pasitvirtino. Remiantis šia analize galima formuluoti pagrįstas rekomendacijas lituanistinių mokyklų mokytojams ir mokiniams.

Jogilė Teresa Ramonaitė

Lietuvių kalbos institutas

Ar lietuvių K2 „kalbama bendratimis“?

Antrosios kalbos įsisavinimo tyrimai rodo, kad yra daug skirtingų svarbių procesų, kurie vyksta vienu metu: plečiamas žodynas tuo pat metu kaip ir konstruojama morfologinė sistema ir t. t. Atsižvelgiant į tai, kad lietuvių kalba yra gana morfologiškai turtinga, natūralu, kad skirtingos morfologinės formos įsisavinamos palaipsniui. Kalbant apie veiksmažodį, kuris dažniausiai esti bet kokio pasakymo centras, galima numanyti, kad pradedantysis kalbėtojas, kuris dar nėra išmokęs skirtingų asmenų, laikų formų, vartos tokią žinomo veiksmažodžio formą, kurią moka, nors tai ir neatitiktų tikslinės lietuvių kalbos principų. Lietuvių kalbos veiksmažodžio bendratis yra forma, kuri yra nekaitoma ir pavadinanti veiksmą. Regis, to ir reikia pradedančiajam kalbėtojui, kuriam svarbu tik perteikti turinį, nesigilinant į gramatinio taisyklingumo subtilybes. Be to, bendratis forma yra gana dažna gimtakalbių natūralioje kalboje, taip pat ši forma yra pateikiama žodynuose, yra viena iš pagrindinių formų, todėl yra svarbi išmokti. Visgi tikslinėje lietuvių kalboje bendratis forma negali pakeisti asmenuojamųjų formų, o toks jos vartojimas gali kelti nemažų komunikacinių sunkumų, pvz., pasakyme *aš valgyti* liktų neaišku, ar kalbėtojas nori / nenori, ar jam reikia, ar jis turi / neturi, ko valgyti, o gal jis ką tik pavalgė. Taigi, kaip elgiasi lietuvių kalbą kaip antrąją įsisavinantys užsieniečiai ir kokių rezultatų duoda toks jų vartojamos formos pasirinkimas?

Įsisavinant lietuvių kaip antrąją kalbą veiksmažodžio bendratis forma pasirodo gana anksti, iškart po arba kartu su esamojo laiko formomis. Žvelgiant į bendratis formų kiekį besimokančiųjų kalboje, randama, kad pradedantieji ir pažengusieji lietuvių kaip antrosios kalbos kalbėtojai šių formų vartoja labai panašiai (10–15 proc. visų formų), t. y. ši forma neišsiskiria ryškia kiekybine kaita kalbą įsisavinant geriau. Visgi analizuojant giliau galima pastebėti, kad kokybiškai ši forma labai kinta. Pradedantieji kalbėti lietuviškai šią formą kartais renkasi vartoti pasakyme vietoje asmenuojamosios veiksmažodžio formos, o jau gerai kalbantys lietuviškai bendratį vartoja pagal įvairias skirtingas jos funkcijas lietuvių kalboje. Šiame pranešime analizuojamos bendratis formos funkcijos įsisavinimo proceso raidoje, nagrinėjama, ar bendratis forma lietuvių K2 turi savo specifinę funkciją, kuri nebūtinai sutampa su tikslinėje kalboje egzistuojančiomis funkcijomis.

Tyrime remiamasi spontaninės šnekos duomenimis, surinktais iš 17 Lietuvoje trumpiau ar ilgiau gyvenančių įvairių tautybių užsieniečių. Duomenys buvo surinkti pusiau struktūruotų (socio)lingvistinių interviu metu bei atliekant specialias užduotis. Tyrimo dalyvių kalba buvo įrašoma, vėliau transkribuota naudojantis CHILDES programa ir užkoduota morfologinei analizei. Surinkta iš viso daugiau nei 30 val. įrašų, iš jų transkribuotos ir koduotos 27 val. Visų tyrimo dalyvių šnekoje užfiksuotas panašus santykinis bendratis formų pavartojimų skaičius. Pranešime pristatoma, kokiomis funkcijomis bendratis forma vartojama pradedančiųjų kalbėtojų, šios formos funkcijų specifiskumas lietuvių K2 bazinėje atmainoje ir kaip artėjama prie tikslinėje kalboje egzistuojančių funkcijų pažengusių kalbėtojų šnekoje.

Meilutė Ramonienė

Vilniaus universitetas

Tarmės lietuvių išivijoje

Vis didėjanti lietuvių emigracija pastaraisiais metais traukia įvairių mokslo sričių tyrėjų dėmesį, bet kalbinis lietuvių išivių elgesys dar tik pradedamas analizuoti. Jau atlikta sociolingvistinių ir kitokio pobūdžio tyrimų, kuriuose vienais ar kitais aspektais analizuojamas kalbinis diasporos gyvenimas, tačiau iki šiol visai nebuvo tirtos tarmės lietuvių išivijoje. Ar moka, ar vartoja tarmes lietuvių išiviviai, kokios nuostatos tarmių atžvilgiu būdingos lietuvių diasporai?

Pranešime nagrinėjami VU Lituanistinių studijų katedros projektų, remiamų Valstybinės lietuvių kalbos komisijos, „Emigrantų kalba“ (2011–2013 m.) ir „Lietuvių kalba diasporoje: mokėjimas, vartojimas, nykimas“ (2015–2017 m.) kokybiniai duomenys – giluminių interviu su emigrantais ir stebėjimo įvairiose užsienio lietuvių bendruomenėse medžiaga. Abiejų projektų tyrimo objektas – visų emigracijos bangų, visų kartų įvairiuose žemynuose gyvenančių lietuvių išivių kalbinis elgesys ir nuostatos.

Šio pranešimo tikslas – išnagrinėti tarmių mokėjimo ir vartojimo tendencijas, pasireiškiančias lietuvių bendruomenėse užsienyje, ir išanalizuoti kalbines nuostatas tarmių atžvilgiu. Bus nagrinėjamas tiek pirmųjų emigracijos bangų (XIX a. pabaigos–XX a. pradžios), tiek emigravusių po II pasaulinio karo, tiek naujosios (XX a. pabaigos–XXI a. pradžios) bangos lietuvių emigrantų kalbinis elgesys ir nuostatos. Pranešime siekiama išsiaiškinti, kas lemia tarmės (ne)mokėjimą, gimtosios tarmės išlaikymą ar praradimą, kaip su tarmės (ne)išlaikymu susijusios kalbinės nuostatos, kokie veiksniai skatina tarmės vartojimą ar nevartojimą išivijoje. Bus žvelgiama į lietuvių bendruomenių, susibūrusių skirtingose įvairių žemynų šalyse, kalbinę situaciją, tarmių (ne)mokėjimo ir emigracijos priežasčių ryšį, įvairių lietuvių tarmių sąlytį vienoje komunikacinėje erdvėje atsidūrus skirtingoms tarmėms (pvz., Argentinos lietuvių bendruomenės atvejis).

Laurent Rasier

Université de Liège

Production of word stress by French speaking CLIL and non-CLIL learners of Dutch

Recent research on Content and Language Integrated Learning (henceforth CLIL), i.e. the teaching of some curricular subjects, such as history, geography, and science, through the medium of a new target language, has demonstrated that CLIL learners clearly outperform non-CLIL learners with regard to spoken skills and oral proficiency (Admiraal e.a. 2006, Dalton Puffer 2011, Lasagabaster 2008, Lord 2010, Ruiz de Zarobe 2011). According to other researchers, however, there remains a discrepancy in CLIL learners' proficiency levels between receptive and productive skills (cf. Genesee 1987): CLIL education leads to native levels of performance in listening and reading (Genesee 1987), but to erratic results in the productive skills of speaking and writing, especially as far as speaking is concerned (Ruiz de Zarobe 2011). Different phonological dimensions have not yet been extensively studied (Anderson 2004, Dalton Puffer 2008, Ruiz de Zarobe 2011).

This paper will therefore tackle the production of Dutch word stress by French CLIL and non-CLIL learners. The research questions are: 1. Are there qualitative and/or quantitative differences between CLIL and non-CLIL learners compared to native speakers? 2. To what extent do linguistic factors (e.g. word length, vowel length) resp. cognitive variables (e.g. mother tongue) influence the stress pattern of the two learner groups?

More than 80 French-speaking learners of Dutch (43 CLIL learners and 40 non-CLIL learners [last year secondary school]) were administered a production experiment during which they had to pronounce 60 Dutch compounds (Examples: aardappel [lit. earth apple. Eng. potatoe], gevangenisstraf [Eng. prison sentence], toneelstuk [lit. theatre piece. Eng. play]). In order to control sentence accent during production, the informants had to pronounce a carrier sentence in which the target words appear in focus position.

Although CLIL learners significantly score better than the non-CLIL learners, the stress pattern of the two groups cannot be regarded as 'near-native' or 'nativelike'. As expected, both groups of learners are influenced by a combination of linguistic and cognitive factors, such as stress pattern of the target words, word length and transfer). During the presentation, we will go through the theoretical and educational implications of the study.

References

- Admiraal, W., G. Westhoff & K. de Bot. 2006. Evaluation of bilingual secondary education in the Netherlands: Students' language proficiency in English. In: *Educational Research and Evaluation*, 12, 75–93.
- Anderson, R. T. 2004. Phonological acquisition in preschoolers learning a second language via immersion: A longitudinal study. In: *Clinical Linguistics and Phonetics* 18(3), 183–210.
- Dalton-Puffer, C. 2008. Outcomes and processes in Content and Language Integrated Learning (CLIL): current research from Europe. In W. Delanoy & L. Volkmann, (eds.), *Future Perspectives for English Language Teaching*, Carl Winter: Heidelberg, 139–157.
- Dalton Puffer, C. 2011. Content-and-Language Integrated Learning: From Practice to Principles? In: *Annual Review of Applied Linguistics* 31, 182–204.
- Genesee, F. 1987. *Learning through two languages: Studies of immersion and bilingual education*. Rowley, MA: Newbury House.
- Lasagabaster, D. 2008. Foreign language competence in content and language integrated learning. In: *Open Applied Linguistics Journal*, 1, 31–42.
- Lord, G. 2010. The combined effects of immersion and instruction on second language pronunciation. In: *Foreign Language Annals*, 43(3), 488–503.
- Ruiz de Zarobe, Y. 2011. 'Which language competencies benefit from CLIL? An insight into applied linguistics research'. In: Y. Ruiz de Zarobe, J. M. Sierra & F.G. del Puerto (eds.) (2011), *Content and Foreign Language Integrated Learning. Contributions to Multilingualism in European Contexts*. Bern: Peter Lang, 129–153.

Erika Rimkutė, Agnė Bielinskienė, Loïc Boizou, Jolanta Kovalevskaitė

Vytauto Didžiojo universitetas

Lietuvių kalbos sintaksiškai anotuotas tekstynas

2015 m. Vytauto Didžiojo universiteto Kompiuterinės lingvistikos centras ir VDU Informatikos fakultetas, kartu su VU ir KTU partneriais įkūrė nacionalinį konsorciumą CLARIN-LT ir pradėjo vykdyti projektą *Lietuvos narystė tarptautinėje mokslinių tyrimų infrastruktūroje – Bendrosios kalbos išteklių ir technologijų infrastruktūra Europos mokslinių tyrimų infrastruktūros konsorciumas* (CLARIN ERIC). Viena iš numatytų šio projekto veiklų – sudaryti lietuvių kalbos sintaksiškai anotuotą tekstyną (angl. *treebank*; toliau vartojame akronimą ALKSNIS, t. y. anotuotas lietuvių kalbos sintaksinis tekstynas). ALKSNĮ sudarys apie 2300 automatiškai sintaksiškai anotuotų sakinių (iš bendrosios ir specialiosios periodikos, grožinės ir administracinės literatūros). Tekstyno tvarkymas bus baigtas 2016 m. pabaigoje. Ateityje ALKSNIS bus naudojamas kaip automatinės sintaksinės analizės aukso standartas didesnės apimties duomenims anotuoti. Lietuvių kalbos sintaksinį analizatorių sukūrė Loïc Boizou 2012–2015 m. VDU KLC vykdant projektą *Lietuvių kalbos sintaksinės-semantinės analizės sistema tekstynui, lietuviškam internetui ir viešojo sektoriaus taikymams*. Šis įrankis apdoroja morfologiškai anotuotus failus ir kaip rezultatą pateikia sakinius, suskaidytus į dėmenis ar sintagmas, generuoja sintaksinius medžius, nurodo jų elementų sintaksines funkcijas.

ALKSNIO pagrindas – sintaksiniu analizatoriumi sugeneruoti sintaksinių priklausomybių medžiai (angl. *dependency trees*) PML (angl. *Prague Markup Language*) formatu. Šis formatas leidžia vizualizuoti ir redaguoti sintaksinius medžius naudojant TrED redaktorių. Kiekvienam žodžiui yra nurodoma morfologinė informacija (kaitybinė forma, antraštinė forma, kalbos dalis ir gramatiniai požymiai) ir sintaksinė funkcija (subjektas, objektas ir t. t.). Priklausomybės ryšiai tarp žodžių yra nurodomi briaunomis.

Kiekviena medžio viršūnė atitinka sakinio žodį, skyrybos ženklą ar kitą sakinio vienetą (simbolį, skaitmenį ir pan.). Prie visų žodžių tokia eilės tvarka nurodoma: 1) konkreti sakinyje pavartota žodžio forma, 2) antraštinė, t. y. žodyninė, forma, dar kitaip vadinama lema, 3) morfologinės pažymos ir 4) sintaksinė funkcija.

ALKSNYJE nurodomos morfologinės pažymos, sudarytos remiantis MULTEXT-East formato pavyzdžiu. Kiekviena kalbos dalis turi skirtingą morfologinių kategorijų skaičių (nuo 2 iki 14). Jei tos pačios kalbos dalies gramatinės formos turi skirtingą morfologinių kategorijų skaičių, išlaikomas bendras tai kalbos daliai būdingas pažymų skaičius, bet vietoj neaktualių pažymų nurodomi brūkšneliai. Pirmoji pažymos morfologinė kategorija (kalbos dalis) rašoma didžiąja raide. Pavyzdžiui, prie žodžio „turnyrai“ trečioje eilutėje Ncmpnn- užšifruota tokia informacija: N – daiktavardis, c – bendrinis, m – vyriškoji giminė, p – daugiskaita, n – vardininkas, n – nesangražinis, brūkšneliu parodoma, kad nepriskirta jokia semantinė pažyma.

ALKSNYJE nurodomos šios pagrindinės sintaksinės funkcijos: predikatas, subjektas, objektas, atributas ir aplinkybės. Pagrindiniu elementu (sakinio viršūne, angl. *root*) dažniausiai laikomas predikatas. Taip pat naudojamos papildomos pažymos, pvz., AuxP nurodoma prie prielinksnio, Coord reiškia sujungimą, AuxK – paskutinį sakinio skyrybos ženklą ir kt. Šiuo metu naudojama 16 sintaksinių funkcijų pažymų, jų skaičius, tikėtina, dar negalutinis.

Sintaksiškai anotuoti sakiniai tvarkomi pagal VDU KLC rengiamas gaires, kurios sudarytos remiantis Prahos priklausomybių medžių banko (angl. *Prague Dependency Treebank*) anotavimo taisyklėmis. Visi automatiškai anotuoti sakiniai yra tikrinami ir rankomis taisomi kalbininkų grupės. Pranešime bus išsamiai pristatyti ALKSNIO sudarymo principai, naudojamos pažymos, anotuojant iškilusios problemos.

Kristina Rutkovska

Vilniaus universitetas

Kalbinis paribio gyventojų paveikslas

Pranešime remiantis kalbiniais duomenimis bandomas rekonstruoti paribyje gyvenančio žmogaus portretas. Paribys yra suprantamas kaip įvairių kalbų, kultūrų kontaktų ir bendrabūvio erdvė. Būdingas paribio bendrabūvio bruožas – istoriškumas, tad tyrimuose atsispindės ir paribiui būdinga dinamika, ją formuojantys veiksniai, kalbų ir kultūrų kontaktų mechanizmai. Daugiausia dėmesio skiriama žmogaus asmeniniam daugiatautės ir daugiakultūrės gyvenimo erdvės suvokimui ir vertinimui, įvairių kultūrų ir tautybių žmonių tarpusavio santykiams.

Tyrimų pagrindą sudaro autonaratyvai – kaimo žmonių pasakojimai, kuriuose respondentai pasakodami apie savo gyvenimą apibūdina, kategorizuoja juos supantį pasaulį ir pateikia istorinius ir savo gyvenimo įvykius iš subjektyvios perspektyvos. Subjektyvi daugelio respondentų nuomonė sudaro bendrą kontekstą, atspindinti kolektyvinį bendruomenės mąstymo būdą. Rengiant pranešimą panaudotas autorės sukauptas tekstynas – apie 1000 puslapių tarminių tekstų, užrašytų 1994–2015 metais lenkų, gudų ir tarminė rusų kalba daugiakalbėse Lietuvos vietovėse. Tyrimui pasirinkta empirinė medžiaga, kaip savita kultūros tekstų sankaupa, išsiskiria stilistikos, meninės raiškos ir konotacinių savybių ypatumais.

Pasirinktam tikslui realizuoti pasitelkiamas specialus mokslinis aparatas – lenkų kognityvinės etnolingvistikos sukurta PASAULIO VAIZDO KALBOJE (PVK) metodologija, kuri apibrėžiama kaip kalboje esanti tikrovės interpretacija ir operuoja tokiais sąvokomis: *konceptas, kognityvinė definicija, bazinis sindromas, žiūros taškas, konotacija, kategorizacija* ir t. t. Siekiant atskleisti paribio žmogaus išskirtinumą nagrinėjamos tokios sąvokos (konceptai): **KRAŠTAS**: *paribys, pakraštys, kampas, ratas*; **TĖVYNĖ**: *Lietuva ir Lenkija, Baltarusija, Rusija*; **SAVAS**: **SVETIMAS** – ne dichotominė, o gradualinė sąvoka; **NAMAI**: *troba ir dvaras; tvartas, svirnas, daržinė; malūnas*; **BAŽNYČIA**: *pamaldos, šventorius, kapinės*; **KALBA**: *lenkų, rusų, lietuvių, gudų, „neaišku kokio“*; **TAUTYBĖ**: *lenkų, lietuvių, gudų, rusų, žydų, totorių, ukrainiečių*; **RELIGIJA**: *katalikų, stačiatikių, sentikių*; **SOCIALINĖ PADĖTIS**: *žemdirbys, ūkininkas, tarnas, ponas*; **PAPROČIAI**: *Kalėdos, Velykos; vestuvės, laidotuvės; liaudies medicina*. Nagrinėjant šias sąvokas bandoma aprašyti kaimo žmogaus esmines vertybes ir veiksnius, kurie nulėmė darnų ilgametį daugiatautės ir daugiakultūrės bendruomenės egzistavimą. Jau turimos išvalgos rodo, kad paribio žmogui prioritetiniai tampa tokie dalykai, kaip tolerancija, pagarba kitam, kitoniškumo pripažinimas. Paribyje svetimas yra ne kitos tautybės žmogus, o blogas, apsileidęs, pavydus, apgaulinėjantis, sukčiaujantis, vagiantis, geriantis, tinginiaujantis. Kitos kultūros apraiškos yra interpretuojamos kaip originalios, įdomios, išskirtinės.

Jūratė Ruzaitė

Vytautas Magnus University

To be or not to be vague? An analysis of Lithuanian vague quantifiers

Vagueness is a controversial issue, which was long stigmatised by both researchers and laypeople and largely neglected in linguistics until the publication of Channell's (1994) study, which demonstrated that vague language (VL) is a multi-faceted phenomenon of high pragmatic importance. The present study focuses on one of the most central categories of VL in Lithuanian, i.e. vague quantifiers, which can be defined as non-numerical expressions used for referring to quantities, e.g. daug ("a lot"), mažai ("little / few"), keletas ("several"), or šiek tiek ("a little bit"). The meaning of quantifiers frequently encodes some evaluative content concerning the significance of a quantity. The evaluative function is an important and intended speaker's message, expressed by choosing a vague expression, and is lost if reformulated into a precise expression. A systematic account of this pragmatic category has not been carried out yet in Lithuanian, and the vast majority of research on vague quantifiers focuses mainly on English (with only very few exceptions such as Labrador de la Cruz 2003).

VL is omnipresent and is used in all discourse types, but to a different extent and for different purposes; therefore, this investigation has a two-fold aim: (a) to determine the distribution of quantifiers in different discourses including spoken interaction and a variety of written texts (i.e. academic texts, newspapers and magazines, publicist texts, administrative texts, and fiction); and (b) to overview when and why vague quantifiers are prioritized over precise numerical references. The data for this investigation has been obtained from the Corpus of the Contemporary Lithuanian Language (tekstynas.vdu.lt), which is a reference corpus comprising over 140 mln words; it represents five major discourse types analysed in this paper. The present analysis has been carried out within the framework of corpus linguistics, pragmatics, and discourse analysis; it is primarily quantitative, but to explain some dominant tendencies in the results, it also deals with some qualitative aspects.

The findings obtained from spoken and written discourse have revealed that quantifiers are distributed very unevenly in the two modes of language; the results have also shown some dramatic differences in the use of quantifiers in different written texts. Their distribution and functions depend on the formality of quantifiers and their semantic type. Multal quantifiers (i.e. those referring to large quantities) are emphatic, whereas paucal quantifiers (i.e. those referring to small quantities) are mainly used for mitigation and are more prone to soften the effect of negatively loaded lexemes. Importantly, quantifiers are used for persuasion since they evaluate a quantity and convey the speaker's interpretation of its significance. They can be important in discourse structuring, in shaping interpersonal relationships, and as a face-saving strategy. Due to the large variety of communicative functions that quantifiers can perform, they are an important category in second language teaching and should be adequately dealt with in lexicography.

References

Channell, J. 1994. *Vague Language*. Oxford: Oxford University Press.

Labrador de la Cruz, B. 2003. *Typicality in the use of English and Spanish indefinite quantifiers*. *Babel* 49/1: 41–58.

Christa Schneider, David Britain

University of Bern

How to play with linguistic data

Nortier and Dorleijn (2013: 243) define 'multi-ethnolect' as a linguistic style that is part of the linguistic practices of speakers with more than two distinct linguistic backgrounds, but has a clear lexical and grammatical base language - generally the dominant language of the society. In the past decade – especially in the UK, the Netherlands and the Nordic countries – much variationist research has been conducted both on so-called urban multi-ethnolects and on discourse-pragmatic (as opposed to phonological or syntactic) variation – such as quotatives as in (1), tag questions as in (2) and general extenders as in (3):

(1): And I dished up an omelette, and he's like 'Is that all you're giving me?'

(2): I'm really fed up with him, innit?

(3): I just popped into the supermarket to get some veg and stuff.

Investigations of what has come to be known as Kiezdeutsch (cf. Canoglu 2012; Wiese 2012) in Germany, however, have been relatively few and almost entirely qualitative, and there has been little research on multi-ethnolects in Switzerland. Furthermore, although there have been some qualitative analyses of discourse-pragmatic features in the German-speaking area of Switzerland, the lack of quantitative variationist analyses means that we do not understand well the structural linguistic contexts which help determine the choice of discourse-pragmatic variants and which help us track the gradual spread of new variants through the language.

A student workshop, taking place in the upcoming Spring term 2016, sets out to explore discourse-pragmatic variation in multicultural neighbourhoods of Bern, the Swiss capital. The workshop will involve sessions on the principles of variationist dialectological methods, fieldwork strategies and discourse-pragmatic variation, and the students will be trained how to extract, analyse, and statistically process examples of relevant linguistic features from a self-collected corpus of spoken data.

Given the centrality of fieldwork and data analysis in research on language variation, we outline what the students discovered and assess the extent to which such workshops can succeed in raising students' awareness about present-day dialect diversity, engaging them in research on contemporary language variation and change, and equipping them with the necessary analytical skills to do so.

References

- Canoglu, Hatice Deniz. 2012. *Kanak Sprach versus Kiezdeutsch – Sprachverfall oder sprachlicher Spezialfall? Eine ethnolinguistische Untersuchung*. Taucha bei Leipzig: Frank & Timme GmbH.
- Nortier, Jacomine and Dorleijn, Margreet. 2013. "Multi-ethnolects: Kebabnorsk, Perkerdansk, Verlan, Kanakensprache, Straattaal, etc.". In: Bakker, Peter and Matras, Yaron (eds.): *Contact languages: a comprehensive guide*. Boston, De Gruyter Mouton: 229–272.
- Wiese, Heike. 2012. *Kiezdeutsch*. München: Verlag C.H. Beck.

Alesya Shevtsova

Mogilev State A. Kuleshov University

Communicative interaction of the reader and the publicist in British and Belarusian newspaper articles

Modern media discourse is associated with a communicative interaction (quasi-interaction) of its participants [1]. The addressee is not a passive receiver of the information but an active participant of communication. Analyzing newspaper articles in the English and Belarusian languages, there have been identified a specific two-way communication between authors (journalists) and readers. The readers are mainly affected by the communicative strategies that influence the spheres of reason and feelings. In British and Belarusian radio programmes such stylistic devices as metaphor, metonymy, repetition, parallelism, ellipsis and aposiopesis prevail to influence the emotional sphere of the addressee. The sphere of reason is touched upon by quotations, statistics and concrete examples.

In their turn, the reader forms a hidden feedback link with the publicist. We can observe a kind of dialogue within the discourse of newspaper articles. The articles are always social-oriented. The publicist while writing an article takes into account the interests, wishes and needs of the readers, the social layer which the material cater for. The journalist anticipates a probable reaction to his message and tries to “answer” it. The tactics of involving the reader into the dialogue presupposes the use of direct questions addressed to the public, direct and indirect vocatives (дарагія сябры, people listening, хто-небудзь, ніхто, усе, everyone, anyone etc.), questions to the author himself on behalf of the reader. The author appeals to the public to stimulate them to perform certain actions. In Belarusian radio discussions the publicist resorts to the tactics of identification with the reader.

The special interest here is presented by the common and specific features typical of this communicative interaction on the material of typologically different languages – English and Belarusian.

References

[1] Tolson, A. 2006. *Media Talk: Spoken Discourse on TV and Radio*. Edinburgh University Press.

Margarita Spirida

University of Latvia

The Guardian's coverage of Latvia

The present research analyses appraisal resources across multiple levels of discourse in the corpus represented by the Guardian's coverage of *Latvia*. The research design is determined by the inductive approach and as such makes use of a not-annotated corpus. From a number of theories providing for the analysis of the language of evaluation, the framework proposed by Martin and White (2005), being a systemic linguistic theory, has a pronounced potential for comprehensive analysis at micro and meso levels, thus the theoretical considerations are established by the existent body of research on the Appraisal Theory and the application of the same for the purposes of discourse analysis (Martin: 2000; Martin and White: 2005; White: 2003; White: 2004; Bednarek: 2006, 2009, 2010; Bram Vertommen, Astrid Vandendaele, Ellen Van Praet: 2012). The appraisal theory is concerned with the interpersonal stratum exploring it in terms of attitude, engagement and graduation and investigates not only the expression of the writer's or speaker's attitude to the subject of their statements, but also the way the writer or speaker influences the viewpoint of the audience, which relates its focus to that of S. Moscovici's theory of social representation with its four basic functions of social representations, namely, knowing, orientation, justification, and identity functions that align fairly well with the major tenets of appraisal. The present research aims at answering two research questions, namely, whether reporter voice or writer voice prevail in the established corpus and how positive or negative media coverage on this topic is. The results show that the selected texts exhibit low frequency of explicit evaluative language (reporter voice).

Miroslav Stasilo

Vilniaus universitetas, Lietuvos karo akademija

Istorinio konteksto pasireiškimas politiniame diskurse: viešieji kandidatų į prezidentus pasisakymai, paskelbus rinkimų rezultatus Lietuvoje ir Prancūzijoje (1993–2009)

Kalbos ir konteksto ryšis yra šio pristatymo viena iš pagrindinių prielaidų. Politinio žodžio prasmės tyrimas neatsiejamas nuo kalbėtojo asmenybės, jį supančios aplinkos ir istorinio momento analizavimo. Mūsų tyrimas remiasi diskurso analizės prancūziškos mokyklos (Jean-Michel Adam, Mikhaïl Bakhtine, Patrick Chareaudeau, Dominique Maingueneau, Michel Pêcheux ir kiti) tradicijomis ir tekstynų analizės programomis (Hyperbase, Lexico3, TextObserver), kurias sėkmingai naudoja Prancūzijos universiteto Paris-Est Créteil Val-de-Marne „Žodžio, vaizdo ir teksto sąsajų studijų centro“ (CEDITEC: Centre d’Etude des Discours, Images, Textes, Ecrits, Communications) laboratorijos mokslininkai (Pierre Fiala, Jean-Marc Leblanc, André Salem). Kiekybinės automatinės leksinės, morfologinės ir sintaksinės analizės rezultatai bus panaudoti kokybiniam politikų etoso problematikos tyrimui, kurio pagrindinis tikslas – atsakyti į klausimus: 1) Kokie yra Lietuvos ir Prancūzijos politikų lyderių naudojamo žodyno pokyčiai?; 2) Ar analizuojamos kalbos ir politinis diskursas atspindi konkrečius istorinius momentus bei sociopolitinius visuomenės pasikeitimus?; 3) Kokie veiksniai lemia politinio žodžio, sakinio struktūros, kalbėjimo formos, diskurso žanro pasirinkimą: nacionalinis, politinis, istorinis kontekstas; asmeninės savybės, kalbėtojo statusas, partija ir pan.?; 4) Kokios diskurso temos būdingos visiems pasisakymams ir kokios tik kai kuriems politikams?; 5) Kokie politikai išsiskiria iš kitų savo kalba?; 6) Ar kai kurių politikų egzistuojančių visuomenėje stereotipų išskirtinumas pasireiškia jų kalbose?; 7) Pastebėtus kalbinius reiškinius galima atskirti chronologiškai arba jie susiję tik su skirtingų politikų įvaizdžio formavimo strategija?; 8) Kokią vietą politikų įvaizdžio kūrimo šiandien užima žodis?. Iš viso patikrinsime ir palyginsime dviejų šalių trylikos politikų (5 prancūzai ir 8 lietuviai) šešiolika viešųjų pasisakymų (6 prancūzų kalba ir 10 lietuvių kalba), kuriuos galima išgirsti, perskaityti arba pamatyti žiniasklaidoje galutinių prezidento rinkimų rezultatų paskelbimo dieną. Mūsų tyrimas apima laikotarpį nuo 1993 metų Lietuvoje, kai vyko pirmieji tiesioginiai Lietuvos Respublikos Prezidento rinkimai, iki 2009 metų Prancūzijoje, kuriems buvo būdingas didžiausias per pastaruosius tris dešimtmečius visuomenės bei žiniasklaidos susidomėjimas politiniu gyvenimu šalyje.

Ieva Stasiūnaitė

Vilnius University

On the motivated polysemy of one preposition in Lithuanian: a pilot study

The present investigation attempts to illustrate the relatedness of the multiple senses of the Lithuanian preposition *po* “under”, as demonstrated by the linguistic data from the Corpus of Contemporary Lithuanian Language (CCLL). Unlike the traditional approach to the prepositional meaning, when it is analysed with respect to other words (see Bennett 1975; Lindkvist 1976; Ambrazas 1997; Valiulytė 1998, Šukys 1998), the pilot study highlights the conceptual structuring of entities or relations in extra-linguistic reality, thus following the principles and metalanguage of the cognitive linguistic framework, such as the Figure and the Ground, radial categories and the Prototype Theory, as employed by Talmy (1983), Lakoff (1987), Langacker (1987), Herskovits (1988), Cuyckens (1993), Vandeloise (1994), Coventry et al. (2001), Tyler & Evans (2003), Evans & Tyler (2004), Evans & Green (2006), Zlatev (2007), to name but a few, who work mainly with English prepositions, and Tabakowska (2010), Shakhova & Tyler (2010), Šeškauskienė & Žilinskaitė (2015), who research inflecting languages, such as Polish, Russian and Lithuanian, respectively. On the basis of various Figure and Ground relationships (geometric, functional, etc.), collocation patterns and contextual cues, it is expected that the polysemy of *po*, as used with four cases, Genitive, Dative, Accusative and Instrumental, is not an array of arbitrary senses, but rather a motivated semantic network. The identified prototypical sense, which is based on the Figure located underneath the region of the Ground, acts as a direct or indirect derivational basis for other distinct senses, namely, those of distribution, sequential location, temporal distance, etc. It is hypothesized that during meaning extension some semantic elements do not fully retain the physical aspect, but undergo a shift in the experiential domain with an increase in the level of abstraction (cf. the Conceptual Metaphor Theory, also see Evans 2009; Zwarts 2009; Jamrozik and Gentner 2011) or a transformation where some elements are expressed through different notions; these elements may also become backgrounded due to greater prominence of other elements relevant for the constructed spatial scene. The present investigation may be beneficial so as to exhaust the intricacies of spatial semantics in one language, which consequently advocates the need for cross-linguistic studies of the prepositional meaning, thus contributing to the development of lexicography, translation as well as in the process of learning and teaching.

References

- Ambrazas, V. (ed.). 1997. *Dabartinės lietuvių kalbos gramatika*. 3rd edition. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- Bennett, D. C. 1975. *Spatial and Temporal uses of English Prepositions: An Essay in Stratificational Semantics*. London: Longman.
- Coventry, K. R. & M. Prat-Sala, L. Richards. 2001. The Interplay between Geometry and Function in the Comprehension of Over, Under, Above, and Below, *Journal of Memory and Language*, 44: 376–398; also available from <http://www.academicpress.com>.
- Cuyckens, H. 1993. The Dutch spatial preposition *in*: A cognitive-semantic analysis, in Zelinsky-Wibbelt, C. (ed.). *The Semantics of Prepositions: from Mental Processing to Natural Language Processing*. Berlin: Mouton de Gruyter. 27–72.
- Evans, V. 2009. From the spatial to the non-spatial: the ‘state’ lexical concepts of *in*, *on* and *at*, in Evans, V. & P. Chilton (eds). *Language, Cognition and Space*. London: Equinox Publishing. 215–249.
- Evans, V. & A. Tyler. 2004. Rethinking English Prepositions of Movement. *The Case of To and Through*, *Cognitive Linguistics*, 17/4:491–534.
- Evans, V. & M. Green. 2006. *Cognitive Linguistics*. An Introduction. Edinburgh University Press.
- Herskovits, A. 1988. Spatial Expressions and the Plasticity of Meaning, in Rudzka-Ostyn, B. (ed.). *Topics in Cognitive Linguistics*. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins. 271–297.
- Jamrozik, A. & D. Gentner. 2011. Prepositions *in* and *on* retain aspects of spatial meaning in abstract contexts, in L. Carlson, Ch. Hoelscher & T. F. Shipley (eds.) *‘Expanding the Space of Cognitive Science. Proceedings of the 33rd Annual Meeting of the Cognitive Science Society’*, 1589–1594. Austin, TX: Cognitive Science Society.

- Available from: <http://csjarchive.cogsci.rpi.edu/Proceedings/2011/papers/0358/index.html>
- Lakoff, G. 1987. *Women, Fire, and Dangerous Things*. Chicago-London: the University of Chicago Press.
- Langacker, R. W. 1987. *Foundations of Cognitive Grammar 1: Theoretical Prerequisites*. Stanford, California: Stanford University Press.
- Lindkvist, K. G. 1976. *A Comprehensive Study of Conceptions of Locality in which English Prepositions Occur*. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.
- Shakhova, D. & A. Tyler. 2010. Taking the principled polysemy model of spatial particles beyond English: the case of Russian *za*. In V. Evans & P. Chilton (eds.) *Language, Cognition and Space: The State of the Art and New Directions*. London, Oakville: Equinox. 267–291.
- Šeškauskienė, I. & E. Žilinskaitė-Šinkūnienė. 2015. On the polysemy of Lithuanian *už*: a cognitive perspective, in Škilters, J. & A. D. Spear (eds). *The Baltic International Yearbook of Cognition, Logic and Communication. Perspectives on Spatial Cognition*, 10:1–38, available from: <http://dx.doi.org/10.4148/1944-3676.1101>; Internet.
- Šukys, J. 1998. *Lietuvių kalbos linksniai ir prielinksniai: vartosena ir normos*. Kaunas: Šviesa.
- Tabakowska, E. 2010. The story of *ZA*: in defense of the radial category. *Studies in Polish Linguistics*, 5: 65–77.
- Talmy, L. 1983. How language structures space, in Pick, H. & L. Acredolo (eds). *Spatial Orientation. Theory, Research and Application*. New York: Plenum. 255–282.
- Tyler, A. & V. Evans. 2003. *The Semantics of English Prepositions*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Valiulytė, E. 1998. *Dabartinės lietuvių kalbos sintaksiniai sinonimai: vietos, laiko ir priežasties raiška*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- Vandeloise, C. 1994. Methodology and analyses of the preposition in *Cognitive Linguistics*, 5/2: 157–184.
- Zlatev, J. 2007. Spatial Semantics, in Geeraerts, D. & H. Cuyckens (eds). *The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics*. Oxford: OUP. 318–350.
- Zwarts, J. 2009. Forceful prepositions, in Evans, V. & P. Chilton (eds). *Language, Cognition and Space*. London: Equinox Publishing. 193–215.

Data sources

CCLL – *Corpus of the Contemporary Lithuanian Language*. Available from: http://donelaitis.vdu.lt/main_en.php?id=4&nr=1_1

Dace Strelēvica-Ošiņa

University of Latvia

Linguist's presence in mass media and social media

The focus of my earlier research was often on the public attitudes towards language correctness, and the manifestations of linguistic prescriptivism and purism in Latvia. In some of my previous publications, I also attempted to define the differences of prescriptivism in various cultures, and offered a classification of the following three types of prescriptivism: human-oriented, language-oriented, and error-oriented (2010, 2011, 2015). Meanwhile, I have also highlighted one particular aspect of the prescriptive tradition – namely, the real or imagined agents of prescriptivism. Among these, the role of linguists has often been rather central. From the *grammaticus* of the antiquity who was standing on guard for the correctness and purity of Latin, to the typical 20th-century anglophone descriptivist who dismissed any kind of human intervention in language processes – the scholars of language have always had certain views about its "correctness" and management, and the public has always had certain views about these scholars as well.

The attitudes of Latvian society and mass media towards linguists and linguistics today are often based on myths and misunderstandings. During Soviet times, Russian borrowings in Latvian and other departures from language norms were often criticized by language-related professionals, including academic linguists. After regaining the independence, prescriptivism gradually lost its political subtext and disappeared from mainstream linguistics. However, during these 25 years of independence, the stereotype of Latvian linguists as the supposed guardians of language correctness has not vanished from the public mind. The fact that contemporary Latvian linguistics is largely descriptive, like any other theoretical academic discipline, is often ignored by the society. Thus, linguists are either attributed a missionary duty of "protecting the language", or criticized for their alleged attempts "to stop the development of the language". References to linguists and linguistics in the mass media sometimes add to the confusion. (To name but one example – the annual "Word of the Year" (*Gada vārds*) event, organized by a group of enthusiasts, is sometimes depicted by the media in such a way that it encourages the public resentment towards linguists as the imagined control-freaks, and the perception of linguistics as a grotesque activity.)

In this situation of a certain marginalization of linguistics in Latvian society, the real-time presence of a linguist in the social media (such as *Facebook*, or the Latvian network *Draugiem.lv*) can also be an essential experience. When commenting on a linguistic issue online, a linguist sometimes finds oneself in a rather Schrödingerian paradox, existing in two opposite states at the same time. Almost simultaneously, a linguist can be regarded as conservative prescriptivist by some and as overly permissive liberal by other participants of a discussion. Sometimes, the mere fact that a linguist gives a piece of information or opinion on a linguistic subject, is perceived by some as an act of a "language police" or "grammar nazi". Nevertheless, the language myths and misconceptions observed in the society are a proof that personal presence of linguists in social media is increasingly necessary.

Miglė Šaltytė

Vilniaus universitetas

Ar slengas laikytinas socialine realija? Slengo vertimo ypatumai

Slengo tyrinėjimai neatsiejami nuo sociolingvistikos, nuo ekstralingvistinių jo diskurso interpretacijų. Slengo vartojimas kuria ir stiprina socialinę tapatybę, rodo priklausomybę tam tikrai socialinei grupei. Pats slengas yra tam tikros socialinės realybės išraiška, jis funkcionuoja ir yra suprantamas tik konkrečioje visuomenėje, todėl kai kurie autoriai linkę jį tiesiog laikyti socialine realija. Pranešimo tikslas – remiantis Junot Dázio romane „The Brief Wondrous Life of Oscar Wao“ vartojamo slengo pavyzdžiu aptarti slengą kaip socialinę realiją ir jo vertimo ypatumus.

Kadangi slengas yra socialinė realija, akivaizdu, kad kitoje kultūroje ekvivalentą jam rasti sudėtinga, o minėto romano vertimas į lietuvių kalbą būtų ypač sunkus uždavinys, nes jame vartojamas ne tik angliškas, bet ir ispaniškas slengas arba jų mišinys. Galimi įvairūs slengo perteikimo būdai, tačiau ne visi jų yra paveikūs ir atitinkantys teksto tikslą. Vertėjo uždutis – vartoti vertimo kalbos socialines realijas taip, kad kalbėtojo (t. y. originalo teksto) tikslas būtų perteiktas adekvačiai, nors ir numatant, jog kitoje kultūroje tas tikslas šiek tiek pasikeis, išsikreips.

Šaltinis

Díaz J. 2007. *The Brief Wondrous Life of Oscar Wao*. New York: Penguin Group. Riverhead Books. 2–4.

Literatūra

- Adams M. 2009. *Slang: The people's poetry*. Oxford University Press.
- Coleman J. 2012. *The Life of Slang*. Oxford University Press.
- Coleman J., ed. 2014. *Global English Slang: Methodologies and perspectives*. New York and London: Routledge.
- Eble C. 2004a. Slang and Anti-language. *Sociolinguistics: An international handbook of the science, language and society*. 2nd ed. 3 vols. Eds. Ulrich Ammon et al. New York: Walter de Gruyter. Vol.1, 262–67.
- Eble C. 2004. *Slang. Language in the U.S.A.* Eds. Edward Finegan & John R. Rickford. New York: Cambridge University Press. 375–86.
- Kusmaul P. 1995. *Training the Translator*. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Pym, A. 2010. *Exploring Translation Theories*. London and New York: Routledge.
- Pupkis A. 2005. *Kalbos kultūros studijos*. Vilnius: Gimtasis žodis.
- Vermeer H. J. 2000. Skopos and Commission in Translational Action. *Translation Studies Reader*. Ed. L. Venuti. 2nd ed. New York: Routledge. 227–237.
- Zaikauskas E. 2007. *Kalbos paribiai ir užribiai: lietuvių žargono žodynelis*. Vilnius: Alma Littera.
- Zaikauskas E. 2009. Bausti negalima pasigailėti. A. Judžentis (sud.). *Kalba ir žmonės*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla. 101–112.
- <http://geografija.lt/2009/10/jaunimo-zargonu-zodynelis/>
- www.flf.vu.lt/dokumentai/.../lietuviu_zargono_baze

Inesa Šeškauskienė, Rita Juknevičienė

Vilnius University

Prepositions in written English of Lithuanian learners, or why ON poses more difficulties than IN

English prepositions are problematic to many non-native speakers of English (Mueller 2011, Rankin and Schiffner 2011, Ruangjaroon 2014). Lithuanian speakers are no exception. Our earlier study of grammatical constructions used by intermediate (B1-B2) Lithuanian learners suggested that learners avoid constructions that contain prepositional phrases (Juknevičienė and Šeškauskienė 2014). The problem can be partially accounted for by a large number of prepositional meanings and their metaphorical potential (cf. Jamrozik et al. 2013) and by L1 interference. As claimed by some authors (Littlemore 2009: 41–57), learners are often not aware of metaphorical senses and their motivation by physical senses.

Our study focuses on the usage of two English prepositions, in and on, in the argumentative essays written by Lithuanian EFL learners. The study involves a contrastive analysis of learner language at three levels of proficiency: B1 (secondary school pupils), B2 (first-year university undergraduates) and B2–C1 (senior undergraduates). Written English of the three learner groups is represented by three corpora compiled in Lithuania, NEC, AFK1 and LICLE respectively. For data retrieval, the computer software Wordsmith Tools (v.5) (Scott 2008) was used, while the analysis of corpus data involved statistical and qualitative research methods.

Our findings show that the distribution of different meanings of in and on among the three corpora is significantly different. The usage of the preposition in becomes less erroneous as the level of language proficiency increases, which is an expected result. Learners of B2-C1 level cope with both concrete and abstract senses. This can be partially explained by 1) the formulaicity of some prepositional expressions, which are stored in the learner's mental lexicon as ready-made units (see Wray 2002: 4; e. g. in fact, in this way) and 2) by higher congruency between English and Lithuanian meanings/conceptualizations (see Evans 2010), hence less L1 interference.

The usage of the preposition on, however, is much more confusing. There is no steady increase of its correct usage as the level of language increases. The proportion of errors remains almost the same at all levels. Interestingly, the preposition abounds in formulaic sequences (e.g. on the basis of, on behalf of); however, Lithuanian learners of English struggle with some of them even at the level of B2–C1. Notably, the meanings of the Lithuanian ant (rough equivalent of the English on) do not always help learners conceptualize spatial relationships between objects (termed Figure and Ground, see Talmy 2000), such as a car on the road or news on the internet, since in Lithuanian cars are 'in the roads' and news are 'in the internet'. Moreover, in the learning tradition motivational links of prepositional meanings are largely disregarded, which might also be the cause of learning difficulties and errors like *be on a hurry.

The present study suggests that a motivated polysemy approach advocated by cognitive linguists might help account for certain features of EFL learner language. It might also give interesting insights into the process of foreign language acquisition.

Inesa Šeškauskienė

Vilniaus universitetas

Širdis šąla, šyla, tirpsta, verda... ŠIRDIES konceptualizacija angliškuose ir lietuviškuose frazeologiniuose junginiuose

Frazeologinių junginių (*angl.* idioms) tyrimai ypač suintensyvėjo susiformavus kognityvinės lingvistikos krypties, kurioje svarbiausią vietą užima semantika (žr. Croft and Cruse 2004, Lakoff 1987, Kövecses 2010, Johnson 1987 ir kt.). Be to, šios krypties lingvistai yra linkę kalbą tirti neatsiejant jos nuo konceptualaus žmogiškojo (pažinimo ir mąstymo), pragmatinio, situacinio ir kultūrinio konteksto. Tokios nuostatos leidžia kiek atsitraukti nuo „anglocentristinio“ požiūrio ir sukuria pagrindą kontrastyviniams tyrimams (plg. Ibarretxe-Antuñano 2013). Be to, frazeologijoje slypi nemaži kultūros ir istorijos klodai, kurie „fosilizuoti“ kalboje (Deignan 2003) ir kuriuos ir gimtakalbiai ne visada lengvai atpažįsta.

Frazeologiniams junginiams tirti ypač svarbi Konceptualiosios metaforos teorija (KMT, Lakoff & Johnson 1980/2003, Lakoff 1987, Kövecses 2006 ir kt.) bei tolimesni darbai iš metaforų, tiek grynai lingvistinės (žr. Deignan 2005a), tiek psicholingvistinės krypties (žr. Gibbs et al. 1997). Ir metafora (tarpsritisinis reikšmės perkėlimas), ir metonimija (perkėlimas vienoje srityje) yra dažno frazeologinio junginio semantinės motyvacijos pagrindas. Be to, neretai pasitelkiama ir metaftonimija, t.y. metaforos ir metonimijos junginys (žr. Goossens 1990, aptariama Deignan 2005). Frazeologiniai junginiai dažnai nestokoja vaizdumo, todėl kai kurie autoriai pabrėžia, kad juos tyrinėjant būtina atsižvelgti ir į vaizdinę metaforą (*angl.* imagery metaphor), o ne labiau įprastą prasminį perkėlimą tarp sričių (Ritchie ir Dyhouse 2008, Szczepaniak ir Lew 2011).

Šiuo tyrimu siekiama atskleisti frazeologinių junginių su leksema ŠIRDIS/HEART lietuvių ir anglų kalbose motyvaciją ir *širdies* konceptualizaciją dviejose skirtingose kultūrose. Lingvistinėje literatūroje neretai pabrėžiama, kad *širdis* Vakarų kultūroje yra tampriai susijusi su jausmais emocijomis (plg. Fernando 1996). Tačiau empiriniai tyrimai rodo, kad tai ne vienintelė sritis (Mol 2004), o atidžiau patyrinėjus skirtingas kultūras matyti, kad tokį teiginį reikia kruopščiau patikrinti. Lietuvių frazeologija KMT ir kitų kognityvistikos teorijų požiūriu nėra išsamiau tyrinėta, gal išskyrus Racevičiūtės disertaciją (2002).

Frazeologiniais junginiais šiame darbe laikomi stabilieji žodžių junginiai, kurie šiuolaikiniuose junglumo tyrimuose suvokiami kaip visuma, kaip nedaloma „formulė“ (plg. Wray 2002: 4). Jie tarsi priešpastatomi laisviesiems junginiams, kai žodžiai jungiami pagal prasmę ir gali varijuoti. Pavyzdžiui, stabiliesiems junginiams priklausytų pasakymas *man širdį graužia* ar *jis atvėrė man širdį*, nes juos sudarantys žodžiai yra pakankamai stabilūs. Nesakome nei **man širdį sugrauzė*, nei **jis atidarė man širdį*. Angliškai sakome *break sb's heart*, bet ne **damage sb's heart*.

Tyrimui pasirinkti frazeologiniai junginiai su leksema ŠIRDIS/HEART junginiuose su veiksmazodžiais: NP+VP arba VP + NP anglų ir lietuvių kalbose, pavyzdžiui, *širdį spaudžia*, *širdis neleidžia*, *open one's heart*, *heart bleeds*. Duomenys surinkti iš žodynų, jų vartoseną patikrinta tekstuose.

Bandomojo tyrimo rezultatai parodė, kad lietuvių kalboje frazeologinių junginių su leksema *širdis* NP + VP yra gerokai daugiau nei anglų (anglų – apie 70, lietuvių – apie 350). Abiejose kultūrose svarbi personifikacija, kai širdžiai suteikiamos žmogaus savybės, pavyzdžiui, *širdis verkia* ar *the heart bleeds/širdis kraujuoja*, *the heart goes out*. Širdis metonimiškai konceptualizuojama ir kaip emocijų talpykla, pavyzdžiui, *širdis verda*, *širdį išlieti*. Tačiau lietuvių kalboje emociines būsenas reiškiančių junginių yra gerokai daugiau, jie įvairesni. Be to, širdis daug dažniau nei anglų kalboje siejama su neigiamais išgyvenimais – baime, skausmu, nusivylimu ir pan. Pranešime šios tendencijos nusakomos konkrečiau, pateikiama pavyzdžių.

Literatūra

- Croft, W., Cruse, D. A. 2004. *Cognitive Linguistics*. CUP.
- Deignan, A. 2003. Metaphorical expressions and culture: an indirect link. *Metaphor and Symbol* 18 (4): 255–271.
- Deignan, A. 2005a. *Metaphor and Corpus Linguistics*. John Benjamins.
- Deignan, A. 2005b. A corpus-linguistic perspective on the relationship between metonymy and metaphor. *Style* 39 (1): 72–91.
- Fernando, Ch. 1996. *Idioms and Idiomaticity*. Oxford University Press.
- Gibbs, R., J. M. Bogdanovich, J. S. Syles ir D. J. Barr. 1997. Metaphor in idiom comprehension. *Journal of Memory and Language* 37: 141–154.
- Ibarretxe-Antuñano, I. 2013. The relationship between conceptual metaphor and culture. *Intercultural Pragmatics* 10 (2): 315–339.
- Johnson, M. 2007. *The Meaning of the Body. Aesthetics of Human Understanding*. The University of Chicago Press.
- Lakoff, G. ir Johnson, M. 1980 / 2003. *Metaphors We Live By*. The University of Chicago Press.
- Lakoff, G. 1987. *Women, Fire and Dangerous Things. What Categories Reveal about the Mind?* The University of Chicago Press.
- Kövesces 2006. *Language, Mind, and Culture*. Oxford University Press.
- Kövesces 2010. *Metaphor: a practical introduction*. Second edition. Oxford University Press.
- Mol (Nacey), S. 2004. Head and heart: metaphors and metonymies in a cross-linguistic perspective. In: K. Aijmer ir H. Hasselgård (eds). *Translation and Corpora: selected papers from the Göteborg-Oslo Symposium 18-19 October 2003*. Göteborg. 87–111.
- Racevičiūtė, R. 2002. *Metaphorical motivation of English and Lithuanian Somatic Idioms*. Summary of a doctoral dissertation. Vilnius University.
- Ritchie, L.R. ir V. Dyhouse. 2008. Hair of a frog and other empty metaphors: the play element in figurative language. *Metaphor and Symbol* 23: 85 – 107.
- Szczepaniak, R. ir R. Lew. 2011. The role of imagery in dictionaries of idioms. *Applied Linguistics* 32 (3): 323–347.
- Wray, A. 2002. *Formulaic Language and the Lexicon*. Cambridge University Press.

Daina Urbonaitė

Lietuvių kalbos institutas

Kalbos funkcijos ir nestandartinės kalbos atmainos mokykliniuose gimtosios lietuvių kalbos vadovėliuose

Švietimo sistema yra svarbus veiksnys formuojant kalbos bendruomenės požiūrį į kalbą, jos vertę. Mokykloje per gimtosios kalbos vadovėlius mokiniams įdiegiami kalbos vertinimo kriterijai ir neretai stereotipinės nuostatos, todėl aktualu pažvelgti, kokia kalbos samprata mokiniams yra pateikiama ir formuojama mokykliniuose gimtosios lietuvių kalbos vadovėliuose. Kalbotyros moksle minimos įvairios kalbos funkcijos: instrumentinė, komunikacinė, tapatybinė (identiteto), reguliuojamoji, pažintinė, reprezentacinė, ekspresinė. Kalbos funkcija – visų pirma, instrumentinė (tiek kognityvinei, tiek komunikacinei veiklai ji yra instrumentas), bet taip pat kalba gali būti suprantama ir kaip vertybė, kuri gali būti ir vertinimo, reguliavimo objektas. Taigi greta vienos pagrindinių, komunikacinės, funkcijos svarbu išskirti ir vertybinę, tautinio identiteto funkciją, per kurią kalba išreiškia tautinės individualybės, tapatinamąją-vienijamąją funkciją, ir kartu tautinio atribojimo nuo kitų tautų funkciją. Dėl to dažnai gimtoji kalba yra ir nacionalinė kalba bei žmonių yra tapatinama su tautybe. Konferencijai siūlomame pranešime bus kalbama, kiek ir kurios moksliniuose kalbotyros tekstuose išskiriamos kalbos funkcijos aptariamoms mokyklinio amžiaus vaikams skirtuose gimtosios lietuvių kalbos vadovėliuose, kiek dėmesio skiriama komunikacinei ir etninei kalbos funkcijoms. Bus nagrinėjama, ar kalbos funkcijų aptarimas priklauso nuo vadovėlių adresato amžiaus, socialinės brandos, t.y. kokia kalbos samprata parenkama jaunesnių ir vyresnių klasių mokiniams. Taip pat pranešime bus kalbama, kiek dėmesio gimtosios kalbos vadovėliuose skiriama nestandartinėms kalbos atmainoms, kaip jos vertinamos ir pristatomos vadovėlių adresatui.

Tyrimo empirinė medžiaga – 5–12 klasių gimtosios lietuvių kalbos vadovėliai, išleisti Lietuvoje nuo 1994 iki 2016 m. Tyrimas atliktas pasirinktai naudojant kokybinės ir kiekybinės vadovėlinio diskurso analizės metodą.

Jurgita Vaičėnienė, Jolanta Kovalevskaitė, Teresė Ringailienė

Vytauto Didžiojo universitetas

Vertimų kalbos tyrimai: metodologija, šaltiniai ir taikymas

Teigiama, kad vertimai ne tik daro įtaką kalbai, bet ir reprezentuoja atskirą jos atmainą. Tos pačios kalbos originalūs tekstai ir vertimai gali būti laikomi dviem skirtingais registras, pasižyminčiais tam tikromis ypatybėmis (Baker 1993). Vertimų kalbos tyrimuose daugiausia dėmesio iki šiol skiriama didžiosioms kalboms, tokioms kaip anglų (Baker 1993, Laviosa 1997), vokiečių (Kenny 2004) ar kinų (Xiao et al., 2010), tačiau vis dar neaišku, ar didžiosiose kalbose nustatytos vertimų kalbos tendencijos būdingos ir tipologiškai skirtingoms mažosioms kalboms, pvz., lietuvių. Tekstynais paremti vertimų kalbos tyrimai yra viena ryškiausių krypčių moderniose vertimo studijose. Nors Lietuvoje kai kuriose srityse dominuoja ne originalūs lietuvių kalba rašyti tekstai, o vertimai, ši studijų ir tyrimų kryptis kol kas dar nėra sulaukusi pakankamo Lietuvos tyrėjų dėmesio (Vaičėnienė 2014). Tyrimų stoką gali lemti tai, kad iki šiol neturėta pakankamai reprezentatyvių, vertimų kalbą atspindinčių tekstynų, nors tekstynų lingvistikos metodas jau seniai naudojamas įvairiems lietuvių kalbos tyrimams.

Šiame pranešime siekiama pagrįsti vertimų kalbos tyrimų svarbą Lietuvoje, apžvelgti šia tema atliktus darbus ir pristatyti kuriamą palyginamąjį tekstyną, sudarytą iš originaliosios lietuvių kalbos ir vertimų tekstų, reprezentuojantį grožinę ir mokslo populiarinimo literatūrą. Viso tekstyno apimtis – 4 mln. žodžių; originaliosios ir vertimų kalbos grožinės literatūros ir mokslo populiarinimo patekstynių – po 1 mln. žodžių. Tokio dydžio imtis laikoma pakankama tyrinėjant didelio dažnumo gramatinius, leksinius bruožus ir specializuotus žanrus (Evison 2010: 123). Tekstynas yra morfologiškai anotuotas, kadangi tai išplečia lietuvių, kaip fleksinės kalbos, tyrimų galimybes. Parengus šaltinį – originaliosios ir vertimų kalbos tekstyną – sudaromos prielaidos gausiesiems šios srities tyrimams. Tekstyne galima analizuoti vertimų kalbos ypatybes ir lyginti su originalia lietuvių kalba, tirti, kaip šios ypatybės pasiskirsto skirtinguose stiluose. Tikimasi, kad tekstynas turės ne tik mokslinę, bet ir praktinę vertę ruošiant profesionalius įvairių sričių vertėjus, filologus, kurie galės naudotis sukurtu palyginamuoju tekstynu kaip įrankiu, padedančiu suvokti skirtingų tekstų reikalavimus ir ypatumus, atlikti palyginamąjį tam tikrų leksinių ar gramatinių vienetų paiešką, įvertinti vertimų ir originalių tekstų skirtumus. Tekstynas bus naudingas ir vertimo ar kalbotyros studijų dėstytojams kaip pagalbinė priemonė ruošiant mokymo užduotis. Gautos išvados apie vertimų kalbos ypatybes palengvins profesionalių vertėjų, kalbos redaktorių darbą, padės objektyviai vertinti vertimų kokybę.

Literatūra

- Evison, J. 2010. What are the Basics of Analysing a Corpus? O’Keeffe, A., McCarthy, M., *The Routledge Handbook of Corpus Linguistics*. London/ New York: Routledge, 122–135.
- Baker, M. 1993. Corpus Linguistics and Translation Studies: Implications and Applications. *Text and Technology*: In Honour of John Sinclair, Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins, 233–250.
- Kenny, D. 2004. Parallel Corpora and Translation Studies, Old Questions, New Perspectives? Reporting “that” in Gepcolt: A Case Study. Barnbrook, G., Danielson, P., M. Mahlberg, *Meaningful Texts of Semantic Information from Monolingual and Multilingual Corpora*. London/ New York: Continuum, 154–165.
- Laviosa, S. 1997. *How Comparable Can Comparable Corpora Be?* Target, 9(2), 289–319.
- Vaičėnienė, Jurgita. 2014. How Relevant is the Distinction between the Original and Translated Texts in General Corpora? In *Human Language Technologies – The Baltic Perspective*. Eds., Utkā, A., Grigonytė, G., Kapočiūtė-Dzikiėnė, J., and J. Vaičėnienė. Amsterdam/ Berlin: IOS Press, 248–256.
- Xiao, R., L. He and M. Yue. 2010. In Pursuit of the Third Code: Using the ZJU Corpus of Translational Chinese in Translation Studies. Xiao, R., *Using Corpora in Contrastive and Translation Studies*. Newcastle: Cambridge Scholars, 182–214.

Orhan Varol

Yuzuncu Yil University of Van

Jochen Rehbein

Akdeniz University of Antalya

A methodological approach to evaluate bilingualism in Turkey's Kurmanji speakers

Raising cultural sensitivity and new steps on democratisation processes in Turkey, brought about education possibilities in mother tongue, also for Kurmanji speakers. But long term language contact (spoken in the region) and following educational deficiencies from generation to generation resulted in creation of new forms in linguistic features of Turkey's Kurmanji speakers' language repertoires. So, one should also concentrate on this reality when there is some attempts to create an education programme. Developing bilingual and multilingual education policies are not only one of the Turkey's issue but also inevitable for most of the other countries and especially including European Countries. Aiming to searching and creating a potential multilingual environment for different nations people, AMuSE (Approaches to Multilingual Schools in Europe) Project had been done by collaborations of different European Institutions.

<http://amuse.eurac.edu/en/home/pages/default.aspx?AspxAutoDetectCookieSupport=1>)

As a member of the Project we have done many experimental studies in different part of Turkey at different primary schools. First and fourth grade students are taken into consideration to realise different steps of bilingualism at different ages and education levels. Preliminary results have shown that an education programme should be prepared primarily depending on awareness of language contact and lexical/grammatical change within related languages. To categorize the stages of the bilingualism for Turkish and Kurdish (Kurmanji) and to measure the bilingualism, we developed three indices of multilingualism: an index of dominance (IDo), an index of the stylistic level (ISL) and an index of language contact (ILC); the last one casts a light on the linguistic creativity of the children. The three indices have 4 rank scale (from 0 to 3), are summarized as index of multilingualism (MultiX (IMU)), and, taken together, allow for measuring multilingualism on an individual and a societal level.

Dovilė Vengalienė

Vilnius University

Multimodal metaphors in social advertisements: a case study of billboards in Kaunas

This article sets to discuss the case of interaction between the verbal and visual modes of metaphors in social outdoor advertisements of Kaunas (the second largest city of the country). Taking more than 50% of billboard space in the city social advertisements are seen as a kind of artwork with a focus on specific details to modify/motivate the social behavior of the citizens and presents an idealized model of behavior expected from a Lithuanian. The visual and verbal manifestation of social advertisements of several thematic areas (violence, smoking, drinking, vandalism) is analyzed following Lakoff and Johnson's (1980) and Forceville's (1996, 2009) approaches. Multimodal metaphors in social advertisements evoke the experience and knowledge of the target audience in such a way that enables the manipulation of behavior on the basis of emotions/feelings (generating the feelings of guilt or shame) and aim at constructing a consensus about the right social behavior (aspiration for generosity, care, responsibility). The in-depth analysis of hybrid, contextual, pictorial simile, and integrated metaphors is provided. The correlation between the visual verbal expressions is discussed focusing on the dominance of one or the other mode in the communication of the intended metaphoric message. It is argued that visual images metaphorically reinforce the verbal message (and vice versa) creating a synergy effect, though it should be said that the correlation between the two modes of metaphor is not always equally powerful. Exploited as a stimulus to modify the social patterns of behavior the multimodal metaphor should evoke 'a right kind of mappable features in the source and target domains and be relevant to a specific audience'. The questions of what facilitates the right mapping (what is the input of the visual mode and what is the input of the verbal mode), and whether the mapping is actually intended to be immediate, are discussed.

Laura Vilkaitė

Vilnius University

Incidental learning of non-adjacent collocations – is it plausible?

Collocations have been defined in corpus linguistics as words co-occurring together more frequently than expected by chance (Biber, Johansson, Leech, Conrad, & Finegan, 1999). They have been claimed to be a central part of our language (McCarthy, 1990). However, at the same time, it seems that even advanced language learners struggle to use collocations in a native-like way (Paquot & Granger, 2012). Therefore, collocations are a great challenge when acquiring a second language.

Because of a large number of collocations, they cannot all be directly taught in a classroom and the majority of them have to be learned incidentally (i.e. without paying conscious attention to learning). There have already been studies showing that incidental acquisition of collocations is indeed possible (e. g. Pellicer-Sánchez, 2015; Webb, Newton, & Chang, 2013). However, it has to be taken into account, that collocations very often occur in their non-adjacent forms (i.e. with other words intervening between the collocates, as in "to spend a lot of time" as opposed to "to spend time"). Therefore, it is important to investigate whether collocations encountered in their non-adjacent forms can also be learned incidentally.

This paper reports on a classroom study, which followed a pre-test, treatment, post-test design. Fifty four students, divided into two groups, read two texts with either adjacent or non-adjacent collocations embedded in them. The students were asked to read texts for comprehension and later to discuss them in group. Unbeknownst to the students, the texts contained 15 collocations that were tested for the study. The results of the pre-test were statistically compared to the results of the immediate and the delayed post-tests. The analysis showed that at the form recognition level of knowledge, students did reach significant gains for collocations after only one session of reading. Importantly, there was no difference between the gains for adjacent and non-adjacent collocations, suggesting both types of collocations can be learned incidentally from reading.

References

- Biber, D., Johansson, S., Leech, G., Conrad, S., & Finegan, E. 1999. *Longman grammar of spoken and written English*. Harlow, England: Longman.
- McCarthy, M. 1990. *Vocabulary*. Oxford; New York; Toronto: Oxford University Press.
- Paquot, M., & Granger, S. 2012. Formulaic language in learner corpora. *Annual Review of Applied Linguistics*, 32, 130–149.
- Pellicer-Sánchez, A. 2015. *Learning L2 collocations incidentally from reading*. Language Teaching Research. doi: 10.1177/1362168815618428
- Webb, S., Newton, J., & Chang, A. 2013. Incidental learning of collocation. *Language Learning*, 63(1), 91–120.

Loreta Vilkienė

Vilniaus universitetas

Kalbos nykimo reiškinys: ką rodo C testas

Gerai žinoma, kad pastaruosius kelis dešimtmečius išvykstančių iš Lietuvos žmonių srautai yra dideli, o „emigracijos rodikliai tūkstančiui gyventojų yra vieni didžiausių Europos Sąjungoje. Per nepriklausomybės metus iš šalies išvyko apie 825 tūkst. asmenų“ (plačiau žr. <http://123.emn.lt/lt/bendros-tendencijos/migracija-10-metu-apzvalga>). Taigi nemažai lietuvių bent jau kurį laiką savo gyvenimą susieja su kita šalimi, kurioje komunikacinės reikmės imamos tenkinti ir tos šalies kalba. Kaip teigia Kristina Jakaitė-Bulbukienė (2015: 67), „susidūrus dviem kalboms emigracijoje, gimtajai <...> kalbai gresia išnykti, nes dažnu atveju ji pagal dydį, galią, gyvybingumą ir prestižą nelygi dominuojančiajai šalies kalbai“. Šiame pranešime gvildenamas ne kalbos išnykimo, o nykimo klausimas (angl. *language attrition*). Kalbos nykimo reiškinys suprantamas kaip vienos iš individo mokamų kalbų pokytis (Schmid, de Bot 2006: 210), tos kalbos mokėjimo lygio menkimas. Pranešime aptariamą atvejų – tai gimtosios lietuvių kalbos kompetencijos menkimas. Kaip teigia Monika Schmid (2012: 2), ilgai vyravo nuomonė, kad gimtoji kalba yra stabili, jos pamatai nepajudinami. Tačiau asmeniui emigravus ir ilgainiui vis labiau įsiliejant į gyvenamosios šalies visuomenę, jo kasdieniame gyvenime ima dominuoti tos šalies kalba, kuri gali daryti įtaką (bet nebūtinai) individo gimtajai kalbai, kurios pamatai lyg ir išjudinami. Pasitelkus C testo metodiką, kurią gimtosios kalbos nykimo procesams tirti taiko ir kitų šalių mokslininkai, pranešimo autorės buvo atliktas žvalgomas tyrimas, kuriame dalyvavo 14 Londone (JK) 5 m. ir ilgiau gyvenančių lietuvių ir 14 iš Lietuvos neemigravusių žmonių. Pastaroji grupė buvo kontrolinė. Tiriama ir kontrolinė grupės buvo subalansuotos dalyvių lyties požiūriu, taip pat siekta suderinti amžiaus ir išsilavinimo kintamuosius. C testu tikrintas tiriamųjų bendras lietuvių kalbos mokėjimas: žodyno, gramatikos, rašybos, stiliaus ir pan. dalykai. Tiriant atlikčių rezultatus taikytas klaidų analizės metodas. Atliekant tyrimą kelti tokie klausimai: 1) kuri grupė lengviau susidoroja su C testu, 2) kokio pobūdžio klaidos būdingos kiekvienai grupei; 3) kokias kiekvienos grupės klaidų tendencijas galima išvelgti. Taigi pranešimo tikslas – atsakyti į klausimą, ar galima išvelgti emigrantų gimtosios kalbos nykimo reiškinį lyginant jų C testo atliktis su neemigravusių lietuvių testų rezultatais. Pranešime aptiriamas žvalgomas tyrimas – dalis VU Lituaništinųjų studijų katedros vykdomo projekto „Lietuvių kalba diasporoje: mokėjimas, vartojimas, nykimas“ (2015–2017, remiamas VLKK).

Literatūra

- Jakaitė-Bulbukienė, K. 2015. Šeimos kalbų politika ir vadyba. *Emigrantai: kalba ir tapatybė* (moksl. red. M. Ramonienė). Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 67–114.
- Schmid, M., de Bot, K. 2006. Language Attrition. *The Handbook of Applied Linguistics* (eds. A. Davies, C. Elder). Blackwell Publishing, 210–234.
- Schmid, M. 2012. *Language attrition and multilingualism*.
Prieiga internetu: <http://www.let.rug.nl/languageattrition/Papers/SchmidEAL2012.pdf>. Žiūrėta 2015 m. rugsėjo 29 d.

Inga Vyšniauskienė
Vilnius University

The social meanings of Russian elements in Vilnius adolescents mixed speech style

The historical development of Lithuania's geopolitical situation has led to ideological transformations of Russian as one of the main non-native linguistic resources for Lithuanians. Russian has retained its communicative function for ethnic minority groups but it has been downgraded in value in society at large. The changing values of Russian can be fruitfully explored focusing on the linguistic practices of adolescents born in independent Lithuania. The presentation will focus on the indexical meanings of Russian resources among adolescents in ethnically marked (henceforth EthM), i.e. predominantly populated by ethnic Poles and Russians, and ethnically unmarked (EthUn) Vilnius neighbourhoods.

The analysis is based on data from the Vilnius Adolescents' Language Corpus – a collection (50 hours) of 10–16 year old Vilnius adolescents' spontaneous speech samples. In my presentation, I will draw on sequential micro-analysis (Li Wei 2002) and Eckert's (2008) 'indexical field' to explore what social and stylistic indices are activated or constructed in situated uses of Russian resources in adolescents' mixed speech style.

The study has illustrated that linguistic mixing acquires social prestige among adolescents and youngsters make use of the different indexical potential of Russian resources. Russian slang and swearwords seem to evoke similar indexical meanings among adolescents from both types of neighbourhoods, e.g. toughness, masculinity, peer-group status. These indexical meanings are constructed via non-serious insults, playful competition using Russian swearwords. In addition, adolescents overtly reflect on their use of Russian slang and swearwords as 'improper' in the recording situation and hence evoke the anti-standardness attribute. By reflecting on the contrasting norms of their own and adults', school students transform the 'rudeness' attribute to the indexical meaning of 'in-group linguistic norm'. The data illustrate that longer interactional sequences in Russian in EthM, i.e. code-switching, evoke a range of stances and social identities, which cannot be directly accounted for by the neighbourhoods' macro-sociolinguistic aspects or the participants' ethnic background. Although adolescents metalinguistically orient to the code choice as linked to ethnicity and locality, this direct indexicality is subverted in actual interactional practices. The resource of code-switching evokes discourse-management functions, shifts in participant constellation and interactional footings. In addition, the play-frame is often contextualised by code-switching into Russian for playful teasing, mock fighting, joking or music making. Adolescents may also code-switch into Russian for stylised performances to exploit the links between Russian resources and stereotypical social personas. The study has shown that Russian resources, although often stigmatised in the wide-public, are socially significant among adolescents and, as illustrated by adolescents' linguistic practices in EthM, the indexical link goes beyond the direct language – speaker – ethnicity and locality relationship.

References

- Eckert, P. 2008. Variation and the indexical field. *Journal of Sociolinguistics*, 12(4), 453–476.
Li Wei. 2002. The 'why' and 'how' questions in the analysis of conversational code-switching. *Code-Switching in Conversation. Language, Interaction and Identity*. Auer, P. (ed.). London: Palgrave. 156–179.

Vilma Zubaitienė

Vilniaus universitetas

Reikšmių filiacija mokomuosiuose vienakalbiuose ir dvikalbiuose žodynuose

Pranešime tiriami bendrieji vienakalbiai lietuvių kalbos mokomieji žodynai ir dvikalbiai mokomieji lietuvių–užsienio (anglų, vokiečių ir lenkų) kalbų žodynai. Dauguma jų yra spausdintiniai (M. Norkaitienės, R. Šepetytės, Z. Šimėnaitės „Mokomasis lietuvių kalbos žodynas“, B. Piesarsko „Mokomasis lietuvių–anglų kalbų žodynas“). Kai kurie yra perkelti į elektroninę erdvę (žr. <http://lkiis.lki.lt/>), tačiau veikiau laikytini kompiuterizuotais spausdintiniais žodynais, kitaip tariant, elektroninėmis popierinių žodžių versijomis.

Daugiareikšmio žodžio semantinės struktūros nustatymo ir jų atspindėjimo aiškinamuosiuose ir dvikalbiuose, bendros paskirties ar mokomuosiuose žodynuose problemos nagrinėjamos įvairių autorių (Ayto 1983, Atkins 1985, Cuyckens, Dirven, Taylor 2003, Dirven, Pörings 2003, Hanks 1987, Iannucci 1985, Jarošová 2000, Nerlich, Todd, Herman, Clarke 2003, Ravin, Leacock 2002, Riemer 2005, Svensén 1993). Pagrindiniai svarstomi dalykai: kiek leksinio vieneto reikšmių pateikti žodyno straipsnyje, kaip jas išdėstyti, kaip atkreipti vartotojo dėmesį į reikšmių specifiką. Pripažįstama, kad reikšmės tarpusavyje susijusios, viena reikšmė lemia kitos atsiradimą, tačiau semantinis ryšys yra nevienodas: vienur stipresnis, kitur menkiausiai apčiuopiamas. Nustatyti reikšmes ir jų semantinę motyvą padeda sintagminių ir paradigminių santykių analizė (struktūriniu aspektu), prototipinio denotato išskyrimo bei denotatų klasės išplėtimo, susiaurinimo ar pakeitimo kitu denotatu analizė (kognityviniu aspektu). Taigi dėl sunkiai nustatomų reikšmių skirtumų, reikšmių ribų neaiškumo, semantinės kalbos raidos, žodžių sudarytojų lingvistinės kompetencijos, žodžių paskirties įvairiuose žodynuose reikšmių skaičius gali skirtis. Be reikšmių eksplikavimo, itin aktualios semantinės metakalbos, apibrėžčių schemų, semantizacijos (dvikalbiuose žodynuose, esant semantiniams kalbų skirtumams) problemos.

Manoma, kad pateikiant daugiareikšmio žodžio struktūrą mokomuosiuose vienakalbiuose ar dvikalbiuose žodynuose geriausia remtis aiškinamaisiais dabartinės kalbos žodynais, t. y. atsirinkti tai, kas jau fiksuota leksikografiniuose šaltiniuose. Kita vertus, aiškinamieji žodynai dažnai kritikuojami dėl pernelyg sudėtingų apibrėžčių, pasenusių ar retų reikšmių, reikšmių eksplikavimo sinonimais.

Apibrėžtys mokomuosiuose aiškinamuosiuose žodynuose turi būti paprastos, suprantamos, pasirenkamas aprašomasis ar mišrusis reikšmių aiškinimo būdas, atsisakoma sinoniminio aiškinimo, nes besimokančiam kalbų gali būti per sunku nustatyti sinonimų semantinius skirtumus, turi būti pateikiama daugiau pragmatinės informacijos. Iki šiol lietuvių leksikografijoje reikšmių diferenciacija pagal kalbos mokėjimo lygius nėra svarstoma.

Dvikalbiuose mokomuosiuose žodynuose semantinei informacijai atskleisti svarbūs trumpi papildomi reikšmių aiškinimai, padedantys vartotojui lengviau identifikuoti reikšmę. Prie papildomos informacijos priskiriamos ne tik perifrazės, kolokatai, bet ir vartojimo srities bei stilistinės nuorodos.

Kalbos fraziškumas šiuolaikinėje kalbotyroje vis labiau pripažįstamas. Žodžiai įprastai vartojami su įprastais kolokatais, semantiškai suderinamais kartu dažnai vartojamais žodžiais. Todėl pranešime keliamas klausimas, kokią informaciją reikšmių skaidumui suteikia stabilieji lietuvių kalbos junginiai, kaip jie pateikiami žodynuose ir ką rodo jų ekvivalentų parinkimas.

Literatūra

Ayto, J.R. 1983. 'On specifying meaning. Semantic analysis and dictionary definitions', in R.R.K. Hartmann (ed.) *Lexicography. Principles and Practice* (Applied Language Studies), London: Academic Press,

- 89–98.
- Atkins, B. T. S. 1985. 'Monolingual & Bilingual Learners' Dictionaries: a Comparison', in R. F. Ilson (ed.), *Dictionaries, Lexicography & Language Learning*. Oxford: Pergamon, 15–24.
- Cuyckens, H., Dirven, R., Taylor, J. R. 2003. *Cognitive approaches to lexical semantics*. Berlin; New York: Mouton de Gruyter.
- Atkins, B. T. S., Rundell, M. 2008. *The Oxford Guide to Practical Lexicography*. Oxford: Oxford University Press.
- Hanks, P. 1987. Definitions and explanations, in J. Sinclair (ed.), *Looking up: An account of the COBUILD project in lexical computing*, London/Glasgow: Collins, 116–136
- Iannucci, J. E. 1985. 'Sense discriminations and translation complements in bilingual dictionaries', in *Dictionaries 7*, 57–65.
- Jarošová, A. 2000. Problems of semantic subdivisions in bilingual dictionary entries, in *International Journal of Lexicography*, 13(1), 12–28.
- Lew, R. 2013. Identifying, ordering and defining senses, in H. Jackson (ed.), *The Bloomsbury companion to lexicography*, London: Bloomsbury Publishing, 284–302.
- Nerlich, B., Todd, Z., Herman, V. Clarke, D. 2003. *Polysemy: flexible patterns of meaning in mind and language*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Ravin, Y., Leacock C. 2002. *Polysemy: theoretical and computational approaches*. Oxford: Oxford University Press.
- Riemer, N. 2005. *The semantics of polysemy. Reading meaning in English and Warlpiri*. Berlin: Mouton.
- Svensén, B. 1993. *Practical lexicography. Principles and methods of dictionary-making*. Oxford: Oxford University Press.

Gintarė Žalkauskaitė

Lietuvos teismo ekspertizės centras

Lingvistas teismo procese: iššūkiai ir galimybės

Teisminiuose ginčiuose dėl šmeižimo, grasinimo, bauginimo ir kitokių kalbinės agresijos aktų neretai pasitelkiamos lingvistų specialistų išvados. Iš jų tikimasi objektyvaus ir vienareikšmio išaiškinimo, kuris padėtų teisininkams vertinti, ar pasakymas atitinka baudžiamojo ar civilinio kodekso straipsnių apibrėžtis. Tačiau Lietuvoje teismo lingvistinių tyrimų sritis yra besiformuojanti, nėra bendrų nuostatų dėl darbo metodų ir principų, skiriasi specialisto išvadas pateikiančių lingvistų vartojamos sąvokos, jų samprata, o kartais skiriasi ir dviejų specialistų išvados dėl to paties pasakymo. Šiuo pranešimu norima pradėti diskusiją dėl teismo lingvistinių tyrimų atlikimo principų šmeižimo, garbės ir orumo gynimo ir neapykantos kurstymo bylose. Pranešime aptariamos kai kurios problemos, pastebėtos atliekant teismo lingvistinius tyrimus ir skaitant kitų specialistų pateiktas išvadas.

Atliekant teismo lingvistinius tyrimus iššūkiu tampa terminų ir sąvokų pasirinkimas. Pavyzdžiui, kalbant apie šmeižimą bei garbės ir orumo gynimą teisėje vartojamos trys sąvokos: „informacija“, „žinia“, „duomenys“ – bendrinėje kalboje visi šie žodžiai suprantami plačiai ir jų pritaikymas teisėje reikalauja papildomų apibrėžimų. Lingvistas analizuoja pasakymus lingvistikos, o ne teisės lygmenyje, todėl besąlygiškas teisės terminų perėmimas būtų klaidinantis, reikalingos aiškios apibrėžtos sąvokos, kurios atskleistų lingvistinio tyrimo rezultatą, bet neteigtų teisinio sprendimo. Šiuo metu įvairių lingvistų pateikiamose specialisto išvadose vartojamos sąvokos ir jų supratimas varijuoja.

Kitas pranešime aptariamas iššūkis atliekant lingvistinius tyrimus teismo bylose yra lingvisto kompetenciją atitinkančių užduočių apibrėžimas. Klausimus lingvistui formuluoja teisininkai, o lingvistui tenka spręsti, į kuriuos iš jų jis gali atsakyti remdamasis savo specialiosiomis žiniomis, o kurie klausimai nėra jo kompetencijos dalykas. Dar viena svarbi lingvistinių tyrimų dalis yra tiriamo pasakymo konteksto įvertinimas. Nors nekyla abejonių, kad bet kokius žodžius reikia analizuoti ir vertinti jų pasakymo kontekste, praktiniame darbe ši deklaracija ne visada įgyvendinama, nes lingvistiniam tyrimui neretai yra pateikiamas pasakymas be konteksto. Konteksto reikšmė yra itin didelė, kai vertinami socialinėje interneto erdvėje skelbti pasakymai. Galiausiai pranešime apžvelgiami lingvistinių tyrimų principai, kurių laikomasi Lietuvos teismo ekspertizės centre. Taip pat pateikiami pavyzdžiai iš atliktų tyrimų. Mūsų nuomone, bylose dėl garbės ir orumo gynimo bei šmeižimo lingvistas specialistas gali nustatyti tiriamų pasakymų reikšmę ir turinį, ar pasisakymuose yra pateikiama negatyvi informacija apie asmenį, ar ji formuluojama kaip konstatuojamojo pobūdžio informacija, ar tekste yra asmenį menkinančių žodžių ar pasakymų. Bylose dėl neapykantos kurstymo vertinama, kokia yra pasakymo reikšmė, ar pasakymas lingvistiniu požiūriu yra žeminantis tam tikrą asmenų grupę, ar pasakymu skatinama, raginama smurtauti ar kitaip kenkti tam tikrai asmenų grupei, ar pasakymu propaguojamos prieš tam tikrą asmenų grupę, santvarką ar pan. nukreiptos idėjos. Lingvisto išvada, pateikianti lingvistinį pasakymų išaiškinimą, skirta padėti teisininkams įvertinti pasakymų turinį, reikšmę ir intenciją ir jų atitikimą teisės normoms.